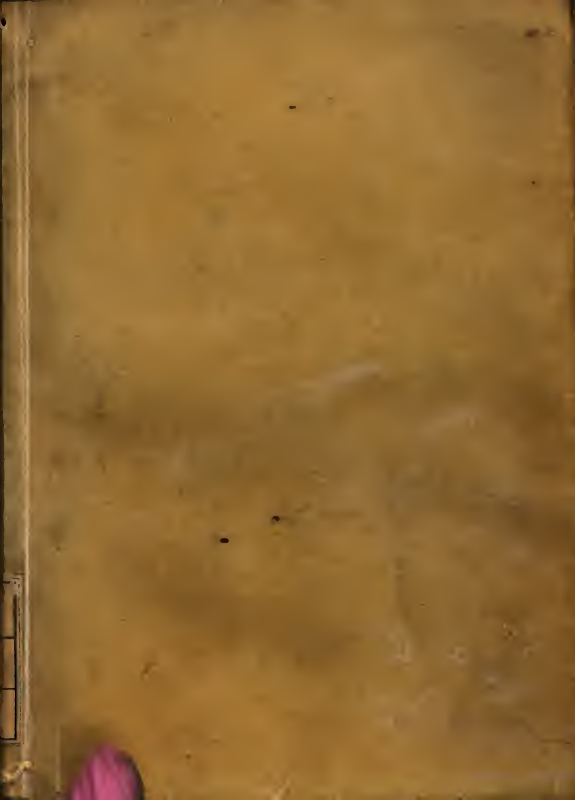

227

XXVIII

PTOLEM.

Venetiae

Ex leg. P. Equitis Antonii
Francisci de Marmis

VETVSTAS RESVRGENS
P.
LVDIS
VETVSTA
LIBVS

VETVSTALIA

SEV

VETVSTATIS

ADMIRANDA

QVIBVS

FRANCISCVS PTOLEMÆVS

PATRIC. SEN.

In almæ Vrbis Archigymn. Pandect. Interpres

Plurium varietate verborum

LVSIT

Idibus Nouemb. MDCLXII.

Romæ, Typis Ignatij de Lazaris. 1664.

SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISS. ac REVERENDISS. PRINCIPI

FRIDERICO
S. R. E. CARD. SFORTIAE
DOMINO SVO COLENDISSIMO

FRANCISCVS PTOLEMAEVS

S. P. D.

AEDILES purpurea nobiles toga, sellaque Eminentes curuli Ludorum defensores præfuere solemnitatibus, Eminentissime, ac Reuerendissime Princeps. Hinc ego VETVSTALES hos LVDOS, quos VETVSTATI ope, imperioque Sanctissimi D. N. ALEXANDRI VII. Pont. Max. RE-

SVRGENTI, more Maiorum paraueram, editurus, ad te Aedilem sacrosanctum venerabundus accurro; ne, tui nominis maiestate securus, ingratam ob editionem vulgi clamoribus exsibiler, explaudar, ac mulcter, factus in meo ludo ludibrium. Id tua mihi virtus generosa, vetusta morum integritas, atque humanissima, quam integro septennio percipiens pectori indelebiliter insculpsi meo, promittit humanitas. Igitur hæc Ludicra tuo nomini fidenter adscribo, præcorque, vt, si datur, vt nihil agas, ea spectes; &, ne nihil omninò agas, defendas. Vale.

FRANCISCO PTOLEMAEO
VIRO EXCELLENTISSIMO
CAROLVS CARTHARIVS S. D.

A, quam vix indicare valeo animi iucunditate VETVSTALIA perlegi, vetuſtiori, ſolidiori nempè eruditione a te exarata: & ſanè nihil in ijs non admirandum, nihil non commendandum. Diù erat, quòd te abſentem ſuſpexeram, tui nominis fama per vrbem euulgata; ſepius deindè præſentem è publico ſuggeſtu iura erudito legalitèr profitentem audiui, & obſtupui; eaque tibi attribui, quæ de tuo Conciue, viroque decantatiſſimo Aenea Siluio Piccolomineo monumentis tradita ſunt, qui dum oraret nemo vnquam expuebat; nemo ab orantis vultu oculos ſuos auertebat, nemo non breuem eius orationem exiſtimabat; nemo non inuitus finem accipiebat. Sed procul admiratio: Senarum enim ciuitatem patriam veneraris, quæ Romanorum olim Colonia, Romana ſemper virtute præcelluit. nobile Ptolemæorum gentis germen vireſcis, quæ fumoſis Maiorum imaginibus ſemper præ-

fulgens; vtriusque Mineruæ, togatæ nempè, ac sagatæ gloriosis vexillis militauit.

Habet igitur vnde sibi Romanum Athenæum iure, meritò gratuletur; ac vtinam semper æquales aleret Professores. Ego interim tibi; & auito generis splendore, & doctrinæ ornamentis insigni æternam nominis, famæque immortalitatem auguror. Vale vir eruditissime, ac diù felicitèr viue Ptolemæo, amicis, virtuti. Romæ XVIII. Kal. Quinct. MDCLXIII.

V. CL. FRANCISCVS PTOLEMAEVS Patricius Senen. edito pereleganti VETVSTALIVM codice rem Antiquitatis propè omnem enucleauit.

EPIGRAMMA.

IACOBI ALBANI GHIBBESII In Romana Sapientia Eloquentiæ Professoris.

Qvicquid doctorum Ptolemæia fama librorum;
Aut Pelusiacus nouerat Astrologus;
Credo equidem; Ptolemæe, tenes, ac plura recondis
Pectus; vti nomen, laudis adeptus idem.
Prisca ità iunxisti monumenta recentibus actis;
Græca ità Romano concinuere foro.
Flagret Alexandrea licèt; Capitolia nutent:
Tu stabis viuens bibliotheca mihi.

LE-

LECTOR.

LVcrum est aliquod neque omnibus auditis fidem adhibere; nec omnia rursus tanquam impossibilia aspernari [1]. *Nam credibile est alicubi esse quod hic non est, & aliquando fuisse quod hic non est* [2]. *Quis enim Aetiopas ante quam cerneret credidit, aut quid non miraculo cùm primùm in notitiam venit? Quam multa fieri non posse prius quam sint facta iudicantur* [3]? *Quæ est igitur ista calliditas res Vetustate robustas calumniando velle peruertere* [4]? Cæterum *improbè facit qui in alieno libro ingeniosus est* [5]. Ergo Vetustatem, licet laceris, ac malè consarcinatis amictam centonibus hisce Ludis prodeuntem, lingua saltem venerare, ac si quid fuerit erratum non illudens corrige.

---

[1] *Philostrat. lib. 3. de vit. Apollon.* [2] *D. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 16. c. 9.* [3] *Plin. lib. 7. c. 1.* [4] *Cic. lib. 1. de Diuinat.* [5] *Martial. in Epist. lib. 1. epigramm.*

Materia dis-

Tabu-

QVIBVS VETVSTALIORVM

tinguitur

la 15

Enarratio ubi

Circus V. 7.	Descriptio, spectatores 1. ad 3. 10. bigæ, equi desultores 11. Ecestus 15 cursus pedester, sara in alleg.
Philosophia V. 8.	Philosophorum habitus 1. naturumque initium, affectus, morbi,
Triumphus V. 9.	Scipio, eiusque virtus 1. Triumvictarum gentium 4. ad 6. ho-13. cursus 14. 15. tintinnabuliberati 18. milites cum laudi-28. honores 29. ad 31. plura in
Coena V. 10.	Locus 1. ad 3 hora 4. thorus 5. titiæ 14. luxu deficiente 15. ad 32. larua 33. ludus 34. ad 36. alleg.
Histor. V. 11.	Historicorum officium 1. 2 Vramoris patriæ 13. ad 25 & pau-
Amphitheatr. V. 12	Gladiatores 1. preludia 2. ad 5. 24 ad 28. venatus 29. ad 35. ad 48. plura in alleg.
Theatrum V. 13.	Consessus 1 comediæ, ac tra-ad 26 in interludijs 27. ad 36. redorum &c 46. ad 49. omnium
Ius V. 14.	Legislatorum proprietates 1. ad Initia, & progressus. uide infra.

la 3.

Circensium pompa 4. ad 6. quadrigarum cursus 7. ad
quites Thessali 12. ludens in equo 13. luctatores 14.
gitta 16. Troiæ ludus 17. 18. pugna 19. venatio 20. plu-

ra 2. ad 4. quorumdam proprietates 5. rerum, homi-
mors, purgatio, reditus 6. plura in alleg.

phus, eiusque pompa 2. uictimæ, ac spolia 3. imagines
stes victi 7. coronæ 8. 9. triumphantis habitus 10. ad
lum, flagellum, & publicus minister 17. coniuncti, ac
bus, & dicterijs 19. ad 25. sacrificium 26. 27. epulum
alleg.

conniuę 6. eorum habitus 7. ad 10. potus 11. ad 17. lau-
17. dapes 18. ad 28. ministerium 29. ad 31. concentus
narrationes 37. ad 39. sermones 40. ad 55. plura in

bis initium 3. incrementum a fortuna 5. ad 11. & virtute
pertatis 26. ad 31. plura in alleg.

certamen 6. ad 15. cędes 16. ad 23. bestiarum pugna
spectacula 36. ad 41. naumachia, & in aquis mira 42.

gediæ rapræsentatæ 2. ad 7. admiranda in anteludijs 9.
in postludijs 37. ad 44. certamen scriptorum 45. citha-
epilogus 50. ad 54 plura in alleg.

4. Iuris sanctitas 5. deriuatio, ac vera philosophia 6.

Ius quo ad

- *Religionem* V. 15. — LL. 12. tab. ordinatio 1. cultus natus religionis index 13. Sa-
- *Hominis*
  - *Initi* V. 16. — Fœtus 1. natiuitas 2. 3. repositio 13. puerorum ha- doctrina 29. 30. tempus in- 34. eius habitus 35. 36. ad 40. plura in alleg.
  - *Nuptias* V. 17. — Nuptiarum preparatio 1. pus 7 ad 9. nuptarum ctio in domum, solemnitas, priuilegia 41. leges inter pultura 63. Adoptio 64.
  - *Officia* V. 18. — Romana uestis 1. ad 17. 53. ad 56. dies 57. 58.
  - *Magistrat.* V. 19. — Origo ex ll. 12. tab. 1. alleg.
  - *Interit.* V. 20. — Mors duplex 1. omnia mentum, & eius species tio 11. 12. repræsentatio cti 16. plura in alleg.
  - *Funus* V. 21. — Funeris præscriptio 1. cor 7. ad 10. conlocatio 11. ad 25. rogus 26. ad 44. 50. cinerum, ossiumque tio 56. ad 58. infantes, & 59. parentatio 70. ad 76.
  - *Cōsecrat.* V. 22. — Pompa, locus, elatio, lau bola. plura in alleg.

la 4.

Deorum uarius 2.ad 9.festa 10. modi præcandi 11. Secerdotes, & ministri 14. ad 26. *plura* in alleg.

latio 4. 5. status 6. 7. patris ius 8. ad 12. nominis imbitus 14. ad 17. educatio 18 ad 22. ludi 23. ad 28. fantiæ 31. pueritiç 32. natalis dies celebratus 33. Pubes tirocinium 37. puberum priuilegia, & facultates 38.

contrahentes 2. ad 4. uxorum species 5. auguria 6. temhabitus 12. ad 16. deductionis pompa 17. ad 27. indu- & congressus 28. ad 39. Repotij dies 40. nuptiarum uirum, & uxorem 42. ad 59. concubina 60. ad 62. seplura in alleg.

uictus 18. ad 24. commercium 25. ad 52. tempora horæ 59. ad 64. militia 65. ad 71. plura in alleg.

numerus 2. auctoritas 3. ad 10. ministri 11. plura in

soluit 2. terminus uitç 3. immortalitas ciuilis 4. testa- 5. ad 9. legata, eorumque species 10. hæreditatis dela- 13. spiritus exceptus 14. oculi clausi 15. annuli detra-

poris conclamatio 2. ablutio 3. 4. unctio 5. 6. uestitus ad 14. funeris indictio 15. pompa 16. ad 21. elatio 23. munera 45. ad 47. combustio 48. decursio 49 inferiæ lectio 52. ad 54. monumentum 55. domuitio, & lustrafulguriti 59. 64. Funeris, & sepulcri priuilegia 65. ad luctus 77. ad 89. sepulcri translatio 90. plura in alleg.

datio, pyra, munera, ludi, ignis, aquila, honores, sim-

Imprimatur .

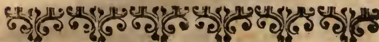
Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistr. Sacri Palatii Apostolici.

O. Archiep. Patracen. Vicesg.

Imprimatur .

Fr. Hyacinthus Libellus Sacri Palatii Apostolici Magister.

VETVSTATIS.

HONOS.

ETVSTATEM quantis Mortales extulerint honoribus, quibus venerati sint laudibus, ex eo constare videtur apertissimè, quòd duris quæsita laboribus rerum fragmenta vetustarum, dignioribus locis, quasi gemmas inseruere 1; quod Ægyptij cũ Scythis 2, Phrygibusque 3; de generis Antiquitate certauerunt; quodq. nobilem sanguinis Vetustatem monstraturi, cincinnos aureis redimitos cicadis gestauerunt Athenienses 4; atque Romani consueuere; non modò lunulas in astragalis gestare 5; sed

——pictos ostendere vultus
Maiorum, & stantes in curribus Emilianos,
Et Curios iam dimidios, nasumque minorem
Coruini; & Galbam auriculis, nasoq; carentẽ;
Fumososq; Equitum, cũ Dictatore, Magistros 6,

Hinc *expreßi cera vultus ſingulis diſponebantur armarijs, vt eſſent, quæ comitarentur gentilitia funera; ſemperquè, defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat populus; ſtemmata verò lineis diſcurrebant ad imagines pictas; tablina codicibus implebantur, & monumentis rerum in magiſtratu geſtarum* 7.

Honores quin etiam diuinos in eam contulere: cum facta Veterum annuis ſolemnitatibus dixerint celebranda 8; Maioribus etiam nulla reddita ratione, credendũ: pietate Maiores ſequi ſuadente 9; Vetuſtati reuerentiam præſtandam 10, eamq; ſemper ſi ſapimus adorandam: *illa quippè ſæcula ſunt, quæ imperium, vel ſanguine, vel ſudore pepererunt; quod non niſi virtutum feciſſet vbertas* 11. Quin etiam Antiquitatis nomen pro ſanctitate ipſa recœperuut 12: vnde *more maiorum* agere, ſanctè agere eſt, & innocentèr, ſinè fuco videlicet, & fallacia 13; ac meritò, velut ad loca ſacra, longis peregrinationibus conueniunt homines ad rerum monumenta vetuſtarum.

Tandem, ne quid tributis deeſſet honoribus, noua Cœlis apotheoſi Vetuſtatem adſcripſere: quis enìm adeo lumine captus eſt, vt non videat inter Planetas; Saturnum, quem patria eiectum excepere Tyrrheni; Iouem Dictum Regem; Martem ſanguinis auctorem

rem Romani; Phœbum Musarum patrem; maris ortam è spuma Cytheream; Cyllenium Atlantide natum; ac Cynthiam Endimionis amasiam.

5 Indignus est, qui solem videat, qui non videt in Zodiaco Phrixi, Hellesque vectorem; Taurum, quo Iupiter Europam abduxit; Castorem, & Pollucem; Cancrum, qui Herculem morsu comprehendit; Leonem Nemæum; Astream, cum Libra, Virginem; Scorpium Orionis interfectorem; Centaurum sagitta potentem; Aegipanum cum Ioue natum; Ganimedem à Ioue raptum; Pisces tandem, qui ouum in Euphrate, vnde Venus orta est, ad litus venerabundi duxere. Arctoam spectantibus Cęli plagam se se offert Calisto in Helice; Aesculapius mortuorum ad vitam reductor in Ophiuco; Arcas à Ioue luci redditus in Boote; Andromeda cum parentibus Cepheo, & Cassiopea, atque Perseo, Medusæ capitis instrumento liberatore; Nutrices Liberi Hyades; Iouis Capra, cum Hædis, Amalthea; Deltoton effigies Aegypti; Bellorophontis equus; Lyra à Mercurio reperta; Cycnus, cuius forma Ledam compressit Iupiter; Aquila, quæ Ganimedem ad Cæli rapuit ministerium; Delphinus Nęptuni pronubus, & Amphitrites.

Qui clariorem expetit cognitionem ad austrum luce nobiliorem conuersus intueatur Cœtum à Neptuno aduersus Andromedam immissum; Coronam Ariadnæ, quam Liber à Theseo derelictam, sibi matrimonio copulauit; Orionē è lotio Iouis, & Mercurij natum; Canem cum Dracone custodes Europæ; Leporem, cuius nati Leronem Insulam destruxere; Argonauem, qua Colchum Græciæ Proceres adnauigauere; Eridanum, in quem Phaeton iustô ictus fulmine prę̨ceps corruit; Piscem, in quem se se Venus conuertit; Sacrarium, in quo primum Dij fœdus iunxere; Chironem Centaurum; Hydram tandem, Coruum, & Craterem: propter ea, quæ de coruo aquatum ab Apolline misso referuntur 14.

Nè tamen Cælis adscriptæ Vetustati Flamines, Sacerdotesque deessent; Antiquitatibus in annales referundis præerant, apud Romanos Pontifex Maximus 15, apud Aegyptios, Persas, & Assirios ipsi Deū Sacerdotes 16: constat enim historiam *non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam* 17.

Hinc, Diuinæ quasi maiestatis aduersus Vetustatem crimine commisso Athenienses Diagoram pepulerunt, Socratem damnauerunt, vt nouatores 18, *Atque Therpandrum*,

qua

quamuis alioqui Antiquitatis sectatorem, & fidicinem sua ætatis præstantissimum, nec non Heroicorum gestorum laudatorem, mulctauerint Ephori, cytharamque eius claua affixerint; quod vnam, vltra receptum numerum, chordam intedisset variandæ vocis causa 19, vt factum legitur apud Argiuos 20: Plato enim musicorum cantibus ait mutatis, mutari Ciuitatum status 21. Quin etiam nouum genus disciplinæ inuentum latinorum Rethorum, displicuit: nam *hæc noua, quæ præter consuetudinem, & morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur* 22: cum nouatores, vt aliquid sui videantur afferre, etiam bona commutent 23: vnde noua etiam opera nunciationis edicto coercuere 24.

---

1 *Plin. lib. 45. c. 10. lib. 36. c. 9. 10. 11.* 2 *Iustin. lib. 2. Heringius. Mantiss. 2. nu. 29.* 3 *Herodot. lib. 2. in princ. Hering. ibid.* 4 *Thucid. lib. 1. bell. Pelopon. fol. mihi* 4. *Athen. dypnos lib.* 18. *c.* 31. *Plut. quæst. Rom.* 76. *Senec. in Hippolit. vers.* Sydus post veteres Arcades editum. *Alex. ab Alex. lib. 5. dierum genial. cap.* 18. 6 *Iuuen. satir.* 8. 7 *Plin. lib. 35. cap. 2.* 8 *Cassiod. lib. 6. var.* 13. 9 *Lactant. Firmian. de orig. error. lib. 2. c. 6.* 10 *Iustinian. in l. 1. §. tanta autem* 10 *de confirmat. digestorum.* 11 *Macrob. Saturn. lib. 3. cap. 1.*

[12] *l.postlim.*17 §. *filius quoque* 7.*vers.* quia disciplina castrorum antiquior. *ff. de captiu.Liu. lib.* 2. *vers.* antiquius consuli fuit. *Suet in Claud. c.* 11. *in Vitell. cap.*25. *in Vesp. cap.* 8. *Apul.in Apolog. Plin.lib.* 2. *ep.ad Caluis. vers.* mihi defuncti voluntas antiquior iure est, *& in Paneg.vers.*adeo nihil antiquius [13] *Cicer ad Attic.lib.* 1. *ep.*1 *in princ.& lib.* 8.*ep.*23 *propè fin.* [14] *Vide Arati phenomena,ibiq; Ciceron. Rufum Festũ Auienum, ac præcipue Germanicum; præterea* Higinum *Poeticòn Astronomicòn ; atque Ouidium in metam.* [15] *Cic.lib.*2.*de orat.& lib.* 1.*de legib.Macrob.Saturn.lib.*3.*cap.*2. *Liu. lib.* 91 *Sigon.de ant.iur.Ciu. Rom.lib.* 1.*cap.*5. *Vopisc. in Tacito.Ger.voss.de Hist.latin.lib.*1.*c.* 1. [16] *Diodor.sic.l.*3.*Bud.de Ass.lib.*4.*fol.* 498. *Franc. Sansouin.in Coment.ad opera, licèt supposita Berosi, Metasthenis, & Manethonis* [17] *Suet.de clar.Reth. cap.*3. [18] *Val.Max. lib.*1.*cap.*1.*in fin.Lactan. Firmian.de ira Dei cap.*9. [19] *Plut.in Instit.lacon. fol.mihi* 396. [20] *Plutar.de music fol.*532. *Buleng.de theatr.lib.*2.*c.* 38. [21] *Cicer. lib.* 3. *de leg.* [22] *Sueton.de clar.Rethor.cap.*1. [23] *Quintil.lib.*3. *Instit.* [24] *l.*1. *& toto tit.ff.de nou.oper nunc.*

VTI-

VTILITAS.

NEc immeritos in eam honores contulere: nàm si Heroum benefacta merita compensantur diuinitate 1, quis Deorum maiora præstitit emolumenta mortalibus? ea enim vrbium gubernacula moderatur 2; vnde Ennius mera locutus Oracula inquit.

Moribus antiquis res stat Romana, virisque 3;
mentem instruit deliberantis; animum intelligentis informat, qui consulit in rebus diuinis vetus, cum nouo, Testamentum, Patresque sanctissimos; in Physicis Platonem præcæteris, & Aristotelem; in geometricis Euclidem; in astrologicis Ptolemæum; in medicis Hippocratem, Celsum, Auicennam, atque Galenum; in geographicis Ptolemæum; Strabonem, Plinium, Melam, atque Solinum; in lyricis Pindarum, & Horatium; in epicis Homerum, Virgiliumque; in oratione Demosthenem, ac Ciceronem 4. Hinc perfectè Veterum institutis imbutus, *sentit vt Pythagoras; diuidit vt Socrates; explicat vt Plato; implicat vt Aristoteles; vt Eschines blanditur; vt Demosthenes irascitur; vernat vt Hortensius, æstuat vt Cetegus; incitat vt Curio; moratur vt Fabius; simulat vt Crassus; dissimulat vt Cæsar;*

suadet vt Cato; dissuadet vt Appius; persuadet vt Tullius; instruit vt Lactantius; adstruit vt Augustinus; attollitur vt Hilarius; submittitur vt Ioannes. Vt Basilius corripit; vt Gregorius consolatur; vt Orosius effluit; vt Rufinus stringitur; vt Eusebius narrat; vt Eucherius sollicitat; vt Paulinus prouocat; vt Ambrosius perseuerat 5. Confert prætereà Vetustas senibus prudentiam 6, venerationem 7, prærogatiuam 8, militibus priuilegia 9, codicibus auctoritatem 10. Confert Iurisconsultis intelligentiam legum antiquis moribus, verbisquè conceptarum 11; hominibus, non modò nobilitatem 12, non sapientiam solùm; sed ipsam humanitatem: quandoquidem eruditio, hoc est cognitio Antiquitatis, è rudibilitate, vt ità dicam, asserit homines in humanitatem. Atque vt cuncta breuiloquio compræhendam, QVID boni habent homines, debent Antiquitati, quæ *res omnes moderatur* 13, ac *parens artium est* 14; in quibus *nihil intentatum reliquit, nihil occultatum* 15, ac *nihil de se mendaciter prædicauit* 16: ea enim docente, serra vtimur ad diuidendũ; ad scindendum securi; molaribus ad comminuendum; ad commensurandum amussi; medicaminibus ad sanitatem; ære ad commercia; nauigio ad fluctus impunè calcandos;

Obloquimur numeris septem discrimina vocũ 16,

nec

nec ignoramus
Ære ciere viros, Martemq; accendere cantu.
Parcere subiectis; & debellare superbos 17.
Eadem fecit aquas ex imo surgentes præcipites cadere, ignem ponderibus currere, organa extraneis vocibus insonare, & peregrinis flatibus calamos compleuit, vt musica possint arte cantare. Vidimus per eam *defensiones iam nutantium ciuitatum subitò tali firmitate consurgere; vt machinamentorum auxilijs superior reddatu, qui desperatus viribus inuenitur. Per eam madentes fabricæ in aquam marinam siccantur; dura cum fuerint ingeniosâ dispositione soluuntur; metalla mugiunt; Diomedis in æra grues buccinant; æneus anguis insibilat; aues simulatè fritinniunt, & quæ propriâ vocē nesciunt, ab ære dulcedinem probantur emittere cantilenæ. Pauca de illa referimus, cui cælū imitari fas fuit: hæc enim fecit secundum solem in Archimedis sphera decurrere: hæc alterum zodiacum circulum humano consilio fabricauit: hæc lunam defectu suo reparabilem artis illuminatione monstrauit; paruamque machinam, grauidam mundo, cælum gestabile, compendium rerum, speculum naturæ, ad speciem ætheris incomprahensibili mobilitate volutauit. Sic astra, quorum licet cursum sciamus, fallentibus tamen oculis prodire non cernimus; stās quidē in illis transitus est, & quæ velociter currere vera ratione cognoscis, se*

mouere non respicis &c. Tunc fuit etiam facere hominj quod vel intellectu potuit esse mirabile. Tunc Horologia destinata, quorum primum fuit vbi stylus diei index per vmbram exiguam horas consueuit ostendere; in quo radius immobilis, & paruus peragens, quod tam miranda magnitudo solis discurrit, & fugam solis æquiparat, quod motum semper ignorat &c. Secundum fuit vbi præter solis radios hora dignoscitur, noctes in partes diuidens: quod vt nihil deberet Astris, rationem cæli ad aquarum potius fluenta conuertit; quorum motibus ostendit quod cælum voluitur, & audaci præsumptione concepta, ars elementis confert, quod originis conditio denegauit. Tunc mechanisma fecit ferreum Cupidinem in Dianæ templo sinè aliqua alligatione pendere, muta cantare, insensata viuere, immobilia moueri &c. 18

An non *tenemus ab Orpheo plectrum, ab Esculapio baculum, ab Archimede radium, ab Euphrate horoscopium, à Perdice circinum, à Vitruuio perpendiculum? An non inuestigamus cum Thalete tempora, cum* A*tlante sydera, cum Chrisippo numeros, cum Euclide mensuras* 19? Ab Ægiptiis per Phenices, Grecosque literas obtinuimus 20. A Iudæis vsum pensilium lychnorum, & lucernarū, sacra nudidipedalia, vestesque Sacerdotii desumpsimus 21. Oscilla, tabellas 22, choreas, ludos 23, scenas,

nas, earumque miranda [24], funambulos, festorum conuiuia [?]; natale sacrorum, septemdialia, ac nouemdialia sacra [25], Sacrificia, apotheoses [26], à Græcis, Romanisque mutuauimus.

Quod Kalendis Maij Iuuentus lætabunda floribus ornata, frondibusque vagetur, à Flora desumpsimus, quæ mense maio colebatur [27]; Pueriles, quæ martio mense gestantur faces, à Cerealibus; à Saturnalibus quòd Natalitia Dominica minimi in Dominos habent potestatem [28]; temulentam in vindemijs linguæ procacitatem ab Heliogabalo [29]; inueteratam delirandi licentiam, vel ab Hilaribus [30], vel à Quinquatrijs minoribus [31], & Megalensibus hausimus, in quibus homines personati per Vrbem incedebant [32].

Quod scimus Deum esse omnium opificem rerum, qui cæli luminosa culmina, maris salubria flamina, inferùm deplorata silentia, nutibus suis dispensat; mundum esse cæli, terræque societatem, ornatamquè rerum omnium ordinationem; Cælum Deorū domū, diuinis corporibus onustū, ignibus pulcherrimis, ac pellucidis ornatum; cū quibus fertur per orbem noctium, dierumque curriculis, agens stellarum choros intermino lapsu, finem nulla aui defectione factura; Cælo aerem coniungi; huncquè

natura variabilem ; in nubes cogi, & reciprocis flabris aperiri ; imbribus vehementibus rumpi ; niuibus etiàm, & glacie inhorrescere ; præcipiti grandine desuper verberari ; turbine, flatibus, typhonisque conflictu fieri procellosam, telis fulminum, & missilium cælestium, iaculis ignescere 33.

Terram aeri copulari, eamquè medio loCOnsistere, globosam, atquè rotundam ; zonis, climatibusque distingui ; terræ motibus inhorrescere, subterraneis ignibus accendi ; in se Maria suscipere ; atquè animantibus frequentari ; homine præcipue, qui rerum est omnium mensura 34, exemplar vniuersi 35, Mundi epithome 36, ac microcosmos 37 : eius enim in anima Deus Cælum figurauit incorruptibile ; Solem vitali, Lunam animali 38, Mercurium apprehensiuæ, retentiuæ Saturnum, Martem irascibili, concupiscibilem Veneri connectens. Hinc Planetas vniuersos, signaquè, manibus imposuit, vt vanis videtur Chiromantibus 39, fronti secundum Metoposcopos 40, aptisquè corporis partibus, vt fert Astrologorum sententia 41 ; corporis in humoribus elementa disposuit ; caua mare, cæteris in venis flumina cohercens ; arteriarum motu fluxum, atquè refluxum ; ossibus saxa ; terram cute ; arbores, fructiresque pilis, & capillitio

litio repræſentans 42. Hinc homo tonat ſpiritu, fulgurat aſpectu terribili, gelido timore conſtringitur, mente tumet ambitioſa, nimio torpeſcit humore, igneſcit ira præcipiti, lacrymis pluit inceſſãtibus, humorũ eluuione ſuffocatur 43. Quin enim belluas omnes animi, corporisq; qualitatibus refert 44, veraſq. rerũ, animantiumque partes quãdoque monſtrat in homine, licet errare videatur, natura. Propterea trãsformatricem apud Gentilitatem, admiranda rerum mysteria fabulis inuoluentem ſuis 45, quaſi omnia eſſet humanitas, ſcintillat inter ſydera Cæſar; aues inter crocitat Coronis; laſciuit Arne; glotorat Antigone; ſalutant Pierides; noctiuaga gemit Nyctimene; ſua cantat funera Cycnus, Abaſque; Perdix cacabat; Semiramidis filiæ pipant; clangit Pygmea: luctifer Aſcalaphus gemit; æquora tranquillat Alcyon, ac Ceyx; pia peregrinatur Aſterie; interque cæteras volant Scylla, Memnones, Meleagrides, Alcmon, Alcithoe, Ardea, Cincus, Combe, Dedalus, Ida, ac ſocii Diomedis; ſtillant, perenni fonte Marſyas, Egeria, Byblis, Cyane, Arethuſa, fluunt amne præcipiti Achelous, Aciſque; viuum Hirie dilatatur in lacum; natantes ſaliunt inter piſces Dirie, Æſacuſque; Lycii cum ranis coaxant; inter

insulas emergunt Icarus, ac Naiades Nimphæ; minaces inter scopulos acuitur Lychas, ac Scyron; belluas inter rugiunt Hippomenes, & Atalanta; latrant Hecuba, ac Mæra; mugiunt Io, Coæ, atq; Cerastæ; sibilat Cadmus texit Aracne; dintrit Galantis; vncat Calisto; corniger glocitat Actheon; ouirapax vlulat Lycaon; hinnit Ocyroe; homines, simi Cercopes imitantur; frugiferi prouident Myrmidones. Et quia mobilis arbos, inuersaque dictus homo 46, terræ coalescunt in arbores, olens Myrrha, conifer Atys; odorifer Cyparissus; Daphne coronis apta; Philemon, cum Palemone annosa; Baucis robusta; Dryope aquatica, ac bicolores Phaerontiades; blandos odorant inter flores Hiacynthus, Crocus, Smilax, Clytia, atque Narcissus; redolet Mynte; sonoram desinit in arundinem Siringa; resonat flebilis Echo conuallibus; ancipites etiam inter fungos enascuntur Curetes; in montes eleuantur Atlas, Hemus, & Rhodope; rigidos densantur in lapides, vnde primum homines prodierunt 47, Aglauros, Anaxerete, Battus, Phineus, Cephenusque, Prætus, Olenus, Lethea, Daphnis pastor, Niobe, Polydectes: nitido splendescit in adamante Celenus, vnusque tandem Proteus, vt cæteros consul-

ſultò prætermittam; innumeras in ſpecies rerum legitur transformatus 4°. Propterea forſitan animarum in quælibet corpora transſmigrationem Pythagoras excogitauit; a fabis quoquè homines abſtinere præcipiens 49. Hæc omnia ſexcentaque alia debemus Antiquitati: ea enim deſumpſimus à Thalete, Eudoxo, Anaxagora, Democrito, Pythagora, Empedocle, Platone, Ariſtotele Lucretio, Virgilio, Ouidio, Seneca, Apuleio, alijsquè vetuſti ſapientibus æui: nam *Nullum eſt iàm dictum, quod non dictum ſit prius* 5° ; ac non ſinè hebraica, greca, latina antjquiſſimis linguis 51.

Nec tantum Vetuſtas profecit inuentis; ſed ſui recordatione: nam *maiorum imagines intuentes animum ſibi vehementiſsimè ad virtutem noſcunt accendi, ac memoria rerum geſtarum flammam in pectore creſcere; nec prius ſedari, quam virtus eorum famam, atq; gloriam adæquauit* 51. Tanta propter beneficia debent homines Antiquitati, quod ſimiles non ſunt ei, qui deſcribitur ab Arnobio52; vndè meritò ſupræmos ei perſoluere diuinitatis honores. Qua ratione VETVSTALIA non ſtatuere Vetuſtati, vt Cereri Cerealia, Veſtalia Veſtæ; ipſæquè Rubigini Rubigalia: non enim eſt certis diebus; ſed ſemper veneranda Vetuſtas: nec

vllum ei posuere Templum corruptibile,
Vt colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
Quaeque salutato crepitat Concordia nido 54;
vt ei pro templo, velut ei, quem verum dixere Deum, non cælum tantùm, vbi inter sydera residere dignoscitur; sed orbis esset vniuersus 55; eiquè velut astris, acũ stellis volucres 56, volucres hominum animi, mentesquè immolarentur.

---

1 *Cic. in somn. scip. Macrob. ibid. lib.* 1. *cap.* 4. *Plin. lib.* 7. *cap.* 37. *lib.* 25. *c.* 1. *Arnob. adu. gent. lib.* 1, *fol.* 18. *Minuc. Fel. in Octauio vers.* similiter verò erga Deos. *Sidon. lib.* 6. *epist.* 12. *Senec. in Octau. actu.* 2. *scen.* Perage imperata. *in Herc. Oeth. in fin. Horat. carmin. lib.* 3. *od.* 3. *Isocrat. in panegir. fol. mihi* 100. *Lact. Firmian. lib.* 1. *cap.* 25.
2 *Isocr. in paneg.* 3 *apud. Cic. lib.* 5. *de Repub. Isocr. ad Demonic.* 4 *§. Ius quidem ciuile Instit. de Iur. nat. gent. & ciuili* 5 *Sidon. lib.* 4. *ep.* 3. 6 *Tob. c.* 12. *l. clarum C. Auct. praest. l. fin. §. filij ff. bon quae lib. cap. quibusdam in fin. dist.* 20. 7 *l. semper in ciuitate ff. iur. immun. Gell. lib.* 2. *c.* 15. *Val.* Max. *lib.* 2. *cap.* 1. *Tob c.* 32. *vers.* 7. 8 *c. statuimus dist.* 61. *cap. nisi cum pridem §. alia verò causa. extr. de renunc. l. si chorus §. pr. ff. leg.* 3. *l.* 2. *C. offic. magistr. off. cap.* 1. *de controu. feud. in vs. feud. Eccl. c.* 32.

c.32.*Paleott. de bon.senect.* 9 *Cassiod.var. lib.6. ep.*13. *Lipsius de Militia Romana lib.* 5. *l.*8.*ff, excus.tut.l. munerum* 18.*ff. mun.* & *honor. l. viginti la seconda C.de re milit. l.*4. *cum seqq,C. veteranis lib.*12. [10] *Ester.cap.*16.*vers.* 7. *Esdra lib.*1.*cap.*4.*vers.*14.18. & *seqq. cap. cum causam* 13.*de probat.cap. ad audientiam* 13.*de praescript.*
[11] *princ.tit.Instit.de testam. vers.* sed vt nihil Antiquitatis *Auth.de Procōs.Cappad.in princ.* [12] *Horat. Carm. lib.* 1. *od* 1. *vers.* 1. & *lib.*3. *od.* 17.*vers.*vetusto *Boet. de consolat. Philosoph lib.* 2.*metr.*7.*vers.* & magna titulus, & *lib.*3.*metr.* 6.*vers.*quid genus, & proauos stupitis, *Iuuen.sat.*8. *Cassan. Catal.glor. mund.p.*8.*consid.*6.
[13] *Casiod.var. lib.* 11. *Ep.*38. [14] *Macrob.sat. lib.p.cap.*5. [15] *Plin.lib.*23.*cap.*6.*lib.*25.*c.*1. [16] *Solin. Polistor. cap.*4. [16] *Virgil.*6. [17] *Virgil. ibidem* [18] *Cassiod.lib.* 1. *var. Ep.*45. [19] *Sidon. lib.*4.*Ep.*3. [20] *Tacit. Ann.* 11. *vers.* Primi per figuras animalium Ægyptii [21] *Polyd. Virg. de inuent.rer.lib.*6.*c.* 10.& 11. [22] *idem lib.*5. *c.* 1. [23] *ibidem c.* 2. [24] *Crinit. de honest. discip.lib.* 2.*c.*10. [25] *Polyd.Virg.d.lib.*6.*c.*9.& 10. [26] *id.lib.* 1.2. [27] *id.d.c.*3.[28]*ibidē* [29].*Lāprid.in* Heliog.[30]*Bud. de Asse lib.*5.[31]*Censorin.de Die nat.c* 12. [32]*Polyd. ibidem vide latè Polyd.Virgil. lib. de inuent.rer. Plin. vbiquè praecipuè verò lib.* 7.*c.* 56. *Sidon Apoll.lib.*4.Ep.3.*Alex.Sard.de rer. Inuentor.* 33

Apul.de Mund. 34 *Pythag.apud.Andr. Laurent. in Histor.anatom.lib.*1. *cap.*1.*in princ.* 35 *ibidem Theophrast.* 36 Plin. *ibidem* 37 *Macr.in Somn. Scip.lib.*2.*cap.*12.*Solin.Polystor.cap.*4. 38 *Ptolem. sent.*86. 39 *Io.Taisner.Tricass. Io. de Indagine Card.de variet.rer.lib.*15.*c.*79. 40 *Taisn.Spunt.* 41 *Ptolem.Quadripart.lib.*3.*c.*17.*Marc.Manil. Astronomicon.lib.*1.*&* 4.*Crinit.lib.*12.*cap.*2. 42 *Osuald.Croll.de signat.intern.rer.fol.mihi* 64. 43 *Croll.ibidem* 44 *Aristotel.in physiognomicis c.* 9. *Polem. Adamant. Io. Baptista Port in Physiognom.* 45 *Plato lib.*2. *de rep. Dyonis. Halicarn. lib.*1.*Ant.*Rom. *Natal.*Com. *Mithol. lib.*1.*cap.*2. *&* 10. *Marc.Anton.Triton.de fabul.*46 *apud* Plat. 47 *Ouid.lib.*1.*Metam.*48*latè in lib.Metã.*49 *Ouid. Metã.lib.*15.*Diogen Laert.de vit.Philosoph.lib.*8. *Lucian.in* Gallo 50 *Terent.in Prolog. Eunuchi* 51 *Lud.Viu.de trad.disc. lib.*3. 52 *Salust.de bell. Iugurt.fol.*59.*Iuuen.sat.*8.*Plin.lib.*35.*cap.*2. 53 *lib.*2.*adu.gen.fol. mihi* 50. 54 *Iuuen.sat.* 1. 55 *Macr.in somn. Scip. lib.* 1. *c.* 14. 56 Higin. *apud Macr.satur.lib.*3.*c.* 8. *Vid. Macr. in somn. scip.* Plin.*lib.* 2.*Hist. per tot.& lib.* 7. *per tot. Platon. Arist.Lucret.Diog.Laert. de vit. Philosoph. Senec. præcipuè in quest.natur. Apul.lib. de mund. & de Philosoph.*

PRAEROGATIVA.

O Venerabilem Vetustatem ; tibi nostrum nullo modo comparatur æuum, quod rerum omnium fato ineuitabili ad interitum properans [1], defloccatum, ac tempore dentifrangibulo comminutum, vegetos iuuentutis sensus amisit, ac quasi repuerascens, lumbique fragium passum, *licèt mouere lacertos hodiè videatur, ac præter spem omnium, quasi reddita iuuentute, reuirescere* [2]; negari tamen non potest, quin Antiquorum præceptis, quasi curatoris egens, suam confirmet infirmitatem.

Damnosa quid non imminuit dies ?
Aetas Parentum peior Auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem [3]

Sum ex ÿs, qui mirer Antiquos; non tamen, vt quidam, temporum nostrorum ingenia despicio, neque enim adeò lassa, & effœta natura, vt nihil iam laudabile pariat 4: quandoquidem *Lampridius legebat Auctores incessanter, cum reuerentia antiquos, sine inuidia recentes* 5: noui tamen nostrum, laudandum licèt æuum, vilescere melioris comparatione Vetustatis. Neque hoc ab opinione, inuidiaque descendit

[6]; *aut vitio malignitatis humanæ, vt vetera semper in laude, præsentia in fastidio sint* [7]; sed ab ipsa veritate; Vbi enim nunc antiqua ætas [8], vires, immaniaq; hominum corpora [9]; *quorum ossa, varijs in Regionibus eruta, vix repertoribus fecerunt fidem humanorũ reliquias esse membrorũ* [10]? *Instar infantium æui præsentis homines sunt, si ad Vetustatem conferantur* [11]. *quis enim æuo isto non minor suis parẽtibus nascitur* [12]? vbi pietas, & virtus antiqua [13]? vbi Thaumatopeij, *qui omni humore interdixere corporibus, didicere tenuissimis, & aduersis funibus currere, & ingentia, vixque humanis toleranda viribus, onera portare; & in immensam altitudinem mergi, ac sinè vlla respirandi vice maria perpeti* [14]? vbi qui

inter procula læti
Mollibus in pratis vnctos saliere per vtres [15]?

qui sic agilitate conspicui; vt per supinos pueros currant innocui [16]; atque *ità supra cauum puluerem cursitent, vt arenis pendentibus, nullæ indicia relinquant vestigiorum*, vt Ladas magni cursor Alexandri [17]? adeò leues, vt comparentur Camillæ, cum

vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina; nec teneras cursu læsisset aristas,
Vel mare per mediũ fluctu suspensa tumenti
Ferret iter; celeres nec tingeret æquore plãtas. 48

18? Vbi musices ipsa 19, non sonora modò; sed muta 20; eiusque varia instrumenta 21? vbi nunc exercitus potu exhauriens flumina, vt ille Xersis 22? vbi amplissimi Vetustatis Oratores, qui in causidicos degenerauerunt 23? vbi Grammaticorum genus, quos Literatos dixere, *quorum pratia tanta, mercedesq; tàm magna; vt constet Lutatium Daphnidem ducentis millibus nummùm Q. Catulo emptum, ac breui manumissum; L. Apuleium ab Eficio Caluino Equite Romano prædiuite quadringentis annuis conductum* 24: cum vix hodiè Grammatistæ, & Literatores supersint 25? Vbi solida Philosophorum secta; si sophistæ solùm remansere 26? Vbi Leguleij, ac Iuris consulti, quorum â responsis non erat licitum Iudici recedere 27, si ad Legistas, Iuristasque deuentum est 28? Vbi veterum balinea, quorum causa exclamauit Seneca 29. *Pauper sibi videtur, ac sordidus lauator, nisi parietes magnis, & pratiosis orbibus refulxerunt; nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sunt; nisi illis vndique operosa, & in pictura modum variata circumlitio prætexitur; nisi vitro absconditur camera; nisi Thasius lapis quendam rarum in aliquo spectaculū templo, piscinas nostras circumdedit, in quas multa sudatione corpora exinanita demittimus; nisi aquam argen-*

tea epistomia fuderunt, & adhuc plebeias fistulas loquor. Quid cum ad balnea libertinorum peruenero! quantū statuarum, quantū columnarum est nihil sustinentium; sed in ornamentum positarum impensæ causa? quantum aquarum per gradus cum fragore labentium? Eò deliciarum peruenimus, vt nisi gemmas calcare nolimus. Quid si de Imperatoriis balineis, thermisque disseruisset? in quibus, pauca referendo, calidis, frigidisque vnguentis Nero 30, atque Caligula 31, Sabina Asinarum lacte, lauabantur 32. Vbi qui *in immensam altitudinem crocum latentibus fistulis exprimant; qui Euripos subito aquarum impetu implent, aut siccent; versabilia canationum laquearia ità coagmentat, vt subindè alia facies, atque alia succedat, & toties tecta, quoties fercula mutantur* 33? Vbi Lucullo similis natator, qui (*horribile dictù*) *per medias hostium naues vtre suspensus, & pedibus iter adgubernans, videntibus procul, quasi marina pistrix euaserat* 34? Vbi veterum vsus machinarum, è quibus emissa saxa talenti pondus æquantia vltra stadii modum torquebantur; quorum tanta vis erat, vt horrenti fragore tonantia; minas auferrent murorum; frangerent angulos turrium; vsque ad extremam aciem milites prosternerent, quamuis fortiter cōstipatos; hominis per

cuſſi caput ad tertium vſque ſtadium pertulerint; ac fœminæ prægnanti ſciſſo vtero infantem vſq; ad dimidium ſtadium abegerint 35? Vbi *Memnonis ſaxea effigies*, *quæ radijs ſolis icta, vocalē ſonum reddat* 36? Vbj θαυμάτα circi, ſcenarum, amphitheatri? vbi Romæ vetus amplitudo, in qua conſtat eſſe collecta *decem millia pondo aranearum*, 37?

Vbi vnum, quod miretur orbis, ædificium 38, niſi nunc iis adnumeremus diui Petri Baſilicã, quã magnificè cõditã, extulit Sixtus V. Paulus V. ampliauit; Alexander tandem VII. antiqua reddens ædificia Circi, columnis in orbem poſitis, alter Hercules, læto, fixoque ſydere, ſuoque inſculpto ad perpetuam fælicitatem nomine 39, terminauit.

Licet tantum alienas ſpectare virtutes 40.
Proptereà Galaton Pictor Homerum finxit euomentem, reliquos verò Poetas ea, quæ ipſe euomuiſſet haurientes 41: Hac ratione inquit Horatius.

Pindarum quisquis ſtudet æmulari
Iule ceratis ope Dedalæa
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina Ponto 42.

Hinc Plautus de Comedia loquens ait 43.

Qui vtuntur vino vetere ſapientes puto,
Et qui libenter veteres ſpectant fabulas.
Antiqua opera, & verba, quum vobis placent
Aequum placere eſt antè veteres fabulas:
Nam nunc nouæ, quæ prodeunt, comediæ,
Multò ſunt nequiores quam nummi noui.

Quādoquidē cōſtat *ſuper omnibus negocijs melius, atque rectius olim prouiſū, & quæ conuertuntur in deterius mutari* 44. vnde ſunt *in minimis quoquè rebus omnia antiquæ conſuetudinis momēta ſeruanda*; eorumque mutatio eſt ſolùm ex neceſſitate conceſsa; quià nempè *nocet priſcus rigor, & nimia ſeueritas, cui iam pares non ſumus* 45. Meritò *dùm honorificè de aliquo ſentimus, parem, vel proximum Veteribus eſſe profitemur* 46; qui ſuo tanquam proximiores initio, Deo videlicèt, vel maiorem obtinuere perfectionem, vel minus ab ea receſſerūt.

Viui-

Viuidior profectò natura meliores olim produxit effectus: non in aquis modò, Cleopatræ nēpè maximos vniones [47]; purpurā [48], vndè Encaustū [49]; Terraq; byssum videlicet [50], amomum, costum, malobatrum, myrrham, stactem, bdellium, cassiam odoratam, laserem, folium barbaricum [51], cinnamomum [52], balsamum [53], murrhina [54], specularia [55], lapides obsidianos [56], auricalchum [57], azzalum indicum [58], Pyrrhi nobilem achatem [59], cæteraque quamplurima [60].

Sed etiam in homine celebritatem conferens plerisque proceritatis [61], roboris Tritano, Iulio, Valenti, Fusio Saluio, Athanato, Miloni, Titormo [62], Nicostrato [63]: fortitudinis Licinio Dentato, M. Sergio, Cæsari, Marcello, Pompeio, T. Manlio Capitolino [64]: velocitatis Anistidi, Philonidi, Ladæ, Polymnestori, Philippidi: visus Straboni, Callicrati, Mirmecidæ [65]: memoriæ Cyro, L. Scipioni, Cineæ, Mitridati [66].

Ac tandem ingenii; vnde potuerunt erigere obeliscos [67], atque pyramides Ægyptii Reges [68], mausoleum Artemisia [69]; sphingem Amasis [70]; colossum Rhodi Chares Lindius [71]; columnas Traianus præcipuè, & Antoninus [72];

Condere muros Babylonis amplissimæ Se-

myramis, *quæ capta cum esset ab hostibus, ferunt partem aliquam eius ciuitatis tertia die nondum aliquid sensisse* 73; pensilem Thebarum vrbem *ambitiosa menium strue, & portarum centum quondam aditibus celebrem* Busyris 74.

Templum Hierosolymæ Salòmon 75, Dianæ Ephesiæ Chersiphon Architectus *ducentis viginti annis factum a tota Asia*, eius *longitudo* ccccxxv. *pedum, latitudo ducentorum viginti: columnæ centum viginti septem à singulis Regibus factæ, quadraginta pedum altitudine: ex ijs triginta septem celatæ, vna à Scopa* 76; Pantheon Agrippa *velut regionem teretem speciosa celsitudine fornicatam, elatisque vertice scansili suggestus Consulum, & priorum Principum imitamenta portantes* 77: Pacis Vespasianus *pulcherrima operum, quæ vnquam* 78; Labyrinthos, Ægypti Psammetichus, Cretæ Dædalus, Lemni Zuilus, Rholus, & Theodorus, Etruriæ, Porsena Rex 79;

Theatrum Pompeius, Marcellus, ac præcipuè Scaurus, Curioque, quorum primus *fecit in ædilitate sua opus maximum omnium, quæ humana manu facta, non temporaria mora; verùm etiam æternitatis destinatione. Scena ei triplex in altitudine* ccclx. *columnarum: ima pars scenæ è marmore fuit. media è vitro inaudito etiam postea genere luxuriæ: summæ tabulis inauratis columnæ: imæ*

imæ duodequadragenum pedum . Signa ærea inter columnas fuerunt tria millia numero : cauea ipsa cepit hominum lxxx *millia . Sed & reliquus apparatus tantus* Attalica *veste , tabulis pictis, cæteroque choragio fuit; vt in Tusculanam villam reportatis quæ superfuerant quotidiani vsus delicijs , incensa villa ab iratis seruis cremaretur ad* H S *millies* . Alter verò *theatra duo iuxtà fecit amplissima è ligno cardinum singulorum versatili suspensa libramento; in quibus vtrisque antemeridiano ludorum spectaculo edito inter se auersis ; ne inuicem obstreperent scenæ , & repentè circumactis , vt contra starent : postremo iam die descendentibus tabulis, & cornibus inter se coeuntibus faciebat Amphitheatrum , & gladiatorum spectacula edebat , ipsum magis auctoratum Populum Romanum circumferens* 80.

Cloacam maximam Tarquinius Priscus *operum omnium dictu maximum , suffosis montibus , & vrbe pensili , subterque nauigata* 81. Aquæductus Marcius , Agrippa , Claudius , quorum causa *si quis diligentius æstimauerit aquarum abundantiam in publico , balneis , piscinis , domibus , euripis , hortis , suburbanis , villis , spatioque aduenientis , extructos arcus , montes perfossos , conualles æquatas , fatebitur nihil magis mirandum fuisse in toto orbe terarum* 82.

Thermas, & *lauacra in modum prouinciarum*

extructa Agrippa, Nero, Titus, Traianus, Antoninus, Alexander, Commodus, Septimius, Diocletianus, Decius, Constantinus [83].

Naues Ptolemæus, Hieron [84], atque Caligula; qui *fabricauit, & de cedris liburnicas gemmatis puppibus, versicoloribus velis, magna thermarum, & porticuum, & tricliniorum laxitate; magnaque etiam vitium, & pomiferarum arborum varietate; quibus discumbens de die inter choros, & symphonias litora Campaniæ peragraret* [85]:

Pontes Xerses, *qui non sine admiratione Hellespontum contabulauit* [86]; Caligula, qui *Baiarum medium interuallum, & Puteolanas moles, trium millium, & sexcentorum ferè passuum ponte coniunxit; & contractis vndique onerarijs nauibus, ordine duplici ad anchoras collocatis; superiectoque aggere terreno, ac directo in Appiæ viæ formam. Per hunc pontem vltro citroque commeauit, biduo continenti: primo die phalerato equo, insignisque quercica corona, & securi, & cetra, & gladio, aureaque clamyde: postridiè quadrigario habitu, curriculoque biiugi famosorum equorum, præferens Darium puerum ex Parthorum obsidibus, comitante Prætorianorum agmine, & in essedis cohorti amicorum* [87], atque Traianus, qui *lapideum pontem in Istro fecit*

opus sanè mirandum, & maximè memorabile, cui cætera illius opera vix adæquare possis. Viginti sunt ex quadrato lapide pilæ, quarum altitudo centum, & quinquaginta pedum, præter fundamenta, habetur: latitudo sexaginta pedes continet; distant inter se centum septuaginta pedibus; fornicibus verò coniunguntur: impensa profectò ingens, & vix credibilis. Sed illud mirari conuenit quanam ratione, & quibus viribus, quoue artificio in illa gurgitum altitudine, tamque præcipiti fluuio, tùm singulæ columnæ extrui valuerint, tantarumque molium fundamenta stabiliri; sed & vada limosa erant, neque amnis aliò auerti poterat 88. Naumachiam, Cæsar, Octauianus, Claudius, Nero, Domitianus 89, *Cizici delubrum* alter, *in quo filum aureum commissuris commissum omnibus politi lapidis subiecit artifex* 90. *Hepthaphoron* alius, *seu porticum Olimpiæ, vbi arte mirabili septiès vox reddebatur* 91. Quidã *ædificium amplum sinè ferreo clauo ità dispoſita consignatione; vt eximerentur trabes sinè fulturis, ac reponerentur: quod item Romæ in ponte Sublicio religiosum fuit, postquam Coclite Horatio defendente egrè reuulsus est* 62. *Titus Amphitheatri molem solidatã lapidis Tiburtini compage, ad cuius summitatem egrè visio humana conscendit* 93. Forum Tarquinius Priscus, Iulius, Augustus, Nerua, ac præcipuè Traianus *singularem sub omni*

Cœlo

Cælo sui fori *ſtructuram, vt opinamur, etiam Numinum aſſenſione mirabilem* 94. Aggeris *vastum ſpatium*, *& ſubſtructiones inſanas Capitolij* Tarquinius 95: Arcus S.P.Q.R. Ducibus ſuis, & Imperatoribus 96: Bibliothecas Ptolemęus Alexandriæ 97, Eumenes Pergami 98; Auguſtus, Paulus, Vlpius, Marcellus, ſimileſq; Romę 99: Baſilicã Iulius Cæſar 100: Molem Adrianus 101: Domum Regiam Cyrus 102, auream Nero, *cuius veſtibulum fuit, in quo Coloſſus centum viginti pedum ſtaret ipſius effigie; tanta laxitas, vt porticus triplices milliarias haberet: item ſtagnum maris inſtar circumſeptum ædificijs ad vrbium ſpeciem. Rura inſuper aruis, atque viretis, & paſcuis, ſiluiſque, varia cum multitudine omnis generis pecudum, ac ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita, diſtincta gemmis, vnionumque conchis erant. Cænationes laqueatę tabulis eburneis verſatilibus; vt flores ex fiſtulis, & vnguenta deſuper ſpargerentur. Præcipua cænationis rotunda, quæ perpetuò diebus, ac noctibus, vice mundi, circumageretur: balineæ marinis, & Albulis fluentes aquis* 103:

Sternere vias Appius, Æmilius, Flaminius 104: impoſſibilia quoque tentare Ptolemæus foſſa à Nilo ad mare rubrum 105; Nero Iſthmi foſſione 106; vnione Tigris, & Euphratis Traianus; Vetus *Moſellam*, *atque Ararim*

facta inter vtrumque fossa connectere, vt sublatis itinerum difficultatibus nauigabilia inter se occidentis, septentrionisque littora fierent [107]: atque promittere se statuam ex Athomonte staturũ Alexandro Stasicrates [108]. Breuiter *nihil tàm efficere concupiscere, quàm quod posse effici negaretur. Iacta itaque moles infesto, ac profundo mari; excisa rupes durissimi silicis, & campi montibus aggere æquati, & complanata fossuris montium iuga, incredibili quidem celeritate: cum moræ culpa capite lueretnr.* [109],

Eiusdem ingenii celebritate valuit talem Gnidis sculpere Venerem Praxiteles: vt vsque ad incestum commouerit adolescentem [110]:talem bonæ Fortunæ statuam Anonimus ad Pritaneum, vt iuuenis impotens eam, quã deperibat, ab Atheniensibus obtinendi, eius inter amplexus expirauerit [111] :talem Buculam Dædalus, vt eam Taurus inscendere non dubitauerit [112]: ac Mirõ; vt boatu, quasi dicã intelligibili, exclamauerit apud Ausoniũ [113].

Bucula sum Cælo genitoris facta Mironis
Ærea; nec factam me puto, sed genitam.
Sic me taurus init: sic proxima bucula mugit:
Sic vitulus sitiens vbera nostra petit.
Miraris quod fallo gregem? gregis ipse magister
Inter pascentes me numerare solet.

Tales Zeuxis vuas, vt volucres: tales equòs

Apelles, vt bruta: Parrhasius talem linthe- um,vt Zeuxim falleret: talesque hic Hoplitides,vt eorum *alter in certamine ità decurrens sudare videretur, alter arma deponens anhelare sentiretur* 114: idemque vetulæ deformitatem ità coloribus delineauit, vt effusum prorumpens in risum animam efflauerit 115: talem Ialisum Protogenes, vt Rhodum ab incendio tueretur 116: talem Venerem Apelles Anadyomene, vt eius inferiorem partem corruptam qui reficeret non potuerit reperiri 117; talemq; Venerē Cois inchoatā reliquerit,*vt qui succederet operi ad præscripta lineamenta inuentus non esset*: talem Alexandrum fulmen tenentem,vt eius *digiti eminere viderētur, ac fulmen extra tabulam esse* 118. Ita pinxit Aristides Thebanus,vt vnam eius tabulam centum talentis fuerit Rex Attalus licitatus 119: ità Timochares, vt eius Medeam, & Aiacē octoginta emerit Cęsar: ità Bularchus, *vt Candaules picturā Magnetum exitij mediocris spatij pari rependerit auro* 120: ità Apelles, *vt manu pretium tabulæ Alexandri in nūmo aureo mensura acceperit,non numero* 121.

Eodem sic tandem excelluit Pseusippus,vt eius pauculos libros tribus talentis emerit Aristoteles 122: ità idem Stagirita, vt octoginta talenta pro historia animalium fuerint

ei

ei numerata [123]: adeò Isocrates, vt viginti talentis vnam vendiderit orationem [124]: adeò Pindarus, vt etiam mortuus familiam, & Penates conseruauerit suos [125]: adeò Thucydides, vt ipsum Athenienses ad historiam scribendam ab exilio reuocauerint [126]: adeò Menander, vt ab Ægypti, & Macedoniæ Regibus fuerit solemni accitus legatione: adeò Posidonius, vt Pompeius bello Mithridatico eius domum intraturus *fores percuti de more à lictore vetuerit, & fasces lictorios eius ianua submiserit* [127]: adeò Plinius auunculus, vt collectanea sua quadringentis millibus nummũ vendere noluerit [128]: adeò Virgilius, vt viginti duobus compositis versibus sexti Æneidos dena sextertia pro singulis acceperit [129], vt ipse *Populus auditis eius in theatro versibus surrexerit vniuersus, & fortè præsentem, spectantemque fuerit veneratus sic quasi Augustum* [130], eiusque *D. Augustus carmina cremari contra testamenti eius verecundiam vetuerit* [131]: ità Sophocles, Euripides, Eschilusque vt eorum tantùm exemplarium descriptio Atheniensibus annonæ penuriam ademerit [132]: adeò Homerus, vt eius Ilias viatici fuerit instar Alexandro [133], cui retinendæ auream, prætiosissimamq: Darij Pyxidem consecrauit [134]; vtque, pro eo sibi vindicando, septem Vr-

bes contenderint [135].

Eodē ità Titus Liuius excelluit; vt eius solo nomine,& gloria potius,quâm Romanæ vrbis splendore commotus fuerit Gaditanus,vt Romam pergeret [136]. Ità scripsit Pōpilius Andronicus Grammaticus; *vt coactus fuerit præcipuum illud opusculum annalium elēchorum sedecim millibus nummùm cuidam vendere* [137]: Eodem Rēmius Palemon agros adeò coluit, *vt vitem manu eius institutam satis constet trecenta quinquaginta vasa edidisse* [138]. Delitijs ita valuit Gallienus,qui verè *cubicula de rosis fecit; de pomis castella composuit; vuas triennio seruauit, hyeme summa melones exhibuit; mustum quemadmodum toto anno seruaretur edocuit; ficus virides, & poma ex arboribus recentia alienis mensibus præbuit; mantilibus aureis semper strauit; gemmata vasa fecit* [139]. Eodem Callicrates *ex ebore quadrigam, & alia tàm parua fecit, vt partes earum discerni non possent* [140]. Mirmecides aliam *ex ebore quadrigam fecit, quā cum agitatore suo musca contexit, & nauem, quā apicula pennis abscondit* [141], amboquè in sesamo distichō elegeium literis aureis inscripserunt [142]: alter in nuce inclusit Iliada Homeri [143]. Eodē potuit Medorū Regina struere Pōtem subaquaneum subter Euphratem [144]; numero carentis arenæ mensuram Thales inueni-

uenire [145], sibi opes pro arbitrio cumulare [146], ac flumen Halym Creso transituro diuertere [147]; Xerses Athos montem velificare [148]; ac Cirus Gindũ amplissimum amnem exinanire cuniculis [149].

O inuenta maiorũ, ò exquisita prudentiũ [150]! Ah si nostra ætas diminuta non esset, tuque veneranda Vetustas perfectè noscereris; scirent Iurisconsulti quid essent leges duodecim tabulárum, & haberent in ijs totius iuris fõtem, & fundamentum, atque in tenui libello bibliothecam [151]; ac iura antiqua à Triboniano omissa, si extarent, in vsum hodiè pleraque reuocari possent [152]: scirent Mathesis periti speculo classem incendere [153]; vitro cœlum includere, vel cõcauo ęre similitudinem mundi, ac figuram machinari [154]. nouissentque instrumẽtum à Leone compositum, quod Byzantij repræsentabat quidquid in Syria gerebatur [155]: scirent medici, vt antiquitùs, vnguentis integra corpora, non modò in nonum diem ad funus, sed in perpetuũ conseruare [156]: vt Britanni veteres, certum cibi genus parare ad omnia, quem qui ceperint quantà est vnius fabę magnitudo, minimè esurire, aut sitire solent [157]: vt Seruius podagræ mederi, qui *morbi impatiens, veneno sibi perunxit pedes, & enecuit, itàvt parte ea cor-*

poris quasi præmortua vixerit [158]: vt Æsculapius herba mortuos ad vitam reuocare [159]: veratrũ ægrorum morbis vtiliter præparare [160]: scirent Physici, vt Pherecydes, aqua ex puteo degustata post diem tertium terremotum futurum prædicere [161]; Hipparchum imitari, qui tempore Neronis in theatro sedens ex caprina pelle, quam ferebat, quòd futuram tempestatem pronunciasset, tanta Neroni admiratione mouit; vt ille Bithyniæ Nicaẽsibus gratulatus fuerit, quod Hipparchum suum ciuem haberent; atque Anaxagorã, qui sereno cęlo pellicea indutus veste pluuiã, quæ mox euenit, expectauit Olimpię; prædixit stabilem alioquì domum breui ruituram: statum diem nocturna obscuritate vitandum, ac lapidem circa Aegos fluuium è Cælo casurum [162]: scirent Astrorum scientia freti ventura designare [163]; scirent Artifices vitrum ductile reddere [164]; nutantia erigere ædificia, aliòque trasferre: nam æuo Tiberij architectus *maximam porticum iacentem, & inclinatam lana, & centonibus circumdatam, funibus, & machinis multorumque hominum manibus admotis, in pristinum restituit firmam, & rectam*: atque Hadrianus *ædem Bonæ Deæ, & Colossum stãtem, atque suspensum transtulit per Demetrianum architectum de eo loco, in quo nunc templum Vr-*
bis

bis eſt,ingenti molimine ità, vt operi viginti quatuor elephantos exhiberet [165] ; lanas purpuram colorare [166]; veſtem incombuſtibilem ex albeſtino componere [167] ; perpetua luce fruitura accendere elychinia [168]; volatu per aera ferri [169]; columbæ inanimi vitalem quaſi ſpiritum infundere [170] ; tauros ludis aptos [171] ; elephantos funambulos [172] ; *pueros primæ teneritudinis,quaſi piſciculos natantes* [173] , atque in ima perrica luctantes exhibere [174] ; canem cæcum qui ſtans in turba ſuos cuique annulos reddat,& adulteros , pregnanteſque indicet [175] ; ſcirēt hodie chiroſophi ſola manus ſapientia integras actiones repreſentare ; *nam conſtat contendere* Ciceronem cum Roſcio *hiſtrione ſolitum,vtrum genere ille ſæpiùs eandem ſententiam varijs geſtibus efficeret,an ipſe per eloquentiæ copiam ſermone diuerſo pronunciaret, quæ res ad hanc artis ſuæ fiduciam Roſcium abſtraxit, vt librum conſcriberet, quo eloquentiā cum hiſtrionia compararet* [176] : ſcirent Tragedi ad pietatem commouere Tyramnos [177] : ſcirent ſagittarij, vt Aſter Methonius Philippo , hoſtem vulnerare,cuius nomen,& locum vulneris iaculo prius inſculpſerant [178] ; vt Domitianus *ex induſtria quarumdam ferarum currentium capita ità figere , vt duobus ictibus quaſi cornua efficerent* [179]; atque in pueri *procul ſtā-*

tis, præbentisque pro scopulo dispansam dexteræ manus palmam, sagittas tanta arte dirigere; vt omnes per interualla digitorum innocuæ euaderent [180]; ipsasque muscas cōfigere [181]; ebrij etiam animatum scopum tangere, vt Cambyses [182]: ac tādem commodum imitari, cuius ità esse certa manus dicebatur, vt, quodcumque destinaret iaculo, sagittaue, contingeret [183]; scirent Amanuenses notis quibusdam orationum flumina cohercere [184]; scirent musici probos, ac generosos mores inducere mentibus, ac conseruare [185]; seditiones cohercere, vt Therpander apud Lacedemonios; pestilentiæ mederi, vt Thaletas Cretensis [186]; Deorum iras cōpescere [187]; Delphinos ad suam pertrahere incolumitatem, vt Arion [188]; lyra Dæmones exturbare [189]; iram excitare, mox reprimere [190]; atque vt ità dicam

Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quò vellet [191].

Postremò tot Heroum frueremur voluminibus, quæ, aut omnino perDImus, aut corrosa, corruptaque veneramur [192].

Te depereūte decessit Assiriis, Medis, Persis, Macedonibusque potentia; Romanis quoque imperium, libertas ipsa defecere [193]. Te derelicta nescierunt minus Vetusti ea, quæ re-

centiores, mea quidem ſENTia [194], reduxiſſe potius gloriari debent, quàm introduxiſſe: conſtat enim, inter cætera, antiquitùs extitiſſe, Typographiam apud Indos, aut Sinas [195], Italoſque vetuſtos [196]; Tormenta bellica apud Græcos [197], penes quos de metallicis machinis ſcripſit Arato Lampſacenus [198], Sinas [199], atque Romanos [200], Teleſcopiũ apud Aegyptios [201], Græcos [202], atque Romanos [203].

Hinc noua ſydera, vel prius cognita ab Aſſirijs, qui *per planitiẽ, magnitudinemq;* Re*gionum, quas incolebant, ac cælum ex omni parte patens, atque opertum intuerentur; traiectiones, motuſque Stellarum obſeruauerunt* [204]; ab Aegyptijs, & Babilonijs, *qui in camporum patentium æquoribus habitantes; cum ex terra nihil emineret, quod contemplationi Cæli officere poſſet; omnem curam in ſyderum cognitione poſuerunt* [205]; vel nouitèr hominibus exhibita, ſiuè per omnipotentiam Dei, ſiuè per opportunas quarumdam cæli partium interpoſitiones; ſiuè per motuum inæqualitatem remotiora nobis approximantem, quæ peritiam mathematicorũ vincũt, ratiocinationemq; ſubterfugiunt [206]; quod ſicuti vitio Priſci, ſic neque eſt gloriæ præſentis æui tribuendum.

Nouus orbis cognitus, vel ab Aegyp-

tijs: nam noui Orbis incolæ in ſuis ſacrificijs, Deorunque cultu Aegyptiorum veterum ritus in hũc vſque diẽ adhuc conſeruant [207]; vel à Rege, vt aiunt Salomone [208]; vel à Cartaginenſibus, qui inſulam magnam plurium dierum itinere diſtantem à terra deſtruxerũt [209]; vel à Seboſo, qui affirmat *vltra Gorgonas Heſperidum inſulas dierum quadraginta nauigatione in intimos maris ſinus receſſiſſe* [210]; vel à Platone in Atlantidis inſulis [211]; vel à Sileno, qui Midæ retulit Europam, Aſiã, & Libyam inſulas eſſe, continentem vnicum extra hunc mundum exiſtere [212]; vel à Democrito, Epicuro, Metrodoro, & ſimilibus in pluralitate mundorum [213]; vel à Poetis in ſuis doctiſſimis enigmatibus Inferni, Elyſiorum, Deornm relegationis a Cęlo, Vliſſis nauigationis triennalis [214]; vel a Romanis, Virgilio præcipuè, atq; Seneca [215]; multò magis quià aureus nummus vetuſtiſſimus, continens Auguſti laureatam effigiem, in Inſula Iamaica refoſſus eſt [216], ac tandẽ ab aliquo ex ijſdem Apoſtolis: nam *in omnem terrã exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum* [217].

Pyxis nautica ab Homero allegoricè deſcripta *natanti in Inſula* Æoli, *quam totam circundat murus ferreus infragilis; leuis verò circũ-*

cũ currit petra [218], cõſtat Antiquorũ in vſu fuiſſe [219]; Horologia à Vitruuio deducta, vel ab Archimede, vel à Hierone [220], veterum in vſu Romanorum [221] cætera tandem admiranda, vel ab eodem Archimede, vel a Demetrio, qui Poliorcetes dictus [222]. *Quid enim non tentauere homines, quorum natura nouitatis eſt auida* [223]? quid *tempus edax rerum* non conſumpſit [224]? Latent omninò Aſsyriorum, Aegyptiorum, Medorum, ac Perſarum inuenta; *Priſca Romanorum geſta corrupta, vt Polybius tradit, confuſiſque commentarÿs multa rerum obſcuritate inuoluta ſunt* [225]. Fragmentis, atq; indicijs noſcimus, vt noſcimus, Antiquitatem. An ſi Caligula Virgili, ac T. Liui ſcripta, imagineſque penitùs, vt decreuerat, ſubſtuliſſet [226], nunquam in rerum natura fuiſſe dicendũ eſſet? an quia dixere *Antipodas dari nulla ratione credendum eſſe* [227], dicendum eſt aduerſis homines nos non vrgere veſtigijs [228]? an non redeunt Cælorum configurationes res corrumpentes, ac reproducentes aſſiduè [229]? *Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendum eſt. Nihil ſub ſole nouum; nec valet quiſquam dicere, ecce hoc recens eſt: iam enim præceſſit in ſæculis quæ fuerunt ante nos. Non eſt priorum memoria, ſed nec eorum quidem, quæ poſtea futura ſunt,*

erit recordatio apud eos,qui futuri sunt in nouissimo [230]. Hinc forsitan nostrum sciREcordari esse inquit Plato [231], ac propterea Mercurius dictus est non inuentor, sed *reparator artium multarum* [232], vt vesanam prætercam animarum transmigrationem [233]; vnde possct earundem rerum reproductio consurgere.

Esto aliquis, qui pro suo, nimis religiosus, æuo ad necem vsque decertet; an propriam asserentibus commoditatem credendum est [234]; cum pluris quisque æstimet res suas, quã valeant [235]? An viri defuere grauissimi, qui suũ veteribus æuũ non sũt ausi cõparare [236]?

An' vexillo gloriosus adscribet suo, muscã Regiomontani, quæ ferrea, ab artificis manu spontè auolans, ad omnium conuiuarum orbes, calicesque diuertere, & indè, ceù fessa, postliminio ad herilem manum reuolare, positisque alis requiescere condidicerat [237]? An' cocleas, & testudines ferreas, quæ pro minulis ceruicibus, & pedum palmulis scientèr è scuti tegmine prolatis, terram vltrò, citroque perambularunt, & sicubi obex occurrebat, priùs sanè, quàm in illum impingerentur, tempore diuertere, vltròque cedere nullo rectoris imperio consueuerunt [238]? An' Carlo V. Norimbergam aduentanti Aquilam fabrefactam, quæ obuiam sese libra-

tis

tis alis in aerem sustulit,longoque interuallo subeuntem comitata, ad Vrbis vsque portas sublimis perpetuo volatu deduxit 239? An à Veneto aurifice eidem Carolo V. dono tradita, annulum aureum, qui indicio, & sonitu prodebat horas; nauiculam, in qua cuncta, quæ intus erant mouebantur; ac ludum Palamediacum cum omnibus tesseris, quæ in paruo osse cerasi includebantur? An loricam ex vno, eodemque ligno mutuis cathenulis contextam, quam quindennio fabrefactam dono dedit artifex Matthiæ Regi Hungariæ? An baculum cubitalem,è quo pēdebant tres cathenæ,quarum quælibet longitudinem habebat trium brachiorum, & in fine ligneum cocleare, quæ vniuersa ex eodem ligno perfecta damnatus perpetuo carceri offerens Io: Galeatio Vicecomiti meruit libertatē 240? An ensē,qui in hastā formabatur,manūque rostratā aptā cōprehēdere furis manū incrumena 241? An pulicē tenuissima alligatū cathena 242? An Cælū vitreū Saporis Regis,cui pedibus superbè insistebat,cū sederet pro Tribunali 243? An Cælū argēteū ab Imperatore Ferdinando Bizātium ad Solimanū missum 244? An Pontem Farnesianum, nauesque Antuerpienses 245? *Quis enim prouocatus nunc ad facta maiorum non inertissimus,*

quis quoque ad verba non infantiſſimus erit [246] ? De his, quæ ad notitiam peruenere noſtram loquor. Quid ſi perfecta vetuſtarum rerum, Romanarum præcipuè cognitione frueremur ? Nam *Conſtantius Imperator Romam veniens, cum ſpectaſſet Iouis Tarpeij delubra, Lauacra, Amphitheatri molem, Pantheon, Vrbis templum, forumque Pacis, & Pompei theatrum, & Odeum, & Stadium, Traiani forum, aliaque decora Vrbis æternæ, hærebat attonitus. Multis igitur cum ſtupore viſis horrendo, Imperator de fama querebatur vt inualida, vel maligna, quòd augens omnia ſemper in maius, erga hæc explicanda, quæ Romæ ſunt obſoleſcit* [247].

I nunc, & aude, ſomnia recentis æui connumerare, videlicet; lapidem, quo geſtans redditur inuiſibilis [248]; os animalis Sionij, quod Cabim Incolæ vocant, geſtatum, ſanguinē è vulneribus fluere non ſinens [249]; ſolo hominis obtutu ſpecula minutim confracta; accipitres etiam ad prædam enixè volātes ad terram deductos [250]; lynceos homines abditiſſima in ſubterraneis viſu penetrātes: aquarum nempè venas, metalla, theſauroſque [251]; magni caput Alberti vocem artificiosè profundens [252]; cicurationem tauri, qui dicebatur D. Marci [253]; vnguentum armarium [254]; motum perpetuum [255], cir-

circuli quadraturam [256]; artificialem hominis, seù chimicam creationem [257]; lapidem Philosophorum [258],& innumera huius generis alia [259]. *Quæ est igitur ista calliditas, res Vetustate robustas calumniando velle peruertere* [260]?

Profectò contingit ei, nobisque quod Virgilio, qui inquit.

Vrbem, quam dicunt Romam Melibœe putaui,
Stultus ego huic nostræ similē, quò sæpè solemus
Pastores ouium teneros depellere fœtus,
Sic canibus catulos similes, sic matribus hędos
Noram, sic paruis componere magna solebam
Verùm hęc tantùm alias supereminet vrbes,
Quantū lenta solēt inter viburna cupressi [261].

Non veritatis impulsu; sed vitio, aut imperitia generis humani, siuè

Fraternis odijs quidquid negat alter, & alter
Annuimus [262].

Propterea neque sensum euidentem agnoscimus; nec rationem intelligimus, qua cogimur proprij ruboris encausto confirmare Vetustatem nostro æuo præferendam; vel quià *virtutes artium multarum seculis potiùs priscis seculorum rector ingenuit, quę per ętatem mundi iam senescentis, lassatis veluti seminibus emedullatæ, parùm aliquid hoc tempore in quibuscumque, atque id in paucis mirandum, ac memorabile ostentat* [63]. Namquè ætates, & interi-

tus, vt Imperijs [264], ædificijs [265], hominibus [266], brutis [267], legibus ipsis [268], sic æuo assignantur [269].

Vel quia *ad deteriora faciles sumus: quia nec dux potest, nec comes deesse; & res etiam ipsa sine duce, sine comite procedit*: propterea *omne tempus Clodios, non omne Catones feret* [270].

Vel *publica circa bonas artes socordia*, vel quia *externæ superstitiones inualuerunt* [271].

Vel quia magnorum occasio facinorum defecit, maximis imperijs in plures partes diuisis, ac violentijs armorum excussa virtute: *crescit enim cum amplitudine rerum vis ingenij* [272].

Vel quia *pecuniæ cupiditas hæc tropica fecit: priscis enim temporibus, cum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diu lateret. Itaque herculè herbarum omnium succos Democritus expressit; & ne lapidum, virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumpsit. Eudoxus quidem in cacumen excelsissimi montis consc endit, vt Astrorum Cælique motus deprehenderet; & Crysippus, vt ad inuentionẽ sufficeret, ter elleboro animum detersit. Verum, vt ad Plastes conuertar, Lysippum statuæ vnius lineamẽtis inhærentẽ inopia extinxit; & Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære comprehendit,*

non

non inuenit heredem: at nos vino, scortisque demersi, ne paratas quidem artes auemus cognoscere, sed accusatores Antiquitatis, vitia tantum docemus, & discimus. Vbi est Dialectica? vbi Astronomia? vbi sapientiæ consultissima via? quis vnquam venit in templum, & votum fecit si ad eloquentiam peruenisset? Quis si Philosophiæ fontem attigisset? ac ne bonã quidem mentem, aut bonã valetudinem petunt, sed statim antequam limen Capitolij tangãt alius donũ promittit si propinquũ diuitem extulerit, alius si thesaurum effoderit, alius si ad trecenties sextertium saluus peruenerit. Ipse Senatus recti, boniique præceptor mille pondo auri Capitolio promittere solet, & ne quis dubitet pecuniam cõcupiscere, Iouem quoque peculio exorat. Noli ergò mirari si pictura deficit, cum omnibus dijs, hominibus formosior videatur massa auri, quã quicquid Apelles, Phidiasque Græculi delirantes, fecerunt 273.

Vel quia, *vbi pro labore desidia, pro continentia, & æquitate libido, atque superbia innasere, fortunã simul cũ moribus immutantur* 274.

Ob id Cicero *Ego* inquit *nobilium vita, victuque mutato, mores mutari Ciuitatum puto: quo periculosiùs de Republica merentes vitiosi Principes; quòd non solùm vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in Ciuitatem* 275.

Hinc Plutarcus *Probatum hactenus*, inquit,

esse arbitror non inscitia, ignorantiaque, sed consultò abstinuisse Veteres à prefractis moribus, languidisque canticis, & modis: sed quid hoc mirandum est, cum multa in vita humana instituta videamus exoleuisse, sublato eorum vsu, non imperitia; verùm spontè, atque consultò reiecta: quum animaduersum, perspectumque foret aliquibus in rebus, contra officium decorumque fieri 276.

Propterea ait Quintilianus *Quis enim ignorat, & eloquentiam, & cæteras artes desciuisse ab ista vetere gloria, non inopia hominum; sed desidia iuuentutis, & negligentia parentum, & inscientia præcipientium, & obliuione moris antiqui? quę mala primùm in vrbe nata, mox per Italiam fusa, iam in Prouincias manant; quamquam nostra nobis notiora sunt. Ego de vrbe, & his proprijs, ac vernaculis vitijs loquar, quæ natos statim excipiunt, & per singulos ætatis gradus cumulantur, si prius de seueritate, ac disciplina maiorum circa educandos, formandosque liberos pauca prædixero. Iam primùm suus cuique filius ex casta parente natus non in cella emptæ nutricis; sed gremio, ac sinu matris educabatur, cuius pręcipua laus erat tueri domum, & inseruire liberis. Eligebatur autem aliqua maior natu propinqua, cuius probatis, spectatisque moribus omnis cuiuspiam familiæ suboles committeretur, coram qua neque dicere fas erat, quod turpe dictu, neque facere*

quod

quod inhonestum factu videretur, ac non studia modò, curasque, sed remissiones etiam lususque puerorum sanctitate quadam, ac verecundia temperabat. Sic Corneliam Graccorum, sic Aureliam Cæsaris, sic Attiam Augusti matrem præfuisse educationibus, ac produxisse Principes liberos accepimus. Quæ disciplina, & seueritas eo pertinebat, vt sincera, & integra, & nullis prauitatibus detorta vniuscuiusque natura, toto statim pectore ariperet artes honestas; & siuè ad rem militarem, siuè ad iuris scientiam, siuè ad eloquentiæ studium inclinasset, id solum ageret, id vninersum hauriret. At nunc natus infans delegatur Greculæ alicui ancillæ, cui adiungitur vnus, aut alter ex omnibus seruis plerumque vilissimus, nec cuiquam serio ministerio accommodatus. Horum fabulis, & erroribus teneri statim, ac rudes animi imbuuntur. Nec quisquam in tota domo pensi habet quid coram infante Domino, aut dicat, aut faciat, quando etiam ipsi Parentes, nec probitati, nec modestiæ paruulos assuefaciunt; sed lasciuiæ, & libertati, per quæ paulatim impudentia irrepit, & sui, alienique contemptus. Iam verò propria, & peculiaria huius vrbis vitia pene in vtero matris concipi mihi videntur, histrionalis fauor, & gladiatorum, equorumque studia, quibus occupatus, & obsessus animus, quantulum loci bonis artibus reliquit! Quo-

D

tum quemquè inueneris, qui domi quidquam aliud loquatur? quos alios adoleſcentulorum ſermones excipimus, ſi quando auditoria intrauimus? nec Præceptores quidem vllas crebriores cum auditoribus ſuis fabulas habent: colligunt enim diſcipulos non ſeueritate diſciplinæ, nec ingenij experimento, ſed ambitione ſalutantium, ſed illecebris adulationis. Tranſeo prima diſcentiū elementa, in quibus & ipſis parùm elaboratur, nec in auctoribus cognoſcendis, nec in euoluenda Antiquitate, nec in notitia, vel rerum, vel hominum, vel temporum ſatis operæ inſumitur: ſed expetuntur quos Rethoras vocant, quorum profeſſio quando primùm in hanc vrbem introducta ſit, quamquā nullam apud maiores noſtros auctoritatem habuit, ſtatim docuero 277.

-----Sic omnia fatis
In peius ruere, et retrò ſublapſa referri
Non aliter quā qui aduerſo vix flumine lembū,
Remigijs ſubigit, ſi brachia fortè remittit,
Atque illum in præceps prono rapit alueus amne 278.

Hæc omnia, quam noſtro excreuerint æuo, nemo eſt, qui non videat, quo ſcriptores ampliſſimi, vel amiſſi, vel corrupti, vel diminuti, vel ſuppoſiti; vnde veterum prodit obſcuritas, hinc difficultas, pudor addiſcendi, ac ſapientium deſpectus 279.

O quam

O quam foret delectabile videre ludorum solemnitates, scenarum magnificentiam, delicias thermarum, sumptuosas munerum editiones, triumphi maiestatem, ac sacrosanctam Apotheosis celebritatem; vnde non miror trium maximorum desiderio flagrasse Diuum Augustinum, videndi nempè Christum resurgentem, Paulum prædicantem, ac Romam triumphantem[280].

---

1 *Ælian.de var.hist.lib.8.c.51. Ouid.met.15. vers.*cuncta fluūt.*Senec.de consol.ad Helu. cap.7.* 2 *Flor.lib.1.hist.in princ.* 3 *Horat.carm. lib.3. od.6.in fin.Flau.Iose.ant.iudaic.lib.1.c.2.ibi.* dum posterior quisque fit deterior.*Homer.odiss.lib.2. vers.276. Iuuen.sat.15. vers.* Terra malos homines nunc educat, atque pusillos. 4 *Plin. lib.6.epist.21.* 5 *Sidon.Apollin. lib.8. epist. 11.* 6 *Vell.Paterc.lib.2.* 7 *Quintil.in dialog.orator. Martial.lib.2 ep.71.lib.8.ep.69 Horat. lib.2. ep.1.* 8 *Genes. per tot. D.Augustin.de ciuit.Dei lib. 15. c.9 Iose.ant.iudaic.lib.1. c.3. vers.* nec est cur aliquis præsentem vitam. *Plin.lib.7. c.48. Rauis. Text. in officin. histor. tit.* qui diù vixerunt. 9 *Iuuen. sat.15.vers.*tela nec hunc lapidem.*Solin. polyhist.c.4.* 10 *Arnob. adu. gent. lib.2. fol.83.* 11 *Plut.de placit.philos.lib.5.cap.27.* 12 *Sidon.*

Apoll.lib.8.ep.6. [13] *Io.Chrisost. homil.10. ep. ad Thimot.Petr.sat.vers.* Nemo cælum putat, nemo iusiurandum &c. *Genebrard.præscript.lib.3.vers.* cum præsertim incidisse nos videam. *Dom. Segner in oper.fid.admirab.* [14] *Sen.lib.2.de ira c.12 & 13.* [15] *Virgil.Georgic.lib.2.* [16] *D. Ioann. Chrisostom.apud Buleng.de Theatr. lib. 1. cap. 35.* [17] *Solin.Polist. cap.5.* [18] *Virgil.æneid. lib. 7. in fin. simile apud Homer. Iliad. lib. 20. vers. 226.* [19] *Plut.de music.fol. 533. & per tot. Porta mag. nat.lib.20.c.7.* [20] *Athen.dipn. lib. 13. cap. 13. Guid.Panc.rer.mem.lib.1.tit.39.& 40.ibique Salmuth* [21] *Psal.46.80.& 140.cum sim.* [22] *Iuuen.sat.10.vers.* credimus altos defecisse amnes, epotaq; flumina Medo prandente *Herodot. lib.7.* [23] *Quintil.in Dial.orat.in princ.Io.Ludouic.Viues de caus.corrupt.art.lib.4.* [24] *Sueton. de Grammat cap.3.* [25] *Sueton.ibid.cap.4. Viues de caus.corrupt.art.lib.2.* [26] *Viues de causis corrup. art.lib.5.* [27] *l.2. propè fin. ff. de orig. iur.* [28] *Viues de caus.corrupt.art.lib.7.* [29] *epist.86.* [30] *Athen. dypnos lib. 9. c. 27.* [31] *Suet.in Calig. c.37.* [32] *Dio, & Ziphil. de Ner.* [33] *Senec. ep. 90.* [34] *Flor.lib.3.cap.5. Valtur. de re milit. lib. 11.cap.12.f.m.319.* [35] *Flau.Iosf.bell.iud.lib.3. c.9.in fin.& lib.6.cap.7.propè med. Valtur. de re milit. lib.10. c.vlt.fol.m. 265.* [36] *Tac. Annal. lib.2. Plin.lib.36.c.7.Iuuen.sat.15. vers.* dimidio

 magi-

magicæ resonant vbi Memnone chordæ. *Phylostrat.in Icon.*Paus*in Attic.Strab.lib.*17. *Lucian. in Philopseud. & in Toxari.* 37 *Lamprid. in* He- *liogab.* 38 *Diod.Sic.lib.*2.*f.mihi* 36. 39 *Spart. in Quieto fol.mihi* 160. 40 *Symmach. lib.* 1. *ep.* 23, 41 *Ælian. de var. hist.lib.* 13. *cap.* 22. 42 *Horat. carm.lib.*4. *od.* 2. 43 *in Prologo Casinæ.* 44 *Tacit. Annal.* 15. 45 *Tacit. hist.* 1. *Lips.ciu. doctr.lib.*4.*cap.*9. 46 *Symmac.lib.*10. *epist.* 24. *Franc Iuret.ad Symmac.lib.*1.*ep.*23.*Sidon. Apoll. lib.*4.*ep.*17. *& lib.*5.*ep.*10.*lib.*8.*ep.*11. 47 *Plin. lib.*9.*cap.*35. *Macr.Saturn.lib.*3. *cap.* 17. *Athen. Dipnos.lib.*4.*cap.*7. *Bud. de Asse lib.* 3. 48 *Plin. lib.*6.*cap.*36. *Vitruu.lib.*7. *cap.*7. *Strabo lib.* 16. *Ælian. de hist anim. lib.* 7. *cap.* 34. *lib.* 15. *cap.* 10. *lib* 16. *cap.*1. *l.*1. *C.quæ res ven. non poss. l.temperent* 4.*C.vest. holoser. l.*11. *l. sacr. afflatus, C.diuers.rescript § si tamen alienam* 19. *instit. de rer.diuis.l.*26.*§. proculus, ff.de acquir.rer. domin. Guid.* Pancir.*rer mem. lib.*1.*tit.*1 *ibique* Salmuth. 49 *l. sacri,C.diuers. rescript.* Pancir. *ibidem tit.* 2. *ibiq; Salmuth.* 50 *Plin.lib.*19.*c.*1. *Isid.* Etimolog. *lib.* 19. *cap.*27.*l.fin.*§. *species, ff. publican.* Panc. *ibidem tit.*5. 51 *l.fin.§.species, ff.publican.*Panc. *d. lib* 1. *tit.*10.11. 12. *&* 13. *ibique Salmuth.* 52 *Plin.lib.*12.*cap.*19.*Solin.*Polist.*cap.*39. *&* 42. *Dioscor.lib.*1. *c.*13.*ibiq; Matthiol.d.§. species. Prouerb.c.*7.*vers.*17.*Panc.ibid. tit.*9. 53 *d.*§.*species.*

*Dioscorid.lib.*1 *cap.*18 *ibique Mattiol. Iof histor. antiq.iudaic.lib.*8*.c.*2 *& lib.*15*.cap* 5*.Panc. ibidem tit.*12. 54 *Plin.lib.*37*.cap.*2*. Sen. lib.*7*. de benef. c.*9*. verf* video murrhina pocula . *l. cum aurum in fin. ff.aur.arg leg. l.*3 *§.vitrea, ff murrhinis, l. vasa* 11*. ff. suppell. legat. Panc. ibidem tit.*7. 55 *Plin.lib.*36*.cap.*22*. l.quæsitum* 12*.§. si domus, & §. specularia, ff. fund.instruc. l.*1*. C.excusat. tut. l.*10*. l.vlt. ff iur.immun. Panc.ibidem tit.*6. 56 *Plin.lib.*36*.cap.*26*.Panc.ibidem tit.*3. 57 *Plin.lib.*34*.cap.*2*. l.labeo* 45*. ff.contrah.empt. Panc.ibidem tit.* 8. 58 *d. l. fin. §. species. Panc. ibidem tit.*13. 59 *Plin. lib.*37*.cap.*1. 60 *vide Panc.d.lib.*1*.rer. mem. tit.*1*. vsque* 17*. ibique Salmuth.* 61 *Flau Iof.antiq.iudaic. lib.*1*. cap.*3*. verf.*nec eft cur aliquis præfentem vitam &c. *Iuuen. fat.*15*.verf.*Terra malos homines nunc educat, atque pufillos . *Solin. Polift. cap.*4*. Io. Boccacc.genealog. Deorum lib.*12*.c.*60. 62 *Plin. lib.*7*.c.*20*.Solin.cap.*3*. Aelian. de var.hift. lib.*12*. cap.*22. 63 *Quintilian. in dial. orat.* 64 *Plin. lib.*7*.cap.*25*.*28*, Solin.c.*5. 65 *Plin.lib.*7*. c.*25*. Maxim. lib* 1*. c.vlt. Solin. Polift. c.*5. 66 *Plin. lib.*7*. c.*24*.Solin c.*6. 67 *Plin.lib.*36*.cap.*9*. Ammian.lib.*17*. num.*3*. Panc ibid. tit.*31. 68 *Plin. lib.*36*.cap.*12*.Mart.de spect.ep.*1*. Panc.tit.*32*. Bellon obfer.lib.*2*.c.*42*.*43*.*44*. Caffan. Cathal.gl. m. p.*13*. confid.* 74*. Caffiod. lib.*7*. ep.*15. 69 *Plin. lib.*

lib.36.c.5. Mart de spect.ep 1. Gell.lib.10. cap.58. Cassiod.ibid. 70 *Plin.lib.36 cap. 12. Panc. tit. 32.* 71 *Plin lib.34.cap.7. Zonar.lib.3. Cassiod. lib.7.ep.15. Panc.ibid.tit.32,* 72 *Sex. Aur. vict. de reg.vrb. Dio in Traian Capitol. in Antonin. Ioseph Castalio de Columna triumphali Imperatoris Antonini.* 73 *Mart.d. epigr.1. Arist Polit.lib.3. c.2. Panc.d.tit.32. Cassiod. ibid.* 74 *Tacit.ann.2. Plin.lib.36 cap.14. Ammian. lib.17.* 75 *Reg. 3. cap.5. & seqq Ioseph hist.antiq. iudaic. lib.7. c.2. & bell.iudaic.lib.6.cap.6. Bud.de Asse lib.4. Cassan.cathal.gl.mundi p.2. consid.62.* 76 *Plin. lib. 36 c.14. Mart.de spect.epig.1. Cassiod.lib.7.ep.15. Liu.lib.1.c.1. Solin. c.41.* 77 *Plin.lib.36. c.15. Suet. in August. cap. 19.* 78 *Sueton. in Vespas. cap.9. Plin.d c.15.* 79 *Plin.lib.36.cap.13.* 80 *Plin.d.lib.36.cap.15. Bud. de Asse lib.2. fol. 175.* 81 *Plin.d.cap.15. Liu. lib.1. Strabo lib. 5. Marl. lib.3. Topograph. cap.19. Lips. admir. seu de magnit.vrb.lib.3.cap.12.* 82 *Plin.d.cap.15. Front. de aqueduct.* 83 *Sex aur.vict.de reg.vrb.* 84 *Athen.dypnos.lib.5 cap.6. & 7.* 85 *Suet. in Calig. cap. 37. Bud. de Asse lib.5. fol. 648. vsque 665.* 86 *Suet.in Calig. c.10. Varr.de L.L. lib. 6. fol.78. Isocrat. in paneg. fol. 100. Mela lib. 2. cap.1. Plut.de consf.ad Apoll. fol. 191.* 87 *Suet. in Calig.c.10.* 88 *Dio in Traian. Tzezes chil.1. cap.24. Andr. Resendius de Traiani pont. descrip.*

Eriz. de numismat. antiq.f.310.in numis.Traian. 26.*&* 51.*Æneas Vic.in numismat.eiusd.* 89 *Suet. in Cæs.c* 39. 90 *Suet.c.*43. 91 *Suet.c.*22. 92 *Suet.c* 12. 93 *Suet. c.*4. 94 *Lips. admir. lib.*3. *c.*7.*Vitruu.lib.*5.*c.*1.*Alex.ab Alex.dier.gen. lib.*2. *cap.*12. *Cæl.Rhodig.lib.*28.*cap.*9. 10. *&* 11. *Capitolin. in Antonin. Pancir. lib.* 1. *rer. mem. tit.*29. 95 *Dionis Halicarn.lib.*1.*ant. Rom.Lact. Firm lib.*1.*cap.* 20. *Plin. lib.* 33. *cap.*2. *lib.* 36. *cap.*15. *Lips. admirand. lib* 3. *Vict. de reg Vrb. Pancir. d. lib.* 1. *tit.* 32. 96 *Pancir. R.m. lib.*1. *tit.* 28. *ibique Salmuth. Tacit. Ann. lib.* 2. *vers.* Arcus additi Romæ Germanico. *Marlian. topogr. lib.*2. *cap.*16. *& passim vbique.* 97 *Oros. lib.*6 *cap.*15. *Dio lib.*42.*Plut.in Cæsar.Plin.lib.*35. *cap.* 2. *Ammian lib.*22. 98 *Plin.ibid.* 99 *Sex. Aur vict.de reg.vrb.Panc.d.lib.*1.*tit.*22. *Lips. admir.lib.*3.*& tract.de Biblioth.* 100 *Panc.d.lib.*1. *tit.*19. 101 *Dio.in Adrian.* 102 *Cassiod.lib.*7. *ep* 15. 103 *Mart.de spect. epigr.* 2. *Suet. in Ner. c.*31.*&* 39. 104 *Lips admir.lib.*3.*Panc.d.lib.tit.* 21. 105 *Tzezes Chil.*7.*c.*141. 106 *Suet.in Ner. cap.*19.*Ziphil. in Ner.* 107 *Dio in Traian.* 108 *Tacit.an.lib.*13. 109 *Plut.de fort.Alex.f.m.*560 110 *Plin.lib.*7.*c.*38.*&* *lib.*36.*c.*5. *Maxim. lib.*8. *c.*11.*in fin.* 111 *Aelian.de var.hist.lib.*9.*cap.*39 112 *Paus.in Achaic.Natal.Com.Mithol.lib.*7 *c.*16 *Ouid.met.lib.*8.*Auson.epigr.*57. 114 *Plin.lib.*35 *cap.*10.

c.10. [115] *Fest.in verb.* Pictor Zeusis *Ios. Quercetan.in dietet.Polist.c.7.Add. ad* Panc.*rer.mem. lib.12.tit.10.* [116] *Plin.lib.7.c.38. lib.35.c.10. Gell.lib.15.c.vlt.Aelian.de var.hist. lib.12.c.41.* [117] *Plin.d.li 35.c.10.* [118] *Plin.ibid.* [119] *Plin. lib.7.c.38.* [120] *Plin.ibid.* [121] *Plin.lib.35.c.10* [122] *Gell lib.3.c.17.Bud.de Ass.lib.2.* [113] *Athen. apud Bud.de Asse loc.cit.* [124] *Plin.lib.7.cap.30.* [125] *Plin.lib.7.c 29.* [126] *Plin.d.c.30.* [127] *Plin. ibid.* [128] *Plin.lib.3.ep.5.* [129] *Seru.ibid.* [130] *Quintil.seu Tacit.in dial.orator.f.642.* [131] *Plin. d.c.30.* [132] *Guiland.in tract. de papyr.memb.6 relatus ad Salm.in Comment. lib.1.* Panc. *de reb. mem.tit.22.* [133] *Plut.de fort.Alex.f 547.* [134] *Plin.lib.7.c.29.* [135] *Gell.lib.3.cap.11. Lucian. in Demost.* [136] *D.Hieron.ep. ad* Paulin. [137] *Suet de Grammat. c.8.* [139] *Trebell. in Gallien. Card.de var.lib.16.cap 66.* [140] *Plin.lib.7.c.21. lib.36.c.5.Adden.ad Pancir.lib.2.rer.mem.tit.10 Aelian.de var.hist.lib.1.cap.17.* [141] *Varr.de* LL. *lib.6.in princ.* Aelian. *d.cap.17. Adden. ad* Panc. *d.tit.10.* [142] Aelian.*ibidem.* [143] *Plin. lib.7. cap.21.* [144] *Philostrat. in vit.* Apollon. *lib.1. cap.18.* [145] Horat. *Carmin. lib.1. od. 28.* [146] *Cicer. de diuin. lib.1. Laert. lib.2.* [147] *Frontin.de stratag. lib 1. cap.5.* Herodot. *lib.2.fol. mihi* 44.*Tzez.Chiliad.1.cap.30.* [148] *Iuuen.sat. 11.vers.*velificatus Athos *Isocr.in Paneg.f.*100.

Herodot.lib.7. [149] *Senec. de Ira lib. 3. cap. 21. Herodot.in* Clio. [150] *Cassiod var.lib.7. epist. 9.* [151] *Cic.de orat.lib.1. n.193. 194.& 195.* [152] *Cuiacc. lib. 6. ad edict.* Pauli *in l.ideoque 45. ff. peculio.* [153] *Cal. Rhodig.lect.antiq.lib.25. c.13.* [154] *Claud.epig. super spherã Archimedis Cic.lib.1. Tusc.* [155] *Lact. Firm.diu.instit.lib.2.c.5.* [156] *Constant.Manas.in vers. polit.* [156] *Ioann.Bapt. Casal.de prophan.Rom.rit.in fin.fol.m. 259.* [157] *Dio,vel Ziphilin.in Seuero.* [158] *Suet. de Grammat.c.3.* [159] *Virgil.aneid.7.vers.*ibat & Hippolitus,*cũ sequen.Ouid metam. lib.15.Germanic. super* Phanomen. *Arat.in Esculap. Hippocr. ep. ad Damaget.* [160] *Cels.de re medic.lib.3.c.18. Hippocr.in ep.ad Crateu.Dioscor.lib.4.cap.133.* [161] *Diog.Laert lib.1.Cic.de diuin.lib.1.* [162] *Aelian. de histor.an.lib.7.c.8.* [163] *Suet.in Aug. cap.94. in Calig c.57.in Claud.c.46.in Ner.c.6.in Othon. c.4.in Vitell.c 3.& 14.in Vespas.c.vlt.in Tito c.9. 14.& 15.Spartian.in Adrian.f.m.28.in Seuer.f. m.75.76 in Aelio Ver.f. 230. Lamprid. in Diadumen.f.97.in Seuer.f.134.Capitolin.in Gordian. f.156.* [164] *Dio lib. 57. Petron.Satiric Cal.Rhodig. lect. antiq. lib.20.c.30. Pancir. lib.1.tit. 36.* [165] *Dio lib.57.f.m.798.Spartian.in Adrian.add. ad* Pancirol.*d.tit.36.Lips.de magn.vrb.lib.3 cap.6.* [166] Plin.*lib.1.c.36.Bud.de asse lib.2.f.191.Pancir.lib.1.rer.mem. tit.1.* [167] Plin. *lib.19. cap.1.*

Pan-

Pancir.d.l.1.tit.4. 168 Pancir.*d.l.1.tit.35. ibique Salm.Casal.de proph.rom.rit.in fin. f. m.* 259. *Guilandin.de papyr.membr.6.* 169 *Ouid.met.lib.* 8.*Natal.com.mithol.lib.7.c.16.* 170 *Gell.lib.10. c.12. Muret. lib.3. var. c.1. Biderman. Agonistic. lib.1.cap.9.* 171 *Martial. lib.5. epig. 32. Suet. in Claud.c.21.Plin.lib.23.c.7.* 172 *Ziphilin.in Neron.Plin.lib 8.c.2.Suet.in Galb.c.6.in Ner.cap.11. Dio in Neron.* 173 *Sueton.in Tiber.c.44.* 174 *D.Chrisost.de iureiur.* 175 *Diacon. lib. 16. Zonar.& Cedrenus in Iustin.* 176 *Lucian. de salt.* Petron.*satir.vers.*manu puer loquaci:*Claudian. in Eutrop. vers.* quis melius. *Buleng. de theatr. lib.1.c.43.* 177 *Plut.de fort.Alex.fol mihi* 558. 178 Plut.*paralell.*8.*Soliu.c.*13. 179 *Suet.in Domit.cap.19.* 180 *Suet.ibid.* 181 *Sext.aur.vict. de Caesarib.* 182 *Sen.de ira lib.3.cap. 14.* 183 *Herodian.lib.1. cap.15.* 184 *l.40. ff. test. milit. l.6.in fin. ff.bon. poss.l.26.C.pignor.l.41.§.scio,ff. fid.lib. l.vn.§.nè autèm per scripturam,de confirm. digestorum.Sen.ep.90. Quint.instit.orat.lib.11.c.2. Auson.epig.137.Mart. lib.7. epig.36. lib.14. epig.* 208. *Marc. Manil.lib.4. vers.* hic erit & fælix. *Gell.lib.17.cap.9.Cuiacc.obseru.lib.3.c.3.& lib.11. cap.vlt. Bud.in pandect. f.m.382.* Panc.*lib.2. tit.* 14. *ibique Salm.* 185 Plut.*de music. fol.* 355. 186 Plut. *ibidem.* 187 *Homer. ab eodem relat. ibidem.* 188 *Aelian.de hist.animal. lib.2. cap.6.*

& lib.12.c.45.Gell.lib.16.c.19.Plin.lib.9.cap.8. 189 *Reg.1 c 16.Cassiod.lib.2.var.ep.40.* 190 *Sen. de ira lib.2 c.2.& lib.3.c.9 ibi*, Pythagoras perturbationes animi lyra compescuit. *Ælian. de var.hist.lib.14.Plut.de fort Alex.f.559.* 191 *Horat.in arte* 192 *Io.Ludouic.Viu.de caus. corrupt. art.* 193 *Cic lib.5.de Repub* 194 *l.Iulian 4.ff. diuort.* 195 *Petr.Maff.hist. Indic. lib.9.fol.256. Paul.Iou.lib.14.hist.Panc lib.2.rer.memor. tit.14. Ricc.de Christ.exped.ad Sin. lib 1.c.4.* 196 *Minuc.Falix in Octau.ibi*, Saturnus docuit, vt Græculus, & politus literas imprimere, mox signare &c. *literas autem in Latium intulere Pelasgi Plin.lib.7.c.56.* 197 *Pezzel in mellific. histor.Virg.lib.6.aneid.vers.* vidi & crudeles dantẽ Salmonea pœnas.*Ouid.lib.14.v.623.de Romulo Liu.lib.4.decad.3 vers.* Archimedes is erat:*Plut. in Marcello,& in Demetrio* 198 *Ricc.de Christ. exped.Sinar.lib.1.c.3.* 199 *Diog. Laert. de vit. Phil. lib. 5. in princip. Valtur. de re milit. lib. 10.cap. vlt.fol. mihi 661. & sequen.* 200 *Apul. metam lib.9.ibi*, nihil triste de me fili metuas, non sum barbarus, nec agresti morum squallore præditus, nec ad exemplum machinæ truculentæ sulphuris te lethali fumo necabo. *Senec.natur.quest. lib.2. cap.16. in fin. ibi*: Nubium inter se compressarum angustiæ medium spiritũ emittunt, & hoc ipso inflammant,

mant, & tormenti modo eiciunt *Fl. Ios. Bell. iud. lib. 3. cap. 9. in fin. & lib. 6. c. 7. propè med. Valtur. loco cit.* [201] *Port. in mag. natur. lib. 17. c. 11. ibi* Ptolemæi speculum, seu specillum potius, quo per sexcenta millia peruenientes naues conspiciebat. [202] *forsan in instrumento à Leone composito, de quo supra n. 155.* [203] *Plin. lib. 7. c. 21. ibi*: idem Cicero fuisse, qui præuideret centum triginta quinque millia passuum, huic & nomen Marc. Varro reddidit Straboně vocatum, solitum autèm Punico bello à Lilibeo Siciliæ Promontorio exeunte classe Carthaginis portu, etiam numerum nauium dicere, &c. *id. apud Ælian. de var. histor lib. 11. cap. 13. quod crederem Telescopij auxilio factum, cum vsum haberent perspicillorum*, *Plin. lib. 37. cap. 5. ibi*: Smaragdi ijdem, plerumque & concaui, vt visum colligant &c. Nero Princeps Gladiatorum pugnas spectabat smaragdo. *Cic. lib. 3. de legib. ibi*. Esculapiorum primus Apollinis, quem Arcades colunt, qui specillum inuenisse, primusq; dicitur vulnus obligauisse. *Plaut. apud Panc. rer. mem. lib. 2. tit. 15. ibi*: Vitrum cedo, necesse est perspicilio vti: *vnde incredibile videtur longo tempore non inuentũ, quod plures eodem tempore reperere Ion. Nic. in vita Galilei Stellut. in Pers. sat. 1. in verb.* nõ secus ac si oculos *quod de Tipographia refert Adr. Iun. in Batau. hist.*

cap. 17. 204 *Cic. de diu. lib.* 1. *in princip.* 205
Cic. de diu. lib. 1. 206 *Plut. quest. Rom.* 24. 207
Chircher. in Oedipo ægipt. p. 1. *Sintagm.* 4. 208
Reg. lib. 3. *c.* 9. *n.* 26. *& c.* 10. *n.* 11 *&* 21. *Hic obseruandum nauigationem Salomonis in Ophir fuisse in* Hispaniolam *Christoph Columb. Robert. Stephan. Genebrad. ad ann. mund.* 3150. *Franc. Vatablus* 3. *reg. c.* 9. *In* Peruuiam *Arias Montan.* Hispalen. *in l.* Phaleg. *de gent. prim. sed. in præfat. & c.* 9. *de tertia terræ parte pag.* 11. *Io. Gorop. Becan. lib.* 7. *Hispan. pag.* 105. *&* 112. *Guliel.* Postell. *in comment. rer. atlantic. item in compen. Cosmogr. M. Marinus Brixianus de arca Noe in voce* Ophir. *Genebrard. in Chronic. ad ann. mund.* 1830. 3150. 5572. Ant. Posseuin. *lib.* 3. *biblioth. select. cap.* 8. *Theod. Zuingh. theatr. vit. hum. tom.* 23. *lib.* 2. *pag.* 8969. *Th. Bozius Eugubin. lib.* 20. *de sign. Eccles. Franc. Roder. lepes. in histor. puer. Innoc. crucifixi. Dauid de* Pomis *in germin. Dauid in Ophir. Greg. Garzias Domin. de ind. occid. orig. lib.* 4. *c.* 2. 3. *& seq. Martin. del Rio ad med. Senec. Io. Auen. in lib. radic. hebr. sub rad. Ophir. pag.* 48. *Val. Schindl. in pentaglot. col.* 1477. *Franc. de interpret. script. fol. mihi* 179. *Erasm. Schmit. in oratione de* America, *adiecta* Pind. *pag. m.* 261 Petr. *Mart. comment. in* 1 *reg.* 9. *p. mihi* 9. Henric. Alsted. *in mathem. Io. de* Pined *lib.* 4 *de reb Salomonis c.* 16. *n.* 16. *f.* 288. *Fuisse in* Peruuiũ, *& Mexic Thom. Maluenda. Oreg.*

Garz.

Garz.Vatablus. Prædictæ auctorum opiniones desumptæ sunt ex Martino Lippenio in nauig. Salomon.in Ophir, qui tamen diuersam sententiam tueri conatur. 209 *Aristotel.de admirand.audition. num.82.* 210 *Solin. polhist.cap.vlt.Gonzal.Fernand.in hist.gen.& nat.Ind.occid.lib.2.cap.3. apud Ioan.Bapt.Ramus.vol.3.nauig.fol.m.78.Reusner. in Isagog.hist.in princ Reiner.in meth. histor.fol.3. & in sintagm.p.1. fol.498.Gothofred.ad ædict.Iustin.11.in prin.Griphiand.de insul.c.25. num. 92. & sequen.* 211 *Plat.in Timeo.* 212 *Ael. lib.3. de var. hist. c.18.* 213 *Plutarc.de placit.philos. lib.2.cap.1.Diog.Laert.in vit. philos. Aelian. de var. hist. lib.4. cap.vlt. Cornel. Agripp. de vanit. scient.cap.51.* 214 *lib.continens capita præcipua temporum ab origine mundi supputationis, desumptus è Museo Io.Georg.Heruart.cap.8.9. 10. & sequen.* 215 *Virg. æneid. 6. vers.* Iacet extra sydera tellus. *Senec.in med.act.2. in fin. vers.* Venient annis sæcula seris. 216 *Io.Bissell.Argonauticon Americanorum lib.2.fol. 93. ex Metello Sequano epist.de mirabilib. Ind.* 117 *Psalm.* 18. *D.Paul.ad Rom.c.10.* 218 *Homer. odiss. lib.10. in princ.* 219 *Quod Ægiptijs fuerit in vsu Ioannes Frideric.Heruart.admirand. Ethnic. theol. mistic. propalat.ex tabula Bembina. Quod Tyrijs, & Sydonijs Leuin.Lemn.de occult.nat.mirac. lib.3. cap.4. fol. 498. Nic. Fuller. lib.4.miscell.sacr. cap.19.*

Quod Chinensibus Gilbert de magnet. Fuller.ibid. Quod Salomoni Abulensis, Liran. Io. de Pineda lib. 3 Salm. prau c. 22. sect. 9. num 11. & lib. 4. c. 15. n. 4. Fuller. d. c. 19. Quod Romanis Plaut. in Trinum scen. statime fac te. *ibi.* cape vorsoriam, recipe te ad hærum. *Præsertim verò nepotibus Noe, quibus obtigit ius Insularum; non potest enim fieri Indicum iter sine pyxide, Petr. Giez. histor. Indic. c. 9. Gomar. lib. 1 histor. gener lib. Ind.* 220 *Vitruu. Architect. lib. 10. c. 14. Lactant. Firmian. lib. 2 c. 5.* 221 *l. quæsitum. 12. §. papinianus 23. vers.* excepto horologio æreo, quod non est annexum, *ff. instruct vel instrum. leg.* 222 *Plut in vita Marcell. Cicer lib. 5. tuscul quæst. Adden. ad Pancirol. lib. 2. rer memor. tit. 10. Hiero libb. de machin. & de spiritalib. Plutarc. in Demetr. Crinit lib. 19. c. 2.* 223 *Plin. lib. 21. c. 10. lib. 23. c. 6. lib. 25. c. 1. lib. 17. c. 10.* 224 *Ouid. metam. lib. 15. vers.* tempus ædax, *Petrarc. in triumph. temporis vers.* Passan nostri trionfi. 225 *Plutarc. de fort. Roman. in fin. & Liu. lib. 6.* 226 *Sueton. in Calig. cap. 34.* 227 *Lact. Firm. de fals. sapient lib. 3. c. 24. D. Augustin. de Ciuit Dei lib. 16. c. 9.* 228 *Macrob. insomn. Scip. lib. 2. cap. 5. fol. 174.* 229 *Ptolem. quadrip. lib. 2. in princ. & Sent. 50. Albumasar lib. de mag. coniunct. Senec. de cons. ad Helu. cap. 6. vers.* Aspice sydera &c. 230 *Ecclesiast. c. 1. vers. 9. Arnob. adu. gent. lib. 1. f. 4.* 231 *Plato in Memnon.*

non.Arnob.aduer. gent. lib.2. 232 *Caſſiod. var. lib.8.c.18.* 233 *Ouid.metam.lib.15.verſ.*morte carent animæ.*Senec.ep.108.verſ.*at Pythagoras *Lucian.dialog.qui inſcrib. Alcyon.& Gallus.Crinit. de honeſt.diſcipl. lib.11.c.3.* 234 *l.Paulus, l.teſtis, cum ſimil.ff.Teſt.* 235 *§.in fraud.inſtit.quib. ex cauſ.manumit.non lic.l.10.ff.qui, & à quib.* 236 *Horat.lib.4.od.9.Senec. vbiq; Quintil. in dial.orat. Ouid.metam.lib.1.Senec.ep.64.Cel.Rodig.lect. antiq.libb.Lipſ.Tuneb.Gruter.* 237 *Lel.Biſciol.horar. ſubſeciu.lib.19.c.2.Biderman.agonoſticon lib.1.c.9* 238 *Biderm.ibid.* 239 *Petr.Ram.in prohæm. lib.2. obſeru.math.Lel.Biſciol.horar.ſubſeciu.lib.19.c.11. Gulicl.Saluſt.Bertraſ.in ſeptim.Diu.die 6.Adden. ad Panc.lib.2. tit.10.fol.m.231. Biderman. ibid.* 240 *Felix Aſtolph.in officin.Hiſtoric. lib.2.cap. vlt.* 241 *Cardan.de ſubtilit.lib.16. in fin.* 242 *Scalig. exercit.aduerſ.Cardan.336.Adden.ad Panc. lib.2. tit.1 in fin.* 243 *Guliel. Saluſt. Bertraſ. loco cit.* 244 *Adden.ad Panc.lib.2.rer.mem.tit.10. ex Paulo Iouio, & Sabellico lib.24.in ſupplem.hiſtor.* 245 *Famian.Strad.de bell.belg.lib.6.decad.1.* 246 *Sidon.Apoll.lib.8.ep.6.* 247 *Ammian.Marcell* Hiſtor.*lib.16.f.48.vide Senec.de cõſol.ad* Helu.*verſ.* O quam multarum regia opera in obſcuro iacent &c. 248 *Biderman.Agonoſtic.lib.1. cap.7. ex Chriſtophoro Nitedula in relat. ann.* 1599. 249 *Biderman. ibidem ex Maffeo rer.indic.lib.5.*

250 *Guttier.de fascin.dub.3. n.42.* 251 *Guttier. ibid.dub.2.num.9.ex Martin.del Rio, disquis. magic.lib.1.c.3.q.4.* 252 *Io.Bapt. Porta magiæ nat. lib.16.cap.12.in fin.* 253 *Ioann.de S. Thoma qq. exposit 7.post 2.2.* 254 *Longin.de triplici magia. Petr.Seru. de vnguen. armar. Digbeus, Papin. Elmont.in theatr.Sympathet.* 255 *Biderman.Agonistic.lib.1.c.9.* 256 *Io.Bapt. Porta element. curuilin.lib. seù de circul. quadrat. Greg à S. Vinc. seù Vincent Leutoud.lib.2.exam.circ.quadr.* 257 *Iul. Camil.in trac.mater.Muller.mirac. chimic.* 258 *Geber, ac turba philosoph. in artis aurifera contenta voluminib.* 259 *Io.Bapt.Porta 20.magiæ natural. libris.Schench. obseru. medicin. libb.* 260 *Cic. de diuin.lib.1.fol.m. 87.* 261 *Virg. eglog.2.* 262 *Horat.lib.1.od.10.* 263 *Sidon.Apoll. lib.8. ep.6.* 264 *Senec.ep.91.per tot.Flor.Histor.lib.1.in princ. Senec.de consol.ad Helu.c.6.per tot. et de consol. ad Polyb.c.20.de cons.ad Marc.c.20. Ammian. Marcell.lib.14.n.5.Iuret.ad Symach.lib.10.ep.1. Sleidan.de quatuor Imperijs.* 265 *l.domus 58.ff.leg.1 l.6.et 15.C.Theodos. de operib. publ. Cassiod. var. lib.1.ep.25.Ouid.lib.1.amor.eleg.8.vers.* canescũt. *Mamert.in panegir.Iulian. Senec.ep.91.vers.* nihil priuatim, nihil publicè stabile &c. tam hominum, quam vrbium fata voluuntur. *& per tot.* 266 *Censorin.de die natal.c.14.Gell. lib.10. c.28.Senec.d.ep.91.* 267 *Plin.lib.7. c.48. Arist.*

de

de hist. anim. libb. Ælian.de hist. animal. Auson. Idil.xviii. [268] *Arnob.aduers.gent.lib.7. Gell. lib.20.c.16.Liu.lib.4.Cic.orat.3.in Catil.Ammian. li.16.l.23.C.Theod.de appell. Symmac.li.9.ep.105 lib.2.ep.13. ibique latè Iuret.* [269] *Sidon. apoll. lib.8. ep.6. Ouid.metam. lib. 1. Beda de sex ætat. mund.oper.to.2.Senec.de consol.ad Polyb. cap.20.* [270] *Senec.epist.97.* [271] *Tacit.ann.lib.11.* [272] *Quintil. in dialog orat. fol. mihi 663.* [273] *Petron.in satir.* [274] *Salust.in prohœm. bell. Catilin.* [275] Cic.lib.3.*de leg.fol.m.*184. [276] Plut.*de music. fol. m.*521. [277] *Quintil. seu* Cornel. *Tac. in dial.orat.fol.m.654. latè Ammian.Marcell.histor. lib.14.n.5.* [278] *Virgil. eglog.1.* [279] *Ludouic. Viu.de caus.corrupt.art. per tot. præcipuè lib.1. Io.* Pier.*Valerian.de literator. infelicit.* [280] *Ioannes Thom.Freig.in ep.ad lect.apud Rosin.de antiq.Rom.*

*Vide Guid.Pancir.rer.mem. lib.1.& 2. ibique Adden.*Io.*Seruil.de admirand.antiq.oper. et vetust. eu. reb. magnific. Lips. admirand. seu de magnit. vrb.Cassiod.var.lib.7.epist.15.vbi miranda orbis, & vrbis describuntur. Vliss.Aldrouand. de admirand.Cardan.de subtilit.lib.17. per tot.vbi de actibus, artificiosisque rebus nouis, et veteribus, et lib. 18.vbi de mirabilibus, et modo repræsentandi res varias præter fidem.id.de variet.rer.lib.8.cap.40. vbi de admirand. humanæ naturæ.* Petron. *Arbit. satiric.vers.* in Pinacothecam perueni *vbi ve-*

tustæ picturæ miracula. *Orationes apud Rosin. de antiquit. hoc est Io. Thom. Freig.* de Antiquitate. *Philih Reister.* de antiquit. laud. *Conrad. Muller.* Quod Antiquitas nouitati præferatur. *Iacob. Pomer.* Antiquitatem non vbique præferendã. *Abb. secund. Lancellott. lib. qui inscribitur* L'Hoggidì. *Gaspar Areies in Elysio iucũdar. quæst. campo quæst. 25. fol. 165. Cornel. Agripp. de vanit. sciẽt. cap. 28. de ædif. orb. mirabil. ibid. cap. 22. de mirandis geometriæ ibid. c. 24. de mirandis picturæ ibid. c. 28. de admirand. operum architecturæ, inter quæ statua Nabucdonosoris, spelunca Babilonica, cuius basis quaqua versus stadium impleuit, teste* Herodot. *ac turris in profundo maris vitreis caneris superstructa*.

DI-

DISTINCTIO.

TACITE' quidam obmurmurans, ergò inquit rudem, inexpertam, inuidam, cadauerosam excolemus Vetustatem vitiorum illuuie marcidam, busto dignam, Plutonisque fastidium? Apage vetustatem istam. Non eam laudo, cuius perditi mores, & improbata religio: *huius enim auctoritas non est tempore æstimanda, sed numine* [1] Propterea mitto nunc tanquam vana, & superstitiosa, vaticinantes Bacchidem Beotum, Epimenidem Cretensem, Amphiaraum, Thyresiam, Helenum, & Cassandram, Sibillas [2], Velledam *nationi Bructeræ latè imperitantem, veteri apud Germanos more, quo plerasque fœminas fatidicas, & augescente superstitione arbitrantur Deas* [3], honestam, fatidicamque puellam [4], ac Papinianũ Iurisconsultum [5], Epimenidem post annos quinquaginta, Teucrum post duodecim experrectos [6]; Taigetem puerum diuinitùs exaratum [7]; simulacrum Deæ Pessinunticæ è cælo delapsum [8]; Palladium, quod Græcorum vix positum castris

------arsere coruscæ
Luminibus flammæ arrectis, tantusque per artus

Sudor iit, terque ipsa solo, mirabile dictu,
Emicuit, parmamque ferens, hastamq; trementē [9]
Penates Deos, quos Æneas Troia aduectos Lauinij collocauerat; inde ab Ascanio filio eius Albam, quam ipse condiderat, transuectos, pristinum sacrarium repetisse [10]; Lapidem fugitiuum, quē è Pritaneo sæpè profugum fixere plumbo [11]; oblocuta, simulacrum Iunonis monetæ, ac Fortunæ muliebris [12]; *deusto sacrario Saliorum, nihil in eo præter lituum Romuli intactum repertum esse; Seru. Tullij statuam, cum ædes Fortunæ conflagraret, inuiolatā permansisse; Q. Claudij statuam in vestibulo templi Matris Deum positā, bis ea æde incendio consumpta, prius P. Nasica Scipione, & L. Bestia; item M. Seruio, & L. Lamia Coss. in sua basi flammis intactam stetisse* [13]; *cunctis circumflagrantibus solam Tiberij effigiem sitā in domo Iunij Senatoris, inuiolatam mansisse; euenisse id olim Claudiæ Quintiæ, eiusque statuam vim ignium bis elapsam maiores apud ædem Matris Deum conseruauisse: sanctos, acceptosque Numinibus Claudios* [14]; *Seru. Tullij prætextas, quibus signum Fortunæ, ab eodem dicatæ coopertum erat, durauisse ad Seiani exitum, mirumque fuisse, nec defluxisse eas, nec teredinum iniurias sensisse annis* DLX [15]; fragmentum nauis Argo veneratione quadam ad Martialem vsque publicè conseruatum; hastam Amphiarai in laurum

con-

conuersam [16]; splendorem Seru. Tullio [17], L.Manio concionanti [18], Q. Saluidieno gregem pascenti [19], & C.Marij ambientem caput innoxiè [20]; Accium Nauium nouacula, cotem Tarquinio secare iubentem [21]; Virgines, Claudiam humanis immotam viribus nauem zona facillimè pertrahētem [22]; Tucciam cribro tyberis aquam haurientem [23] Æmiliam carbaso extinctum sacrum ignem è frigidis elicientem cineribus [24]; Magnum Alexandrum sicco pede mare Pamphilium traicientem [25]; Habidem ab expositione, proiectione, bestijs, naufragio seruatum [26]; Zenobiam vxorē Rhadamisti à submersione [27]; Iolam, Clusiamque à præcipitio [28]; adiutos, tempestatibus, aduersus Annibalem Romanos [29]; Agarenos aduersus Romanos [30], Theodosium aduersus Eugenium Gallorum Regē [31]; à Castore, & Polluce Romanos [32]; eosdem à Marte aduersus Brutios, & Lucanos [33]; ab alite sacra Coruinum [34]; *Traianum in terræ motu ab accedenti forte quadam humana maiori effigie inter exiguos tectorum lapsus incolumen subtractum* [35]; Simonidis salutem ab imminenti maris exitio defensam, ruinæ quoque miraculo subtractam [36]; Cæsarem *Alexandri corpus vidisse, & contrectasse ità, vt ferant nasum illius ab eo paululum fractum* [37];

Augustum infantem *repositum vesperè in cuna à Nutricula loco plano, posterâ luce non comparuisse, & diù quæsitum, tandèm in altissima tùm repertum iacentem contrà Solis ortum* 38 ; eundem puerilis imperio vocis ranas obstrepentes ità coercuisse,vt amplius in auito suburbano non coaxauerint 39; nec licuisse impio homini locum eius incunabulorum intrare 40 ; affuisse Neronis infantiæ dracones in modum custodum 41 ; Asclepiadem mortuum hominem vitę reddidisse 42 ; Pirrhum dexteri pedis digito,quem nec post mortem ignis consumpsit, splene laborantem curasse 43 Vespasianum luminibus orbato lucem, crure debili restituisse sanitatem 44 ; Adrianum cęco à natiuitate lucem tribuisse , sibique vitam longiorem 45 ; M:Antoninum *fulmen de cælô precibus suis contra hòstium machinamentum extorsisse,suis pluuia impetrata,cum siti laborarent* 46 ; Pentagonum profecisse saluti 47 ; fęlicitati imaginem Alexandri 48; ad Cæsaris pedes prosiluisse pisces 49; bouem ante Vespasianum procubuisse 50 ; Apollonium Thianeum Romæ disparuisse, Thianæ Domitiani necem in vrbe perpetratam cognouisse,futura prænunciasse, virginem ipso nuptiarum die mortuam vitæ reddidisse, eidem templi fores spontè patuisse , compedes solutas, canes alioquì feroces

roces blanditos, eundemque ab vlmo apud Gymnosohistas salutatum, & compellatū [51]; Diadumenum, quem *Leo ruptis vinculis puerum delinxit; & intactum reliquit* [52]; vngulas [53], *pilosque trescere defunctorum quoque corporibus* [54]; *hominem solum emisso humore cęcitate liberatum, ac post vigesimum annum multis restitutum esse visum* [55]; arte magica dæmones missos [56]; *maleficijs tandem, quis creditum, animas infernis numinibus sacratas* [57], cætera postremò, quæ ab Herodoto, Diodoro, Pausania, Liuio, Suetonio, Valerio Maximo, Iulio obsequente, ac similibus referuntur. Mitto, inquam, hæc tamquam vana, & superstitiosa, *fabulosa, & externis miraculis assimulata* [58], ne cogar miscere sacra prophanis, atque incongrua breuitate, vera Christianæ fidei, ac Sanctorum Patrum miracula cohercere. De naturalibus ergo tantum virtutibus loquens Antiquitatis, non eam laudo, quæ inutilis existens docet

Quantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narrat & genus Æaci
Et pugnata sacro bella sub Ilio [59].

Qua *quæritur quem numerum remigum Vlixes habuisset, prior scripta esset Ilias, an Odyssea: præterea an eiusdem esset auctoris* [60]: an *Auentinus mons extra pomęrium fuerit, vt quidam affirma-*

bat, propter alteram ex duabus causis; aut quòd plebs eo secessisset, aut quòd Remo auspicante illo loco aues non addixissent: de patria Homeri, de Ænea matre vera: an libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: an Sapho publica fuerit, & alia, quæ essent dediscenda si scires [61].

Non eam, in qua tanta luxuriæ spolia, vt *viderint elaboratam scrupulosa distinctione testudinem, & fœdissimorum, pigerrimorumque animalium testas, ingentibus pretijs emptas, in quibus ipsa illa, quæ placet varietas, subditis medicamentis, in similitudinem veri coloratur: viderint mensas, & æstimatum lignum Senatoris censu, eò pretiosius, quò illud in plures nodos, arboris infelicitas torsit: viderint cristallina, quorum accendit fragilitas precium: omnium enim rerum voluptas apud imperitos ipso, quo fugare debet, periculo crescit: viderint murrhina pocula, parùm scilicet luxuria magno fuerit, nisi quod vomant capacibus gemmis inter se propinarent: viderint vniones non singulos singulis auribus comparatos: iam enim exercitatæ aures oneri ferendo erant; iungebantur inter se, & insuper alij bini superponebantur: non satis muliebris insania viros subiecerat, nisi bina, ac terna patrimonia auribus perpendissent: viderint sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nihil est, quo defendi, aut corpus, aut denique pudor potuissent; quibus sumptis mulier parùm liquidò*

dò nudam se non esse iurasset. Hæc ingenti summa ab ignotis etiam ad commercium gentibus accersebantur; vt matronæ, ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostenderent [62].

In qua intolerabilis hominum luxuria *ebore substineri vult, purpura vestiri, auro tegi, terras transferre, maria concludere, flumina præcipitare, nemora suspendere, aceruis auri, argentique incubare, prouinciarum nominibus agros colere, & sub singulis villicis latiores habere fines, quam quos Consules sortiebantur; magna libidine animi transnatare freta, puerorum greges castrare; sub gladiū mariti venire vxorem morte contempta, atque summa ambitione non contenta honoribus annuis, si fieri potest, vno nomine occupare fastos velle, ac per omnem terram titulos disponere* [63].

Non eam, in qua Apicius *cum sestertiū millies in culinam congessisset, cum tot congiaria Principum, & ingens Capitolij vectigal singulis comessationibus exorbuisset, ære alieno oppressus rationes suas tunc primum coactus inspexit, superfuturum sibi sestertium centies computauit, & velut in vltima fame victuras si sestertio centies vixisset, veneno vitam finiuit* [64]. In qua *Mindridem aiunt fuisse ex Sybaritarum ciuitate, qui cum vidisset fodientem, & altiùs rastrum alleuantem, lassum se fieri questus vetuit illum opus in conspectu suo facere: idem sæpiùs questus est, quod folijs rosæ du-*

plicatis incubuisset 65. In qua *nullus à pœna hominis cessauit dies, ne religiosus quidem, ac sacer: animaduersum in quosdam ineunte anno nouo: accusati, damnatique multi cum liberis, & parentibus: interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent: decreta accusatoribus præmia, nonnunquam & testibus: nemini delatori fides abrogata: omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum, simpliciumque verborum: immaturæ puellæ, quia more tradito nephas esset virgines strangulari, vitiatæ prius à carnifice, dein strangulatæ: mori volentibus vis adhibita viuendi* 66. In qua *ostendebat Nero hermaphroditas subiuges cerpento suo equas, in* Treuerico *Galliæ agro repertas, ceu planè visenda res esset Principem terrarũ insidere portentis* 67. In qua licuit impunè Principibus cothurnata scelera exhibere, in scenam, arenamque prodeuntibus 68; Deorũ sibi nomina vsurpare 69; calidis, frigidisque vnguentis lauari 70; prętiosissimas margaritas aceto liquefactas sorbere; conuiuis ex auro panes, & obsonia adponere 71; pontibus calcare Pontum 72, ac sola vanitate montes excindere, ac terebrare 73; libidinesque vniversas pro libidine exercere 74.

Non eã, in qua *Domitianus Principibus Senatorij, & equestris ordinis conuiuium in hunc modũ fecit. Apparauit ædes nigerrimas ex omnibus partibus:*

tibus: erant enim atra laquearia, parietes, ac pauimentum, in eoque sedes nudæ eodem modo collocatæ erant. Quibus paratis rebus, eos de nocte introduci iubet absque comitibus; ac primùm omnium iuxtà vnumquemque columnam collocat, factam instar sepulcri, in qua nomen eius scriptum erat, pendebatque de ea Lychnuchus paruus, vt assolet in monumentis: tum nudi pueri, atramentoque obliti, tanquam spectra quædam ingrediuntur, ipsósque horribili saltatione circumeunt; eoque facto ante pedes ipsorum consistunt; fiuntque ad extremũ omnia, quæ in exequijs mortuorum fieri solent: nam & res atræ in vasis eodem modo eis appositæ fuerũt: quas ob res quisque maximè reformidare cæpit, & perhorrescere, quod se iam expectarent interfectum iri; præsertim quod cæteris magnum silentium erat, quasi iam mortui essent; quodque Domitianus sermonem habebat de ijs rebus, quæ ad mortem, quæue ad cædes pertinerent. Tandem verò illos dimittit, præmissis famulis ipsorum, qui in vestibulis ædium remanserant. Cumque præparasset alios incognitos homines, à quibus domum reducerentur, vehiculis, & lecticis datis, ijs metum multò maiorem incussit. Iam quisque domum venerat, iamque respirare quodam modo incipiebat, cùm nuntiatum est nonnullos ab Augusto venire. qua ex re eis mori omninò expectantibus, ab vno horum oblata est columna argentea, ab altero aliud quidpiam, ab alio

vas, ex ijs, quæ in cęna apposita fuerant, quæque erant preciosissima, postremò puer deimonion vnicuique lotus, & ornatus obtulit; eoque pacto illi totam noctem magno timore perculsi munera accepe-runt 75.

Non eam, in qua luxuriæ compendium Heliogabalus *primus omnium priuatorũ toros aureis toralibus texit; æstiua conuiuia coloribus exhibuit, vt hodie prasinum vitreum, alia die venetum deinceps exhiberet, semper variè per dies omnes æstiuos. Primus deindè mensas, & capsas argenteas habuit; primus etiam cacabos; vasa deinde centenaria argentea scalpta, & nonnulla schematibus libidinosissimis inquinata. & masticatum, & pulentatum, & omnia hæc, quæ nunc luxuria retinet, primus inuenit: nam rosatum ab alijs acceptum, pinearum etiam attritione odoratiùs reddidit. Denique hæc genera poculorum ante* Heliogabalum *nõ leguntur. Nec erat ei vlla vita, nisi exquirere nouas voluptates. Primus fecit de piscibus insitia, primus de ostreis, & leiostreis, & alijs huiusmodi marinis conchis, & locustis, & cammaris, & scillis. Strauit & triclinia de rosis, & lectos, & porticus, ac sic per ea deambulauit; idque omni florum genere lilijs, violis, hyacinthis, & narcissis. Hic nonnisi vnguento nobili, aut croco piscinis infectis natauit; nec cubuit in accubitis facilè, nisi in ijs, quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum*

saba-

subalares, sæpè culcitas mutans. Senatum nonnunquam ità contempsit, vt mancipia togata appellaret; P. verò R. vnius fundi cultorem, equestrem ordinem in nullo loco habens. Præfectum vrbicum sæpè post cœnam ad potandum vocabat, adhibitis & Præfectis Prætorio ità, vt si recusarent Magistri eos cogerent. Voluit & per singulas vrbes Lenones Præfectos vrbi facere, & vt essent in vrbe quatuordecim; & fecisset si vixisset: promoturus omnes turpissimos, & vltimæ professionis homines. Hic solido argento habuit lectos, & triclinares, & cubiculares. Comedit sæpiùs ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & cristas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum, & lusciniarum; quod qui ederet epilepsia tutus diceretur. Exhibuit & Palatinis ingentes dapes extis mullorum refertas, & cerebellis phenicopterum, & perdicum ouis, & cerebellis turdorum, & capitibus ptittacorũ, et fasianorũ, & pauonum. Barbas sanè mullorũ tãtas iubebat exhiberi, vt pro nascentis apiasteris, & facelaribus, & fœno græco exhiberet plenis fabatarijs, & discis, quod præcipuè stupendũ est. Canes iocineribus anserũ pauit. Habuit leones, & leopardos exarmatos in delicijs, quos edoctos per mansuetarios, subitò ad secundam, et tertiam mensam iubebat accumbere, ignorantibus cunctis, quòd exarmati essent, ad pauorem, et ridiculum excitandum. Misit & vuas Apamenas in præsepia equis suis, & psittacis, atque

fasianis: leones pauit, et alia animalia exhibuit, et sumina aprina per dies decem, tricena quotidiè cũ suis bulbis, pisum cum aureis, lentem cum ceraunijs, fabam cum electris, & orizam cum albis exhibens vasis: albas prætereà piperis piscibus, & tuberibus conspersit. Oppressit in triclinijs versatilibus parasitos suos violis, et floribus sic, vt animam aliqui efflauerint, cum eripi ad summum non possent: Condito piscinas, et solia temperauit, et rosato, atque absynthio vulgus ad bibendum inuitauit; & ipse cum populo tantùm bibit, vt in piscina eum bibisse intelligeretur: viso quod vnus bibisset, eunuchos pro aphroditis dedit. Dedit quadrigas equos stratos, mulos, basternas, et rhedas; dedit et aureos millenos, et centena pondo argenti. Sortes sanè conuiuales scriptas in coclearibus habuit tales, vt alius exhiberet decem camelos, alius decem muscas, alius decem libras auri, alius decem plumbi, alius decem struthiones, alius decem oua pullina, vt veræ sortes essent, et fata tentarentur: quod quidem et ludis suis exhibuit: cum et certos decem, et decem griles, et decem lactucas, et decem auri libras in sorte habuit; primusque hunc morem sortis instituit, quem nunc videmus. Sed verè ad sortem scenicos vocauit, cum et canes mortuos, et libram bubulæ carnis haberet in sorte. Et item centum aureos, et mille argenteos, & centum folles æris, & alia talia, quæ populus tam libenter accepit, vt

cum

eum postea imperare gratularetur. Fertur in Euripis vino plenis nauales Circenses exhibuisse, pallia Deo Enanthio fudisse, & Elephantorum quatuor quadrigas in Vaticano agitasse, dirutis sepulcris, quæ obsistebant. Iunxisse etiam camelos quaternos ad currus in circo priuato spectaculo. Serpentes per Marsicæ gentis Sacerdotes collegisse fertur, eosque subitò ante lucem, vt solet populus ad ludos celebres conuenire, effudisse, multosque afflictos morsu, & fuga.

Vsus est aurea omni tunica, vsus & purpurea, vsus & de gemmis persica, cum grauari se diceret onere voluptatis. Habuit *& in calceamentis gemmas, quæ pedibus adhærebant: voluit vti & diademate gemmato, quia pulcrior fieret, & magis ad fœminarum vultum aptus, quo & vsus est domi. Fertur & promisisse phœnicem conuiuijs, vel pro ea libras auri mille, vt in Prætorio eas dimitteret. Marinæ aquæ columbos exhibuit. In mediterraneis locis maximè eosdem & singulis amicis natantibus dimisit, & iterum cum piscibus impleuit. Montem niuium in viridario domus æstate fecit aduectis niuibus. Ad mare piscem nunquam comedit; in longissimis à mari locis omnia marina semper exhibuit; murenarum lactibus, & luporum in locis mediterraneis rusticos pauit. Pisces semper quasi in marina aqua cum colore suo coctos conditura*

veneta comedit : momentarias de rosato , et rosis piscinas exhibuit, & bibit cum omnibus suis caldaria de nardo exhibens . Item in lucernis balsamum exhibuit; idem mulieres nunquam iterauit præter vxorem . Lupanaria domi amicis, clientibus, & seruis exhibuit : idem nunquam minus centum HS.*cœnauit, hoc est argenti libris triginta. Aliquando autem tribus millibus* HS. *cœnauit, omnibus supputatis, quæ impendit . Cœnas verò & Vitellij, & Apicij vicit . Pisces ex viuarijs suis bubus traxit ; per macellum transiens mendicitatem publicam fleuit . Parasitos ad rotam aquariam ligabat, & cum vertigine sub aquas mittebat, rursusque in summum reuoluebat; eosq; Ixionios amicos vocauit . Strauit & saxis Lacedemonijs, ac porphireticis plateas in palatio, quas Antonianas vocauit . Constituerat & columnam vnam dare ingentem , ad quam ascenderetur intrinsecùs ità, vt in summo* Heliogabalum *Deum collocaret ; sed tantùm saxum non inuenit, cum id de Thebaide afferre cogitaret . Ebrios amicos plerumq; claudebat, & subitò nocte leones, leopardos, & vrsos exarmatos immittebat ità, vt expergefacti in cubiculo eodem leones, vrsos, pardos, cum luce, vel quod grauius, nocte inuenirent, ex quo plerique exanimati sunt . Multis vilioribus amicis folles pro accubitis sternebat, eosque reflabat prandentibus illis ità, vt pler umque subitò sub mensis inuenirentur pranden-*

dentes. Primus denique inuenit sigma in terra sternere, non in lectulis, vt à pedibus vtres per pueros ad reflandum spiritum soluerentur. In inimicis adulteris ea, quæ solent simulatò fieri, effici ad verum iussit. Meretrices à lenonibus cunctis redemit sæpè, & manumisit.

Cum inter fabulas priuatas sermo esset ortus quanti herniosi esse possent in vrbe Roma, iussit omnes notari, eosque ad balneas suas exhiberi, & cum iisdem lauit, nonnullis etiam honestis. Gladiatores ante conuiuium pugnantes sibi frequenter exhibuit. Strauit sibi triclinium in summo lusorio, & dum præderet noxios, & venationes sibi exhibuit. Parasitis in secunda mensa sæpè ceream cœnam, sæpè ligneam, sæpè eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam etiam vel marmoream, vel lapideam exhibuit ità, vt omnia illis exhiberentur videnda de diuersa materia, quæ ipse cenabat: cùm tantùm biberet per singula fercula, & manus, quasi comedissent, lauarent. Primus Romanorum holoserica veste vsus fertur, cum iam subserica in vsu essent; linteamen lotum nunquam attigit, mendicos dicens, qui linteis lotis vterentur. Dalmaticatus in publico post cœnam sæpè visus est.

Omnes de circo, de theatro, de stadio, & omnibus locis, & balneis meretrices collegit in ædes publicas, & apud eas concionem habuit quasi militarem, dicens eas commilitones; disputauitque de generibus

schematum, & voluptatum. Adhibuit in tali concione posteà lenones, exoletos vndique collectos, & luxuriosissimos puerulos, & iuuenes; & cum ad meretrices muliebri ornatu processisset papilla eiecta, exoletos habitu puerorum, qui prostituuntur, post cōcionem pronunciauit his, quasi militibus, ternos aureos donatiuum; petijtque ab his, vt alijs peterent, vt alios haberet ipsis commendandos.

Iocabatur sanè ità cum seruis, vt eos iuberet millena pondo sibi aranearū deferre, proposito præmio, collegisseque dicitur decem millia pondo aranearum, dicens ex his intelligendum quam magna esset Roma. Mittebat parasitis per cellarios salarij annua vasa cum ranis, & scorpijs, & cum serpentibus, & huiusmodi monstris; claudebat in eiuscemodi vasis infinitum muscarum, apes mansuetas eas appellans. Quadrigas circensium in triclinijs, & in porticibus sibi semper exhibuit. Pransitans, & cęnitans conuiuas senes agitare cogens, nonnullos honoratos, iam Imperator iubebat sibi et decem murium exhibere, mille mustelas, mille sorices; dulciarios, et lactarios tales habuit, vt quacumque coqui de diuersis edulibus exhibuissent, vel structores, vel pomarij, illi modò de dulcijs, modò de lactarijs exhiberent. Exhibuit parasitis cęnas et de vitreis, et nonnunquam tot picta mantilia in mensam mittebat his edulibus picta, quæ apponerentur, quot missus esset habiturus vt de acu, aut de textili pictura exhiberentur.

Non-

Nonnunquã tamen et tabulæ illis pictæ exhibebantur, ità, vt quasi omnia illis exhiberentur, et tamen fame macerarentur. Miscuit gẽmas pomis, et floribus; iecit et per fenestrã cibos totidẽ, quot exhibuit amicis.

Canes quaternos ingentes iunxit ad currũ, et sic est vectatus intra domum regiam; idq; priuatus in agris suis fecit: processit in publicũ et quatuor ceruis iunctis ingẽtibus. Iunxit sibi et leones, Matrem magnã se appellans; iunxit & tigres Liberum sese vocans; eodemque habitu agens, quo Dij pinguntur, quos imitabatur. Ægyptios dracunculos Romæ habuit, & hippopotamos, & crocodilum, & rhinocerotem, & omnia ægyptia, quæ per naturam suam exhiberi poterant. Struthiones, & camelos exhibuit in cœnis aliquoties, dicens præceptum Iudæis vt ederent. Illud sanè mirum videtur, quod dicitur ab eo factum, vt de croco sigma strauerit, cum summos viros rogasset ad prandium, pro eorum dignitate se dicens fœnum exhibere. Traiecit & dierum actus noctibus, & nocturnos diebus, æstimans hoc inter instrumenta luxuriæ ità, vt serò de somno surgeret, & salutari inciperet; mane autèm dormire inceptaret. Amicis quotidiè, nec quemquam facilè indonatum relinquebat, nisi quem frugi, quasi perditum, reperiret. Habuit gemmata vehicula, & aurata, contemptis argentatis, & eboratis, & æratis. Iunxit & quaternas mulieres pulcherrimas, & binas ad papillam, vel ternas, & amplius,

& sic vectatus est; sed plerumque nudus, cum illum nudæ traherent.

Habuit & hanc consuetudinem, vt octo caluos rogaret ad cęnam, item octo luscos, & item octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo longos, & octo pingues, cum capi non possent vno sigmate, vt de his omnibus risus citaret. Donauit & argentum omne conuiuis, quod habuit in conuiuio, & omnem apparatum poculorum; idque sæpius; hidrogarũ romanorum ducum primus publicè exhibuit; cùm antea militaris mensa esset, quam posteà statìm Alexander reddidit. Proponebat præterea his quasi themata, vt iura noua dapibus condiendis inuenirent, & cuius placuisset commentum, ei dabat maximum præmium ità, vt & sericam vestẽ donaret, quæ tunc in raritate videbatur, & in honore. Si aliquis autem displicuisset, iubebat, vt semper id comedisset quamdiù tamèn melius inuenisset. Semper sanè aut inter flores sedit, aut inter odores pratiosos: amabat sibi pratia rerum maiora dici earum rerũ, quæ mensæ parabantur, orexin conuiuio hanc esse asserens. Pinxit se vt cupedinarium, vt seplasiarium, vt popinarium, vt tabernarium, vt lenonem, idque totum domi semper exercuit. Sexcentorum struthionum capita vna cęna multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquandò & tale conuiuium vt haberet viginti & duo fercula ingentiũ epularum, sed per singula lauarent, & mulieribus vte-

vterentur, & ipse, & amici cum iureiurando quod efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos singulos singuli missus apparerentur, & cum alter maneret in Capitolio, alter in palatio, alter super aggerem, alter in Celio, alter trans Tyberim, & vt quisque mansisset, tamèn per ordinem in eorum domibus singula fercula ederentur, ireturque ad omnium domos; sic vnum conuiuium vix toto die finitum est; cum & lauarent per singula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum missum semper habuit ex oleo, & garo, quē quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt. Dicitur & balneas fecisse multis locis, ac semèl lauisse, atq; statim destruxisse, nè ex vsu balneas haberet: hoc idem de domibus, de prætorijs, de zethis fecisse dicitur. Fertur & meretricem notissimam, & pulcherrimam redemisse centum HS. eamque intactam velut virginem coluisse. Huic eidem priuato cum quidam diceret, non times pauper fieri? dixisse dicitur. Quid melius, quàm vt ipse mihi hæres sim, & vxori meæ. Habuerat propterea facultates à multis dimissas gratia patris. Idem filios se nolle dicebat, nè quis ei frugi contingeret. Odores Indicos sine carbonibus ad vaporandos zethas iubebat incendi.

Iter priuatus nunquam minus sexaginta vehiculis fecit, auia sua Varia reclamante, quòd omnia perditurus esset; Imperator verò etiā sexcenta

vehicula dicitur duxisse, asserens decem millibus camelorum Persarum Regem iter facere. & Nerone quingentis carrucis iter iniisse. Causa vehiculorum erat lenonum, lenarum, meretricum, exoletorum, subactorũ etiã benè nasatorũ multitudo. In balneis sẽper cum mulieribus fuit ità, ut eas ipse psilotro curaret; ipse quoq; barbã psilotro accurans, quodq; pudendum dictu est, eo die, quo mulieres accurabantur, et eadẽ rasit virilia subactoribus suis nouacula manu sua qua posteà barbã fecit. Scobe auri porticũ strauit, et argenti, dolens, quòd non posset et electri; idq; frequenter quacumq; fecit iter pedibus usq; ad equũ, vel carpentũ, ut fit hodie deaurosa arena. Calciamentũ nunquam iterauit, annulos etiam negatur iterasse. Pretiosas vestes sæpè conscidit, vel lanã cepit, et appendit, atq; ad eius æstimationem põderis pisces amicis exhibuit. Naues onustas mersit in portũ, magnanimitatis hoc esse dicens. Onus ventris auro excepit, in myrrhinis, et onichinis minxit. Ideò dixisse fertur, si habuero hæredem dabo illi tutorẽ, qui illũ hæc facere cogat, quæ ipse feci, facturusq; sum. Habuit etiam istam consuetudinem, ut cœnas sibi exhiberet tales; una die nonnisi de fasianis tantũ ederet, omnesq; missus sola fasianorum carne strueret. Item alia die de pullis, alia de pisce illo, et itẽ illo, alia de porcis, alia de struthionibus, alia de oleribus, alia de pomis, alia de dulciis, alia de opere lactario. Sæpè amicos suos cũ Æthiopibus anniculis inclusit nocturnis

nis mansionibus, et vsq; ad lucem detinuit, cum pulcherrimas is diceret apparatas. Fecit hoc idem etiã de pueris, et tunc ↄ tpotè ante Philippũ licebat. Ridebat autèm sic nonnunquã, vt publicè in theatro solus audiretur ipse cantauit, saltauit, ad tibias dixit, tuba cecinit, pandurizauit, organo modulatus est. Fertur & vna die ad omnes Circi, et Theatri, & Amphitheatri, et omniũ vrbis locorũ meretrices tectus cuculione mulionico, nè agnosceretur, ingressus; cũ tamen omnibus meretricibus sine effectu libidinis aureos donaret; addens, Nemo sciat, Antoninus hæc donat. Libidinũ genera quædã inuenit, vt spinthrias veterũ malorũ vinceret, et omnes apparatus Tiberij, et Caligulæ, et Neronis norat. Prędictũ eidẽ erat à Sacerdotibus Sirijs biothanatũ se futurũ: parauerat igitur funes blatta, et serico, et cocco intortos, quibus, si necesse esset, laqueo vitã finiret. Parauerat et gladios aureos, quibus se occideret, si aliqua vis vrgeret. Parauerat & in cerauneis, et hyacintis, et in smaragdis venena, quibus se interimeret, si quid grauius immineret. Fecerat et altissimã turrẽ substratis aureis, gẽmatisq; ante se tabulis, ex qua se præcipitaret, dicens etiã mortem suam pratiosam esse debere; et ad speciem luxuriæ, vt diceretur nemo sic periysse. Sed nihil ista valuerunt 76.

Non eàm tandem, in qua homines, seù potiùs monstra hominum nulla virtute redempta à vitijs, nigrum in candida vertunt; *quorum ad consilia Phalaris cruentior Mida cupidior, Ancus*

iactantior, Tarquinius superbior, Tiberius callidior, Caius periculosior, Claudius socordior, Nero impurior, Galba auarior, Otho audacior, Vitellius sumptuosior, Domitianus truculentior redderetur 75, In qua Pseudo-catonum causa plena omnia gypso

Dat veniam coruis, vexat censura columbas 78:

cum ------- *actibus honestis*

Nullus in vrbe locus, nulla emolumēta laborū 79:

vbi non ---*diligitur nisi conscius, & cui feruens*

Æstuat occultis animus, semperque tacendis 80:

vbi *Quantum quisq; sua nummorū seruat in arca,*

Tantum habet & fidei 81:

vbi omnia cum præcio: vbi -----*morantur*

Pauci ridiculū, et fugientem ex vrbe pudorē 82.

Sed eam, quæ pulcherrimis nos docet inuentis, cuius è morum cognitione meliorum legum notitiam adipiscimur, vetustis moribus conceptarum 83, cuius ex institutis Reip gubernandæ præcepta percipimus 84. Sed eam, in qua licuit

---------------- *aperto viuere voto* 85,

in qua homines templis admouebant

Compositum ius, fasque animi, sanctosq; recessus

Mentis, & incoctum generoso pectus honesto 86.

In qua tales Ciues, vt *medicum venale Regis Pyrrhi caput afferentem Curius remiserit* 87; *Fabritius oblatam sibi à Rege Imperij partem repudiauerit*;

uerit; Curius fictilia sua Samnitico prætulerit auro; Fabritius decem pondo argenti circa Rufinum consularem virum, quasi luxuriam, censoria grauitate damnauerit [88]; Censores equum adimere soliti Equitibus præpinguibus, & corpulētis [89]. In qua etiam in filios à Bruto, & Manlio [90]; etiam in assertorem Imperij Horatium Duumuiri ius reddiderint [91]; adulteriũ etiam violentum Lucretia [92]; stupri inferendi contumeliam Virginius [93]; sanguine expiauerint; pluris, quam Cartaginensium pęnas immanissimas iusiurandi æstimauerit Regulus implementum [94]. Vbi similes Affricano ciues, ad quem *in Linternina villa se continentem complures eius virtutis admiratores venère, conspectum, & congressum tanti viri expetentes; qui intromissi postes ianuæ, tamquam aliquam religiosissimam aram, sanctumque templum venerati, cupidè Scipionis dexteram apprehenderunt, ac diù osculati; positis ante vestibulum donis, quæ Deorum immortalium numini consecrari solent, læti, quia Scipionem vidisse contigisset, ad lares proprios reuerterunt* [95]. Is *imaginem in cella Iouis opt. max. positam habuit, quæ quotiescumque munus aliquod Corneliæ gentis celebrandum esset, inde petebatur; vnique illi instar atrij Capitolium erat* [96]. Vbi tandem talis respublica; vt *pulsi cum muneribus suis ab vrbe Legati Pyrrhi, interroganti Regi suo,*

quid de hostium fide sentirent; vrbem templum sibi visum, Sena um Regum esse consessum confessi fuerint 97. Eã tandèm, quæ à Velleio describitur 98 commendo Vetustatem, in qua eminentissima cuiusque professionis ingenia emicuere, cuius augusta virtutibus facies, minoribus tantũ insignita neuis decentior effulxit.

---

1 *Arnob.adu.gent.lib.2.f.79.* 2 *Cic.de diuinat.lib.1.Lact.Firm.diuinar.inst.lib.1.c.6. Crinit.de honest.discipl. lib.16.c.9.& lib.20.c.1.* 3 *Tacit.hist.lib.4.* 4 *Suet.in Galb.c.9.* 5 *Spartian.in Caracall.* 6 *Varr. de ling. lat. lib.6. in pr nc.* 7 *Censorin.de die nat.c.4.in fin. Cic.lib.2. de diuin.fest.in verb.*Tages.*Ouid.met.lib.15.Ammian Marcell.lib.21. Arnob.adu.gent. lib.2. Lindembrog.ad Censorin. d. c.4.* 8 *Herodian. lib.1. c.2.* 9 *Virg.æneid lib.2.* 10 *Valer. Max.lib.1. c.8.* 11 *Plin.lib.36.c.15.* 12 *Val.Max.ibid.* 13 *Maxim. ibid.* 14 *Tacit. ann. lib.4.* 15 *Plin. lib.8.c.48.* 16 *Martial.lib.7.epig.18.Plutarc.paralell.6.* 17 *Flor lib.1.c.6.Val.Max.lib.1.cap.6. Liu lib.1.* 18 *Liu lib.1.& 26.Val.Max.lib.1.c.6.* 19 *Dio lib.56.* 20 *Plutarc.in Mario.* 21 *Flor. hist.lib.1.c.5.Cicer.de diuin.lib.1. Val.Max. lib.1. c.4.Fest.in verb.*Nauia,*Lact.Firm.diuin.inst. lib.2.c.8. Bidermann. agonist. lib.2. c.2.* 22 *Herodian.*

*dian. lib.*1*.c.*11. *Sext. Aur.vict. de vir. illustr.D. Hieron.lib.*1*.contr.Iouin.* 23 *Val.Max.lib.*8*.c.*1. 24 *id.lib.*5*.c.*1. 25 *Flau. Ios. ant. iud. lib.*2*.c.*7. *Crinit.de hon.disc.lib.*17*.c.*13. 26 *Iustin. lib.*44. 27 *Tacit.ann.lib.*11. 28 *Plutarc.paralell.*13. 29 *Liu. lib.*26. *Flor. hist. lib.*2*.cap.*6. 30 *Dio in Traian.* 31 *Claudian.de tertio Honor.cõsul.vers.* Te propter gelidi. 32 *Val. Max. lib.*1*. c* 8. 33 *Maxim.ibid.* 34 *Flor.lib.*1*. c.*13*. Liu. lib.*7. *Oros.lib.*3*.c.*6. 35 *Dio in Traian.* 36 *Val.Max. lib.*1*.c.*8. 37 *Dio lib.*51*. Ziphili . in Aug.f.*56. 38 *Suet.in Aug.c.*94. 39 *Suet.ibid.* 40 *Suet.ibi.* 41 *Tacit.ann.lib.*11. 42 *Plin. lib.*7*. cap.*37. 43 *Plutarc. in Pyrrho, Guttier. de Fascin. dub.*3. *n.*4. 44 *Suet.in Vesp.c.*7*. Tacit.hist. lib.*4*. Tertull.in apologet.Fl.Ios. bell. iud. lib.*7*. cap.*12*. Biderman.agonist.li.*2*.c.*4. 45 *Spartian.in Adrian. in fin.Biderman.agonist.lib.*2*. c.*3*. Casal. de veter. sacr.Rom.rit.c.*67. 46 *Capitolin.in Marc. Antonin. f.m.*49. 47 *Lucian.dialog.Pro eo quòd inter salutandum &c.Io Buccelin. lib.*3*. de art. cabalist. propè fin.Cæl.Calcagnin. lib.*3*. epistolic. quęst. Lil. Girald.de dijs gent.-sintagm.*1*.Constantin.Land.in numism.Antiochi Soter.Cornel.agripp.lib.de occult. philosoph.* 48 *Spartian.in Quiet.* 49 *Dio lib.*57 *Suet.in Vespas.c.*5. 51 *Philostrat.in vit. Apollonij per tot.* 52 *Lamprid.in Diadumen.* 53 *Plin. lib.*11*.c.*45. 54 *Plin.lib.*11*.c.*38. 55 *Plin.lib.*

11.c.37. 56 *Ziphil. in Tiber. f.100.* 57 *Tacit. ann.2.* 58 *Tacit.ann.11.* 59 *Horat.lib.3.od.19* 60 *Senec.de breuit. vit.c.13.* 61 *Senec.de breuit. vit.c,14.& epist. 88.f.369.* 62 *Senec. de benef. lib.2.c.9.* 63 *Senec.de consol.ad* Helu. *cap.10.* 64 *Senec.ibid.in fin.* 65 *Senec.de ira lib.2. c 25.* 66 *Suet.in Tiber.c.61.* 67 *Plin lib.11. c.49.* 68 *Suet.in* Calig.*c.54. in Ner. c.20.21.22. Herodian.lib.1.c.15.16. Lamprid.in* Heliogab. *l.2. §. vlt. ff.his qui not.inf.* 69 *Suet.in Calig. c.22. in Domit.c.13.Herodian.lib.6.c.14.15. Quod Domini nomen abhorruerint, Augustus* Suet.*in Aug.cap.53. Tiberius id.c.27.Seuerus Lãprid.in Seu. Tertull in apologet.* 70 *Suet.in* Calig. *c.37.* 71 *Suet. ibid.* 72 *Suet.in* Calig.*c.19.* 73 *Suet.ibidem cap.37.* 74 *Tacit.annal.lib.15.versic.*Et celeberrimæ luxu, famaque epulæ.*Suet.in Tib. c.43.44. in Calig.c.36.in Ner.c.28.29.in Domit.c.22.Herodian. lib.5. c.6.* 75 *Ziphilin. in Domit.* 76 *Lamprid. in* Heliogab. 77 *Sidon.var.lib.5.epist.7.* 78 *Iuuen.sat.2.* 79 *id.sat.3.* 80 *Iuuen ibid.* 81 *Iuuen. ibid.* 82 *id. sat. 2.* 83 *Leuin.* Torrent. *in proœm. comment. ad Sueton. vide supra verb.2. num.12.* 84 *Isocrat.in panegyr.* 85 Pers.*sat.2* 86 *Pers. ibid. in fin.* 87 *Ælian.var. hist. lib.12. c.33.Flor.hist.lib.1.c.18.* 88 *Flor.ibid.* Plin.*lib. 33.c.11.* 89 *Gell.lib.7.c.21.* 90 *Flor.hist.lib.1 c.9.& 14.Liu.lib.2.Sext. aur. vict. de vir. ill.*

91 *Flor.*

91 *Flor.lib.* 1.*c.*7.*Liu. lib.*1. *Dionis.* Halic.*lib.*3. 92 *Flor.lib.* 1.*c.*7.*Dionis.*Halic.*lib.*4.*Sext.aur. vict. de vir.ill.* 93 *l.*2.§.*& cum placuisset, ff.orig.iur. Liu.lib.*3.*Flor.lib.*1.*c.*24. 94 *Flor.li.*2.*c.*2.*Sext. aur.vict.ibid.*Horat.*lib.*3.*od.*5. 95 *Val.Max.lib.* 2.*c.*5. 96 *Val.Max. lib.*8.*c.*16. 97 *Flor. lib.*1. *c.*18. 98 *Vell.Paterc.hist.lib.*1.*in fin.vers.* Quis enim abundè.

DESIDERIVM.

ERGO *sapientiam omnium Antiquorum exquirat sapiens* [1], *nec transgrediatur terminos anti QVOS posuerunt patres sui* [2]. Cum Catonibus viue, cum Lelio, & Tuberone, quod si conuiuere etiam Græcis iuuat, cum Socrate, cum Zenone versare [3]. Indè

Quæ mox imitere legas, nec desinat vnquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana Vetustas.
Antiquos euolue duces, assuesce futuræ
Militiæ; Latium retrò te confer in Æuum.
Libertas quæsita placet? mirabere Brutum.
Perfidiam damnas? Metij satiabere pœnis.
Triste rigor nimius? Torquati despice mores
Mors impensa bonum? Decios venerare ruentes.
Vel solus, quid fortis agat, te ponte soluto
Oppositus Cocles; Mucij te flamma docebit.
Quid mora perficiat Fabius: quid rebus in arctis
Dux gerat ostendet Gallorum strage Camillus.
Discitur hinc nullos meritis obsistere casus.
Prorogat æternam feritas tibi punica famam
Regule. Successus superant aduersa Catonis.
Discitur hinc quantum paupertas sobria possit.
Pauper erat Curius, reges cum vinceret armis.
Pauper Fabricius Pyrrhi cum sperneret aurum
Sordida Serranus flexit Dictator aratra

Lu-

Lustratæ lictore casæ, fascesque salignis
Postibus affixi: collectæ consule messes,
Et sulcata diù trabeato rura colono 4.

Fęlices assero senes, quorum initia huic proximiora sunt Vetustati; atque mulieres, quarum in mente meliùs Antiquitas incorrupta seruatur 5. Fęliciores existimo cunctos, qui semetipsos Antiquitati deuouère, quibus adnumero Pomp. Atticum 6, Cæsarem, qui *gemmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui semper animosissimè dicitur comparasse* 7, *Maronem, qui antiquæ latinitatis diligens fuit* 8; ac Marcum Imperatorem, qui nemini fuerat in eo genere secundus 9; atque *inter paucos, quos nostra ætas tulit, quorum germana sapientia ad Vetustatem vergit* 10, fęlicissimũ dico ALEXANDRVM VII. Pontificem inter clarissimos optimum, inter optimos clarissimum, inter vtrosque dignissimum; qui solida captus voluptate Vetustatẽ ipsam, non è codicibus modo 11; sed ex ipsis terræ visceribus effossor sacrosanctus eduxit, educitque continuò 12; quinimò diligentissimus alienæ curator vtilitatis, in vtroque iure Vetustatis Lecturas almæ Vrbis induxit Archigymnasio; quarũ alteram, Pandectarum nempè, nunc in me, licèt immeritum, Sacrę Consistorialis Aulæ Aduocatis suadentibus, benignissimè contulit.

Vndè non miror venerandam in eo maiestatem, perſpicacem prudentiam, incorruptam IusTIam, morum ſanctitatem, ac ne plura ſcientibus commemorem, *præcipuam dotem Regum clementiam* 13.

O' ſanctiſſimam ergò Antiquitatem. Tui cauſa continere me nequeo.

Quin ego centenas auſim depoſcere voces;
Vt quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi,
Voce traham pura 14.

Veniam ergò præcor ſi quid exotici, obſoletique ſermonis rudis locutor offendero 15, cũ Vetuſtate ipſa, quaſi cum Euandri matre locuturus 16.

ANTEIDAC.MEDIOCREICVLVS.LEICET. AC. REIDIBVNDVS.TVVS.FVI. SEMPER. AMVACTVS.TEIVIQVE.EMDODIE.LAVDES. AMVSSITABI. QVAM. BALVI. MAXVMAS. NVNC. DVLCED. TEIVI. MALACISSANS. CASMEN. EXPECTORAVO. MEVM. SPERSOSQVE. EX. ENNIO. PAQVEIOQVE. SEICILIAM. FLOSES.DEIBINITATEM.CORONATVRVS.TVAM QVOD. BETERES. NON. FECERED. TEIVI. BETVSTALES. AGVNDI. LVDI. TEIVI. FAGVTAL. ASAQVE. HARVMCE. GENTIOM. EMDO. PECTORE.DEICANDVMST.VBI. EMDOPLORENT. VT. SEIVI. VENE. BORTAT. MORTALES. APOLATIZZO. CÆTERAD. SI. TVTE. MED. HVIVSCE. ÆDITOOM. EFFEXIS. TVIQVE. CVLTOREM. VLTRONEOM.

AC

AC . LAVDIGEROLOM. NAM. LEICET . CANTV . RAVASTER . SEIM . EMDOPEDITVS . AGRESTIS . AD. TONSITANDVS . TOTVSQVE. FRIGEFACTATVS. SVFFLAMINARIER . MED . NOTEM . NENVQVEO . TAMEN . A. TVIS . LAVDIBVS . CONTINERIER. EDEPOL. NEMO . POTERIT . RETRAXE . SEIBE . DIESPITER. SEIRIT . HOC . SEIBE. NON.SEIRIT. 17

Quid ni ego magnorum virorum, & imagines habeam, incitamēta animi, & natales celebrem? Quā venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Si Consulem videro, aut Prætorem, omnia, quibus honor haberi solet, faciam, equo desiliam, caput adaperiam, semita cedam. Quid ergò? M.Catonem vtrumque, & Lelium sapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem, Cleantemque in animum meum sine dignatione summa recipivm? Ego vero illos veneror, & tantis nominibus semper assurgo 18:

---

1 *Ecclesiastic.c.39.in princ.* 2 *Prouerb.c.22. num.28.* 3 *Senec.epist.104.* 4 *Claudian.paneg. de 4.honor.consul.* 5 *Cic.apud Beroald. in Apul. metam.lib.1.verbo* Studiorum Quiritium, *f.m. 19.* 6 *Corn.nep.in vita Pomp.Attic.* 7 *Suet. in Cæs.c.42.* 8 *Macrob.Saturn.lib.6 c.vlt.* 9 *Herodian. lib.1. c.2.* 10 *Symmac. lib.1.epist.23.*

11 *Philomat.muſ.iuuenil.* 12 *C.Ceſtij ſepulcrum, Pantheon antiquæ formæ reſtit.* 13 *Senec.de clem. lib.1.c.3.Plin.in panegyr.Caſſiod.var.lib.3.ep.46.* 14 *Perſ. ſat.5.* 15 *Apul.met.lib.1.in princ. Macrob.Saturn.lib.1.c.5 .Suet.in Aug. c.86. in Tiber. c.71.id de clar.grammat.c.22.l.2. §.poſt hos quoq; 46.ff.orig.iur.Senec.epiſt.115. Gell.lib.1.cap.10. Quintil.Inſt.orat.lib.8.c.3.Iuuen.ſat.6.verſ.*Ignotoſque mihi tenet. *Symmach.lib.3.epiſt.44.ibique Iuret. Lucian.in Lexiphan. & in Pſeudologiſt.* 16 *Macrob.Saturn.lib.1.c.50.* 17 *Ex Ennio, Pacuuio, Plauto, Lucretio, Fragm.ll.Romuli, Numæ, 12. tab.S.C.Nonio Marcell. Feſt.Varron.de ling. latin. Pandectarum libb.numiſmat. & inſcriptionib. antiq.ex Vbert.Golz.Gruter.Ant.Auguſt.Fulu.Vrſin. & Sim.* 18 *Senec.ep.64.in fin.*

Vide quo ad hominũ luxum Senec.ep.27.89.96 110.122.de ira lib.1.c.vlt.lib.2.c.25. de conſ. ad Helu.cap.12.de breuit. vit.c.3.de vit. beat. c.11. de benef.lib.7.c.9.10.

ENAR-

ENARRATIO.

TAnto ſuccenſus amore, veſtra permittente humanitate, auſus recitabo meos. Ingenti ferebar cupidine eundi ad conſpectũ hominum antiquiſſimorum: vndè poſſem arcana, Romanæ ſaltem Vetuſtatis ediſcere: *res enim Romanas intelligens non vnius populi, ſed generis humani facta percipiet* 1: nam *gentium in toto orbe præſtantiſſima vna, & in omni virtute haud dubiè Romana exiſtit* 2: illa enim *eloquentiæ fœcunda mater*, *illa virtutum omnium latiſsimum templum* 3, atq; *verum Orbis miraculum* 4. Hinc ſciens Vlixem ſacrificijs 5, Æneam progreſſu ad Inferos, maioribus collocutos ſuis 6; clariſſimum CHRSII ſtemmatis SYDVS impetraui Ducem, eiuſque auricoma munitus QVERCV, ſacrificioque duodecim Dijs literarij Orbis moderatoribus ritè peracto 7; per vetuſta mortuorum monimenta tranſeuntes, tertio eunte iam anno,

Magnos Erebi tranauimus AMNES 8.

Exindè maximis exactis, & non ſine anxia DELIBERATIONE periculis 9,

Venimus ad locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedeſque beatas.
Largior hic campos æther, & lumine veſtit

Purpureo 10.

Amissum ne crede diem, sunt altera nobis
Sydera, sunt orbes alij, lumenque videbis
Purius; Elysiumque magis mirabere solem,
Cultoresque pios. Illic pretiosior ætas,
Aurea progenies habitat, semperque tenemus
Quod Superi meruere semel: nec mollia desunt
Prata tibi: zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nunquam protulit Ætna.
Est etiam lucis arbos prædiues opacis
Fulgentes viridi ramos curuata metallo.
Hic tibi sacra datur, fortunatumque tenebis
Autumnum, & fuluis semper ditabere pomis.
Parua loquor: quidquid liquidus cōplectitur aer,
Quidquid alit tellus, quidquid maris æquora verrunt
Cuncta istis pariter cedunt animalia regnis 11:
Hic genus antiquum Romæ, pulcherrima proles,
Magnanimi heroes nati melioribus annis 12.

Tempus erat, quo Romæ sæcularibus ludis Vrbis natale celebrabatur 13; idem subterraneis solemnitatibus Auorum memoria sacrificijs solemnibus 14, ludisque, *quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset* 15 genialiter recolebat: nam

————— quæ gratia currum,
Armorumque fuit viuis, quæ cura nitentes
Pascere equos, eadē sequitur tellure repostos 16.

pueris

pueris intereà patrimis, matrimisque solemni voce compræcantibus quòd

---Sol, curru nitido diem qui
Promis, & celas, aliusque & idem
Nascentis, possis nihil Vrbe Roma
Visere maius [17].

Ergo *Sit mihi fas audita loqui, sit numine vestro*
Pandere res alta terra, et caligine mersas [18].

---

1 *L. Flor. in prohœm. lib. 1. hist. Athen. Dypnos lib. 1. c. 15. Iuret. ad Symmach. lib. 1. epist. 24. f. m. 14.* 2 *Plin. lib. 7. c. 40.* 3 *Cassiod. var. lib4. ep. 6.* 4 *Cassiod. lib. 7. epist. 15. Aristid. orat. de vrb. Rom. per tot.* Polib. *lib. 6. vbi de præstantia reip. Rom. super Græc. Resp. Altercat. Adrian. et Epitect. Lips. de magnitud. vrb. per tot. præcip. lib. 1. c. 2.* 5 Homer. *Odiss. lib. 11.* 6 *Virg. æneid. 6.* 7 *concursus, qui ad obtinendas in vrbe lecturas in vsu est.* 8 *Virg. 6. decreta expositio Bart. in l. quominus, ff. flumin.* 9 *decreta expos. Bart. in l. si infanti, C. Iure delib.* 10 *Decreta expositio Pandectarum.* 11 *Claudian. de rapt. Proserp. lib. 2.* 12 *Virg. ibidem.* 13 *de lud. sæcular. Zonar. lib. 2. hist. Censorin. de die nat. cap. 17 ibique Lindembrog. fest. Valer. Max. lib. 2. cap. 14. Onuphr. Panuin. de lud. sæcul. Lud. Viues ad D. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 3. cap. 18. Herodian. lib. 3. cap. 8. Politian. misc. c. 58.*

14 *Gulielm.Choul.de relig. antiq.Rom.fol. m.*283. *de toto ſacrorum Ord. Franc. Santius Brocenſis in ſchol.ad* Perſ.*ſat.6.vide Virg.aneid.6.verſ.*Quatuor hìc primùm nigrantes terga iuuencos *cum ſeqq.aneid.5 :verſ.* Necnon & ſocij. *aneid.*8. *verſ.*Vna omnes iuuenum. *aneid.* 12. *verſ.* In medio focos *cum ſeqq.* 15 *Suet.in Claud. c.*21. *Herodian.lib.*3.*cap.*8. *in fin.* 16 *Virg. aneid.* 6. 17 *Horat.in carm.ſecular.id.lib.*1.*od.*21.*lib.*4. *od.* 6. 18 *Virg.aneid.*6.

CIR-

CIRCVS

Fœlices circumire plagas meditantem mè, vox improuisa compellat plaudentium, trahitq;ad *Circum, in quo maximam sui partem populus ostentat* 1. Ibi

Pars in gramineis exercent membra palestris,

Contendunt ludo, & fulua luctantur arena 2.

Hic propè flumen, & enses 3, cum Circenses ludi agitarentur, viri potestate, ac dignitate præstantes pompam ducebant. Sequebantur proximi pubertati, quorum Patres Equites erant eorumdem equis inuecti; indè in pedestrem accersendi militiam per alas, centurias, classiumque ordines distincti. Quadrigarij, bigarij, singulariumque equorum agitato-

res; posteà athletæ grauiorum, leuiorumque certaminum; indè saltatorum chori in viros, imberbes, puerosque distincti. Posteà Tibicines, Cytharistæque: hos satyri sequebantur, qui serias saltationes ridiculè imitabãtur. Agmen indè gestantiũ sacras, & prophanas acerras, suffitusque facientium. Postremò simulacrorum baiuli innumerorũ Deorum 4. Hinc *simulacrorum series, imaginum agmina, currus, thensas, armamaxa, sedes, coronas, exuuias, quanta prætereà sacra, quanta sacrificia præcesserint, interuenerint, successerint, quot collegia, quot sacerdotia, quot officia mouerentur* omittens 5; peracta pompa sacrificauere, signumque DEre, certaminibus 6 Quadrigarijs Veneto, Prasinoq; præcipuis coloribus distinctis 7, ad carceres prodeuntibus, studijs, fremituque virûm alterutri factioni fauentiũm 8,

Consonat omne nemus, vocemq; inclusa volutant
Littora, pulsati colles clamore resultant 9.

Hinc, vbi dedit sonitũ tuba, præcipites quadriiugo certamine corripuere campũ, effusique carcere, ruêre currus, pronis aurigis in verbera pendentibus, equorumq; anxiè moderantibus lora. Effugit à prima missus quadriga antè alios, Prasino concors, Ruffatus agitator. Hunc Venetus, Albusque iuncti animis sequebantur: alter, vt priori victoriam con-

contenderet, alter vt Prasinum contineret, qui de industria primos à carcere currus agens improperantèr sequebatur. Itur sic quarto cursu, spectante interim Populo album, viridem, ceruleum, rubentemque, varios quadrigarum colores, ætatibus anni conuenientes. Quintò Russatus auriga; cum satis hostes exagitasset, exhaustosque sibi sentiret iugales, retorquet axem, cedens priorem locum aduersarijs. Intereà citatis equis Prasinus agitator, palmæ anhelans læuo metam tramite stringebat interior, cum obsistentem album, dolis assuetus Circi subuertens præcipiti obrutum curru, ac sanguine consparsum suo, explaudente populo, dereliquit. Venetus intereà, factiosas inter acclamationes, dùm gaudet popularitate, dexter sub cuneis currebat incautus, partem patefaciens sinistram aduersario, qui, effusis ad metã contendens habenis, nunc propè sequebatur, nunc vnà, iunctisque frontibus. Iamque appropinquabant metæ, cum ingeminatis clamoribus, cunctisquè suum instigantibus agitatorem, melior equis nouo nisu ad metam victor elabitur [10]. Indè bigas singulares, ac desultorios equos agitauerunt [11]. Exhibiti præterea *Equites Thessali, qui feros tauros per spatia Circi agunt, insiliuntque defessos, & ad terram cornibus detrahunt* [12]. Nec

defuit qui, equo insidens incitato, nunc erectus in sella stetit, nunc in equi fronte, iuba, clunibusque, pedibus semper aptè, & concinnè commutatis 13. Post vbi confecti cursus, Athletæ, luctatores indè prodiere. Hos inter geminos fortitudine præstantes agnoui, quorum vnus arte leuior, alter grauitate constantior. Hi reiecta de corpore veste pugnaces contrà stetere, sparsoquè artubus puluere, ceruicem modò, modò crura captantes inimica, omniq; se inuicem à parte lacessentes victoriam sedulò aucupabantur. Indè ad bella coeuntes in gradu sTEre ambo certi non cedere, eratquè pes iunctus pedi, atquè pectus pectore, manus manu, frons fronte præmebatur. Ter leuior sinè profectu voluit nitentia contra reicere pectora: quartò subdolus excutit amplexus, adductaque soluens bracchia impulsum manu protinùs auertit aduersarium, tergoque eius mox inhærens onerosus, ceruiceque eius potitus, tellurem genu præmere, arenasque ore mordere coegit 14. Indè cernere erat hic cestu contendentes quosdam 15; pedestri illic anhelantes cursu, alibi celeri decertantes sagitta 16.

Intercà pueri nobiliores Troiam lusuri antè parentum ora processere frenatis collucentes in equis, torque aureo, coronaque redimiti;

ti;

ti; pharetra,hastisque geminis armati,turmisque tribus distincti, quarum vtraque bissenis constans ex equitibus proprio duce regebatur. Postquā vniuersum alacres, ac lætabundi consessum, suorumque oculos Equites pueri lustrauere, signū expectatus flagelli sonitus exhibuit 17. Mox pares discurrêre, ternique deductis agmina soluêre choris, vocatique rursùs vias conuertere; vibratis hinc indè telis se se inuicem lacessentes. Alios indè cursus,ac recursus ineuntes spatijs aduersis cursu vestigia,orbibus alternos impediunt orbes,gliscentis prælij simulacra contexentes: hinc modò fugæ nudant terga, aduersa nunc spicula conuertunt infensi,tandèm pace composita concordes excepto maiorum plausu reuertuntur 18.

Nouissimè pugna diuisa in duas acies quingenis peditibus, elephantis vicenis, tricenis equitibus hinc indè commissis: nàm quo latiùs dimicaretur sublata meta,inquè earum locum bina castra exaduersò constituta erant 19.

Arbores deindè validè per milites radicibus vulsæ connexis latè, longèque trabibus affixæ sunt; terra dein superiecta, totusque circus ad syluæ speciem consitus gratiam cunctis viroris obtulit. Immissi deindè per omnes aditus struthiones mille, mille cerui, mille agni, mille damæ, Lybicæ omnes feræ,

& cætera herbaria animalia, quanta vel ali potuerunt, vel inueniri; immissi deindè populares rapuit quisque quod volebat [20].

---

1 *Senec.de ira lib.2. cap.7.* 2 *Virg.ibidem.* 3 *Cassiod.var.lib.3.ep.51.Virg.Georg.3. Marlian. lib.4.c.10.* 4 *ex Dyon.Halicar.lib.7. simile apud Apuleium lib.11.met. vers.*Ecce pompæ magnæ &c. 5 *Tertull. de spectac.* 6 *Dyon. dicto loco.* 7 *Mart.lib.10.ep.48.lib.11.ep.34. lib.14. ep.131. Cassiod.var.lib.3.ep.51.* 8 *Suet.in Ner. cap.22. Herod.lib.4.cap.4.* 9 *Virg. æneid.5.* 10 *Sydon. Apoll.carm.23.vers.303. & sequen. ibique Iacob Sirmond.* 11 *Suet.in Cæs.c.39.* 12 *Suet.in Claud. c.21.* 13 *Nicephor.Greg.lib.8.* 14 *ex Ouid.metam.lib.9.vers.* congrediturque ferox &c. *Lucan.Pharsal.lib.4. vers.* conseruere manus *cum seqq.Suet.in Ner.c.12.* 15 *Mart. lib.9. 80.* 16 *Virg.æn.lib.5.* 17 *Mart.lib.14.55.* 18 *vide Virgil.æneid.5. ibique Seru. honorat. aliosque Suet. in Cæs.cap.39.in Octau.c.43.in Calig.c.18.in Claud. c.21.* 19 *Suet.in Cæsar c.39.* 20 *Flau.Vopisc. in Prob.Petr.Crinit.de honest.discipl.lib.12.c.7.*

Vide Tertull.de spect.Buleng.de Circo.Panc.rer. mem.lib.1.tit.19. & 26. ibique adden. Panuin. de ludis sæcul.Lindebrog.de lud.vet. Petr. Fab. Agonisticon, siue de re Athletica lib.2. Rosin.Ant.Rom. lib.5.

lib.5.lo.Vincent. Imperialis in Roma feriata Mercurial. in Gymnastic. lib.1. c.5. Artemidor. lib.1. cap.57. vsque 65. vbi de certaminibus, penthatlo, cursu, lucta, pugilatu, pancratio, scuto, & lib.1.cap. 79. vbi de coronis omnis generis. Cassiod. var. lib.3. ep.51. per tot. & lib.1.ep.27. Censorin. de ludor. sacul. instit. agit. c.17. de die natal. Cod. Theod. de spectac. de maiuma, de expensis ludor. de equis curulibus tit. C. de spectac. & scenic. de expens. ludor. de Maiuma. Basilicor. lib.54. tit.5. vbi de spectacul. & thymelicis. Liu. lib.4. decad.5. Crinit. de hon. discipl. lib.12. c.7. Ouid. in fast. per tot. Auson. in Agon. & in eglog. de ferijs. de lustralibus agonib. de locis, auctoribus agonum. & epitaph.35. Sidon. Apoll. carm. 23. vers.310. & seqq. ibique Iacob. Sirmond. Pindar. in Olimp. Pithijs, Nemeis, Isthmijs. Dio lib.60. de Claud. Suet. in Caes. c.39. in Calig. c.18. in Claud. c.21. in Ner. c.11.12.13. in Vesp. cap.19. in Domit. c.4. Fl. Ios. Ant. lib.19. c.1. Dionis. Halic. lib.7. Quãdo primùm exhibita, elephantus. Plin. lib.8. c.1.2.3. Leones cap.16. Panthera cap.17. Tigris c.18. Rhinoceros cap. 20. Crocodilus, & Hipopotamus 26. Vrsi 36. Tauri cap.45.50. Quod primus L. Sulla in Circo leones solutos dedit, cum alioquin alligati darentur, ad conficiendos eos, missis à Rege Bocco iaculatoribus. *Senec. de breuit. vit. cap.13. Quod* Pompeius primus in Circo elephantorum duodeviginti pugnam edidit,

commissis more prelij noxijs hominibus. *Senec. ibid. de equis curulibus, plura apud Franc. Iuret. ad Symm. lib. 10. ep. 17. Io. Bapt. Ferrar. collocut. 1. 2. 3. qui de Romanorum cursu, & lapidatione, Senensium harpasto, & pugilatu, Florentinorum harpasto, & Pisanorum in ponte conflictu. Petr. Bertrand. de ara cap. 18. num. 1. vbi de ara Circi. Io-Theod. Sprenger. de luder. festiuit.*

PHI-

PHILOSOPHIA

COmpletis certaminibus, gressum dirigo ad cætum virorum, quibus vultus grauis, horrida, siccæ silua comæ. Hi pallio, baculo, hircinoque barbitio graues [1], quasi in Peripatho, vel Academia, longèque à spectaculis; namque *ad Circum nesciunt conuenire Catones* 2, naturæ penetralia curiosi scrutabantur, transactas gratissimè referẽtes ærumnas 3.

Hos *pia cecropiæ comitatur turba Mineruæ*,
Hos *secreta quies*, hos *sophos omnis amat*.
At iuuenes alios fracta colit aure magister,
Et rapit immeritas sordidus vnctor opes.
Non pila, non follis, non hos *paganica thermis*
Præparat, aut nudi stipitis ictus hebes:
Vara nec iniecto ceromate brachia tendunt:
Non harpasta manus *puluerulenta rapit* 4.

Hos inter Lucretium, Ciceronem, Senecam, Macrobium, agnoVIrgiliumque, qui communiori consensu, cũ audituri conuenissent *curua ceruice Zeusippus*, *Aratus panda*, *Zenon fronte contracta*, *Epicurus cute distenta*, *Diogenes barba comante*, *Socrates coma candẽte*, *Aristoteles brachio exerto*, *Xenocrates crure collecto*, *Heraclitus fletu oculis clausis*, *Democritus risu labris apertis*, *Crisippus digitis per numerorum inditia constrictis*, *Eu-*

clides per mensurarum spacia lassatis, Cleantus propter utrumque corrosis, Naturæ, Deorumque secretiora sic euulgauit.

Principio cælum, & terras, camposque liquentes
Lucentemque globum, Lunæ, Titaniaque astra
Spiriritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem & magno se corpore miscet.
Inde hominum, pecudumq; genus, vitæq; volucrũ;
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus,
Igneus est olli vigor, & celestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaq; mẽbra:
Hinc metuunt, cupiunt, dolentque, gaudentque, nec auras
Excipiunt clausæ tenebris, & carcere cæco.
Quin & supremo cum lumine vita reliquit,
Nõ tamen omne malũ miseris, nec fũditus omnes
Corporeæ excedunt pestes: penitùsq; necesse est,
Multa diù concreta modis inolescere miris.
Ergò exercentur pœnis, veterumq; malorum
Supplicia expendunt, aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad ventos; alijs sub gurgite vasto,
Infestum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patitur manes, exindè per amplum
Mittitur elysium, & paucis læta aura tenere est;
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purùmque reliquit
Æheretum sensum, atque auræ simplicis ignem.

Has

Has omnes vbi mille rotam voluère per annos,
Lætheũ ad fluuium, Deus euocat agmine magno,
Scilicet immemores supera vt cõuexa reuisant,
Rursus & incipiant in corpora velle reuerti 6.

---

1 L.8.C.*medic.Apul.Flor.lib.*1. *apolog.*1. & *met.lib.*11. *vers.* nec illud deerat. *Capitolin. in M.Anton.in princ.Symmac. lib.*1. *epist.*23. *lib.*2. *ep.*49. *Adden.ad Panc.lib.*8. *tit.*44. *fol.*187. *Gell. lib.*9. *cap.*2. *Pers.sat.*4. *Sidon.Apol.lib.*4. *ep.*9. & 11 *Herodian.lib.*1. *cap.*9. *Capitolin.in M.Antonin. in princ.* 2 *Cassiod.lib.*1. *ep.*37. 3 *Macr.sat.lib.*7. *c.*11. *Lucian.in Dial.de merc.cond.Iuuen.sat.*12. *vers.* Garrula securi narrant pericula nautæ. *Petr. Arb. in fragm. vers.* naufragus eiecta. 4 *Martial.lib.*7. *epig.*31. 5 *Sidon.Apoll. lib.*9. *ep.*9. 6 *Virg.*6.

Vide Plat.*Arist.Diog. Laert. de vit. philosoph. Plut.de placit.philos.& de caus.natur. Lucr.lib. de nat.rer.Cic.in li.Academ.quæst.de finib.Tusc.quæst. de nat. Deor. de diuin. de fato, de legib. de offic. &c. Senec. passim vbique.Seru.& cæt. Lucian. in Dial.qui inscr.Vitarum auctio,& Piscator, Hermotim, Bis accusatus, Fugitiui.*

TRIVMPHVS

PLacuit intereà S.P.Q.R. triumphalem renouare solemnitatem: hinc P. Corn. Scipionem summa gloriosum virtute, *quem Dij immortales olim nasci voluerunt, vt esset in quo virtus se per omnes numeros omnibus efficaciter ostenderet* [1], triumphalem in currum, turris ad instar excitatum, euexit vnanimis. Pompa instructa. Tubicines intereà processêre triumphales modos, classicumque concinentes [2]. Ducebantur postea boues mactandi in sacrificijs, vittis, coronis, auroque redimiti. Speciosa exindè aderat ostentatio spoliorum, manubiarum scilicet, auri, statuarum, monimentorumque, quæ ex omni terrarum orbe continuis

tinuis victorijs plurimo tēmpore Carthaginē-ſēs Lybiæ intulere 3. Hæc ſingulari arte compoſita partim plauſtris vehebantur, partim geſtabantur ab adoleſcentibus armatis 4: Ferebantur poſteà tituli, & imagines victarum gentium, vrbiumque 5, inter quæ præfulxēre noua deuicta Carthago, quatuor Duces ſuperati, totidem exercitus fuſi, Syphax captus, Hannibal profligatus, Punica ſuccenſa claſſis, Byrſa ſupplex, Lybia cathenata 6. Succedebant Carthaginenſium plurimi vinculis reuincti tenacibus, ipſeque Syphax Numidarum Rex aureis oneratus cathenis 7. Ante currum ferebātur Coronæ aureæ, quæ triumphanti ab vrbibus Hiſpaniæ honoris cauſa per legationes fuerunt exhibitæ; plurimos enim Hiſpanos obſides, captiuoſque Punicis è vinculis benigniſſimè liberauerat 8. Quernea emicuit præcipuè, quam glorioſiſſimè meruit: quia Ticinum apud amnem patrem ſaucium, & ab hoſtibus propè circumuentum, adhuc adoleſcens, liberauit 9. Pompam extremus claudebat Imperator 10. Is veſte fulgens triumphali, toga videlicet picta, purpurea 11, clauiſque aureis diſtincta; trabea, ac laurea redimitus corona 12; ſceptrumque manu geſtans victrici, ac ferreum habenti annulū 13; curru quadriiugo ferebatur, quem equi, non

quidem albi ad vitandam inuidiam [14]; sed aureis ornati phaleris protrahebant [15]. Vt cuncta mortalium more celebrarentur, non decrat in curru fascinus [16]; non tintinnabulum cum flagello; non publicus minister, qui à tergo Scipioni se hominem fuisse submurmuraret [17]. L.frater equo vectus currum prosequebatur; atque Terentius Culeo Senator pileato capite: quia triumphantis beneficio è seruitute fuerat exemptus [18]. Peditũ, equitumque copiæ, instructo agmine, sequebantur, patrijs Hymnis Deos venerantes, ac non sine iocularibus dicterijs [19], extemporali carmine ducem collaudãtes suum [20]; eumque declarantes, modò Patrem Patriæ: quia post cladem Cannensem ciues vniuersos de relinquenda Italia meditantes stricto ense, se nunquam abituros iureiurãdo affirmare coegit [21]: modo continentissimum hominum: nam eximiæ virginem formæ desponsatam Indibili cælebs, & victor, cum auro redemptionis sponso reddidit inuiolatam [22]: modò fortissimum gentium: quia cruentum Patriæ iugulo imminentem gladium è validissima, solertissimaque Hannibalis extorsit manu [23]: tandem, Io triumphe passim exclamante Populo [24], repetitis vocibus, Africanum [25]. Ad montem indè proximiorem, quem sibi pro

Ca-

Capitolio delegerant, deductus Scipio

----Dijs Italis votum immortale sacrabat
Maxima tercentum totam delubra per vrbem
Lætitia, ludisque viæ, plausuque fremebant,
Omnibus in templis matrū chorus, omnibus aræ,
Ante aras terram cæsi strauère iuuenci,
Ipse sedens niueo candentis limine Phœbi
Dona recognoscit populorum, aptatque superbis
Postibus; incedunt victæ longo ordine gentes,
Quā variæ linguis, habitu tā vestis, & armis [26].

Indè vinctos hostes nō in carcerem duci iussit; sed liberari: nā Romani victorum personas induerant. Postremò gratiæ Dijs actæ; immolatæ hostiæ, victimæque, trophea erecta [27], ac publicum exhibitū epulū [28]. Voluerunt decernere, *vt quotiescumque epulaturus esset ad funalem cereum, præeunte tibicine, & fidicine à cœna domum reuerteretur*, vt olim C. Duilio concessum fuit, *qui primus naualem triumphum de Pœnis retulit* [19]: *vt domus eius fores extra aperirentur*, vt L. Valerio Poplicolæ, & eius fratri decretum Romæ fuerat [30]. *Voluerunt illi statuas in Comitio, in Rostris, in Curia, in ipsa deniq; Iouis optimi maximi cella ponere: voluerunt imaginem eius triumphali ornatu indutam Capitolinis puluinaribus applicare: voluerunt ei continuum per omnes vitæ annos Consulatum, perpetuamque Dictaturam tribuere, quorum sibi nil, neque Plebi-*

scito dari, neque Senatus consulto decerni patiendo penè tantùm in recusandis honoribus se gessit, quãtùm egerat in merendis 31.

---

1 *Max.lib.6.c.9.Zonar.lib.3.* 2 *Zonar. ibidem.* 3 *Valer.Prob. seu Corn.nepos Plut. in vita Scip.* 4 *Zonar.* 5 *Zonar.loco cit.* 6 *Val.Prob. & Plut.d.loc.* 7 *Prob.& Plut.ibid.* 8 *ijdẽ ibid.* 9 *ijdem ibid.* 10 *Zonar.ibid.* 11 *Plin. lib.8. c. 48.lib.9.c.36.* 12 *Plin.lib.15.c.30.Gell.lib.5.c.6* 13 *Crinit.lib.24.c.5.Plin. lib.33. c.5.* 14 *Iuret. ad Symmach.lib.10 ep.13.Suet. in Ner. c.25.* 15 *Dyon.*Halic.*lib.8.fol.284.* 16 *Plin.lib.28.cap.4.* 17 *Tertull.in Apolog.Crin.de hon.discip.lib.24.c.5 Zonar.ibid.* 18 *Prob.& Plutar.loco cit.* 19 *Dionis.*Halic.*lib.7.Suet.in Cas.cap.40.49.50. 99.Dio lib.43.Vell.pat.lib.2.Plin.lib.19.c.8.Liu. lib.4. B. Brisson.de form.lib.4.* 20 *Dyon.*Halic.*lib.2.f.51* 21 *Prob.& Plut.d.loco* 22 *ijdem ibid.Val. Max. lib.4.c.3.* 23 *ijdem Prob.&* Plut. 24 *Liu.lib.31.* Horat.*lib.4. carm.de Triumph. Augusti lib. Epod. od.9.Tibull.lib.2.eleg.6.Ouid.4.Trist.eleg.2.lib.1. am.eleg.2.Brisson.de form.lib.4.* 25 *Martial.lib.2 ep.2.Car.Sigon.in com.super fast.& triumph. Rom. ad ann. 552. fol.282.* 26 *Tacit. lib.2.an. vers.* Laudatis pro concione virtutibus.*Plut.de fort. rom. de Sua, Dio lib.37. de Pomp. Tacit. lib.2.*

an.

*vers.*Arcus additi Romæ.*Plin. lib.3.cap.20.Vell. Paterc.lib.2.Liu. lib.10. lib.41. B.Briss. de form. lib.4. f. 353.* 27 *Virg.æneid.8. in fin.* 28 *Plut. quæst.89.Val.Max.lib.2.cap.8.* 29 *Valer.Max. lib.3.c.6.* 30 *Plin.lib.36.c.15.* 31 *Valer. Max. lib.4.cap.1.*

*Vide quo ad triumphum Dyon.*Halicarn. *lib.2. fol.51 lib.3.fol.104.lib.5.fol.154. & 165. lib.6. fol.194.lib.8 fol.284.Max.lib.2.cap.3. Sueton. in Cæs.cap.37. in* Calig. *cap.47. in Ner. cap. 25. Fl. Ios.de bell.iud.lib.7.cap.24.Zonar.lib.2. Ammian. lib.16.num.5.Rosin.ant.rom.lib.10.cap. 29.* Panc. *lib.1.rer.mem.tit. 28.51.57. ibique Adden.Franc. Mod.Pandect.triumph.Onuphr.* Panu. *de triumph. Car.Sigon.de antiq. iur.ciu.rom. lib.1. c.vlt. & in coment.super fast.& triumph.Rom. vbique, præcip. ad ann. 552. Buleng. de triumph. Obert.* Golz. *in cathal. cons. vnà cum triumph.* Pasqual. *de coronis* Iacob.Laur. *in complemento antiq. vrb. splendoris, qui recenset triumphos, & ouationes ab V.C. vsque ad* Iustinian.Imper. *pompam delineat triumphalem, atque coronas cuiuslibet generis, de quibus, aureis præcipuè Lips. de magn.vrb.lib.2.c.9.*

Quo ad Scip. Plut. *in Scip.Val. Prob. ibid.Liu. lib.30.Val.Max.lib.1.3.& 2.2.& 2.3. & 2.5. & 3.5.& 4.1.& 4 2.& 5.4.& 5.6 & 6.6.& 6.9.& 8.15.& 8.16.& 9.7.Senec.de cons.ad* Polyb. *c.33. Appian.Alex.in* Lybicis, *Sext.Aur.vict.de vir. Ill.*

Saluſt.de bell.Iugurt. Flor. lib.2.c.6. Eutrop. hiſt. lib.3.Macrob.in ſomn. Scip.præcipuè lib.2. cap.11. Oroſ.lib.4.cap.19.Polib.lib.15.16.Gell.lib.6.cap.8. Lucian. in dial.Alexandri, Annibalis, Minois, & Scipionis.D.*Auguſtin.de Ciuit Dei lib.3.c.21.ibiq; Lud.Viu.Caſal.de vet.ſacr.chriſt.ritib.c.vlt.vbi de triumphis Græcorum Imperatorũ.Obert.Goltz.lib.4 cap.18.Car.* Sigon. *ſuper faſt. & triumph.rom. ad aun.552.*

COE-

COENA.

HInc ad locum deueni, vbi
Pars pedibus plaudunt, choreas, & carmina dicunt,
Consistunt alij, dextra, laeuaque per herbam
Vescentes, laetumque Choro peana canentes &c.
Pallida laetatur regio, gentesque sepultae
Luxuriant, epulisque vacant genialibus vmbrae:
Grata coronati peragunt conuiuia Manes:
Rumpunt insoliti tenebrosa silentia cantus 1.
Hic quasi genialis coena celebrarctur; festiuae 2, ac natalitiae dapes exhiberentur 3, hora circiter decima 4; vnum circa thorum, vel sigma 5, Horatius Lydiam gremio complexus suo, Lesbiam Catullus, Tibullus Neme-

Cynthiam Propertius,Corinnam Ouidius,atque Martialis [6], accumbebant lauti [7], coronati [8], excalceati [9], pictaque toga induti [10]. Poculum non quidem nectaris, quod vinum Deorum est, sed massici,falerni, opimiani, cecubique Pocillatores ministrabant [11] ad simphoniam [12], in dextrum latus circumferentes [13]. Credideram Vulcanum cœnam coquisse,Horas rosis, & cæteris floribus purpurasse omnia,Gratias sparsisse balsama, Musas quoque canora personasse [14], tantæ erant æpuli lautitiæ;non tamèn inanem luxum continentes; nam defuêre lactes murenarum, phœnicopterorum linguæ, margaritæ aceto dissolutæ, scarorum iocinora; phasianorum, & pauonum cerebella [15]; calcanei camelorũ, cristæ viuis gallinaccis demptæ; linguæ pauonum, & lusciniarum; dapes extis mullorum refertæ, & cerebellis phenicopterum, & perdicum ouis, & cerebellis turdorum, & capitibus psitacorum, phasianorum, & pauonũ [16], & luxus epularum, quas Neroni Tigellinus parauerat [17]; cæterũ exhibita porcus Troianus [18], gallina cubans ouis [19], repositorium duodecim habens signa in orbe disposita, superque proprium, conuenientemque materiæ cibum impositum [20]; cuncta xenia [21], & quidquid magnificum Xersis [22], *Luculli* [23],

Au-

Augusti[24], Caligulæ[25], Claudij[26], Neronis, Vitellij, Domitiani, Trimalcionis[27], Heliogabali[28], epulas decorauerat. *Quid multis? vidi elegantiam græcam, abundantiã Gallicanam, celeritatem Italam, publicam pompam, priuatam diligentiam, regiam disciplinam*[29], Censoribus non animaduertentibus[30], natalitia dispensante celebritate. *Conuiuium mehercle non posuerim inter vacantia tempora, cum viderim quàm solliciti argentum ordinent, quam diligenter exoletorum suorum tunicas succingant, quàm suspensi sint, quomodo aper à coco exeat, quãta celeritate signo dato glabri ad ministeria discurrant, quanta arte scindantur aues in frusta non enormia, quàm curiosè infelices pueruli ebriorum sputa detergeant*[31]. Pindarus latinè alludians commessationi cantauit ad cytharam; Sapho suaui musicæ superingressa formosa saltauit, scena sic sibi cõcinnata, vt Lyrici omnes Poetæ chorum canerent; Chælin pulsaret Arion, plectrum modularetur Amphion; tibias animaret Moschus, caneret Theocritus fistula[32]. Mullus est interim in morte varius ostensus; argentea larua de more agitata[33]. *Denarij* plures *singulis conuiuis dati, si vellent inter se inter cęnam, vel talis, vel par impar ludere*. indè *talis iactatis, vt quisque canem, aut senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium*

conferebat, quos tollebat vniuersos, qui Venerem iecerat 34. Collusum cristallinis tesseris in tabula terebintina 35, vbi lusor *tesseras colligit rapidè, inspicit sollicitè, voluit argutè, mittit instanter, ioculanter compellat, patienter expectat; in bonis iactibus tacet, in malis ridet, in neutris irascitur, in vtrisque philosophatur; secundas fastidit vel timere, vel facere, quarum opportunitates spernit oblatas, transit oppositas; sine motu euaditur, sine colludio euadit. Putes illos, & in calculis arma tractare; sola est illis cura vincendi* 36. Relatum intereà Ditem ipsum Romanis quondam Proceribus, suo addictis Imperio, tormenta laxasse, ad cęnam conuocatis sepulcralem 37, mixtamque terroribus 38. *Messalina*, vt fertur, solito *non alias solutior luxu, adulto autumno, simulacrum vindemiæ, per domum celebrabat; vrgeri prælà, fluere lacus, & fœminæ pellibus accinctæ assultabant, vt sacrificantes, vel insanientes Bacchæ. Ipsa crine fluxo thyrsum quatiens, iuxtàque Silius hedera vinctus gerere cothurnos, iacere caput strepente circum procaci choro* 39.

At sermones inter conuiuales 40. Ouidius exultans animis inquit:

Ite triumphales circum mea tempora lauri.
Vicimus, in nostro est, ecce, Corinna sinu 41.

Catullus paulò seuerior inquit:

Omnes fallimur, nec est quisquam,

Quem

Quem non in aliqua re videre suffenum possis.
Suus cuique attributus est error,
Sed non videmus manticæ, quod in tergo est 42.

Tibullus vino gaudens 43, crateribusq; iam coronatis 44, pincernæ ait:

Adde merum, vinoque graues compesce dolores,
Occupet vt fessi lumina victa sopor 45.

Indè optima fide bibens nihil ad elidendum in pauimento sonitum ex vino reliquit 46. Propertius suæ libens libans Cinthiæ, cui benè esse iàm dixerat

Omnia vertuntur, inquit, certè vertũtur amores,
Vinceris, aut vincis, hæc in amore rota est 47.

Modimperator Horatius, Dictatorque conuiuij 48, è medio thori loco cum dixisset

O fortes, peioraque passi
Mecum sæpè viri, nunc vino pellite curas 49.
Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc saliaribus
Ornare puluinar Deorum
Tempus adest dapibus sodales 50.

exclamauit seriò

Beatus ille, qui procul negocijs.
Vt prisca gens mortalium
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omni fœnore 51.
Vitam quæ fatiunt beatiorem
Iucundissime Martialis inquit.

Res non partà labore, sed relicta
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,
Vires ingenuæ, salubre corpus,
Prudens simplicitas, pares amici,
Conuictus facilis, sine arte mensa
Nox non ebria, sed soluta curis,
Non tristis thorus, attamen pudicus,
Somnus qui faciat breues tenebras.
Quod sis esse velis, nihilque malis;
Summum nec metuas diem, nec optes 52.

Indè attonitus, vel mero, vel potiùs quòd amicam, iacta sorte, deseruerat, nè Musis famicam, iacta sorte, deseruerat, nè Musis sacer conuiuarum numerus turbaretur 53, poculis tamèn lacessitus exclamauit.

Sextantes Calliste duos infunde falerni,
Tu super æstiuas Alcime funde niues.
Pinguèscat nimio madidus mihi crinis amomo,
Lassenturquè rosis tempora sutilibus.
Iam lõginqua *iubent nos viuere Mausolea,*
Cum doceant solũ *posse perire* homines 54.

Indè
Næuia sex cyathis, septem Iustina bibatur;
Quinque Lycas, *Lide quatuor, Ida tribus.*
Omnis ab infuso numeretur amica falerno,
Et quia nulla venit, tu mihi somne veni 55.

---

1 *Virgil.6. æneid. Claudian.de rapt. Proserp. lib.2. prope fin.* 2 *Horat.lib.3.od.28. in princip.* 3 *Mart.lib.7.ep.85.& lib.10.ep.24.27.lib.12.61. Plut.in Pseud.scena exite agite in Pers.act.5.scen.1.* 4 *Mart.lib.1.ep.109.lib.4 ep.8. ibique latè Ramirez lib.8.ep.67.lib.10.epist.48. lib.11. ep.53.* 5 *Mart.lib.10.ep.47. Lips. ant.lect.lib.3. fol.95.* 6 *Sydon.Apolin.lib.2.ep.10.Martial.lib.7.ep.13.li.8 ep.67.& lib.9.ep.83.lib.14.193.Apul. met. lib.6. vers.*Et accumbebant lauti, *& apolog.1. Mart. lib.10.epig.48.lib.11.ep.53.Petron.Satiricon.Apul. lib.9.met.* 8 *Mart.lib.5.ep.65.Sidon.Apoll.lib.2. ep.13.* 9 *Plaut.in* Truculento *act.2.scen.Num tibi nàm Lips. d.loco fol.96.Mart.lib.3.ep.49.& 50. ibique Ramirez in verb.*Deponi soleas. 10 *Pet. Satir. vers.* cœnatoria repetimus. *Mart. lib.14. ep.135.& in Apophor.vers.*cœnatoria. *Lips. ibid. fol.96.* 11 *Mart.lib.10.49.lib.13. 108.& sequ.* 12 Petron. *satir.in cenu.*Trimalc. 13 *Lips.d.li.3. antiqu.lect. fol.117.de vasibus, & cyathis. Bud. de Asse lib.5.* 14 *Apul.met.lib.6. vers.* Accumbebat summum thorum. 15 *Sueton,in Vitell.c.13 Add.ad Panc.lib.1.rer.mem. tit.51.* 16 *Lãprid. in Heliog.* 17 *Tacit.ann.15.vers.*Et celeberrimę luxu, famaque epulę fuere &c. 18 *Macr. sat.lib.3.c.13.Bud.de Asse lib.2. f.233.* 19 Pet. *sat.* 20 *ibid.* 21 *Mart.ep. lib.13. per tot.* 22 *Plin.lib.33.c.10.* 23 *Athen. Dipnos.lib.3. c.vlt.*

Polib.lib.31.Plut.in Lucull. 24 *Suet.in Oct.cap.* 70 25 *Suet.in Calig. cap.37. Suet.cap.32. Suet. cap.27.Suet.cap.13.* 26 *Dio,& Ziphil.in Domit. Mart.lib.8.ep.39.50.* 27 *Petr. sat.* 28 *Lamprid. in* Heliog. 29 *Sidon. lib.1. ep.2.* 30 *Gell. lib.17.cap.21. Macrob.Saturn.lib.3. cap.17.* 31 *Senec. de breuit vit. cap.3.* 32 *ex Apul. d. lib.6. met.* 33 *Macr. sat.lib.3.c.15. de laruis, aut craneis humanis largius genio indulgendū admonentibus Ramirez ad Mart.lib.2.epig.59.Petron satiric.* 34 *Suet.in Aug. c.71.* 35 *Petr. Satir. Ramirez de Prado ad Mart.lib.4.epig.22.ex Mart.lib. 7.ep.71. lib.12.ep.40. lib.14.epig.20. Lucan. in paneg. ad* Pisonem, *vers.* Callidiore modo. 36 *Sydon.Apoll.lib.1.ep.2.* 37 *Ziphilin.in Domit.* 38 *Suet.in Calig.cap.32. Lamprid. in* Heliog. 39 *Tacit.an.*11. 40 Macr *sat. lib.1. cap.1. in pr.& lib.7.cap.1.*Mart.*lib.10.epig.48.Gell.lib.17.cap.8. Sidon.Apoll.lib.1.ep.13.* 41 *Amor. lib.2. eleg.12.* 42 *od.* 19. 43 *Gell.lib.15.c.11.* 44 *Virg.æneid. 3.vers.*Tum Pater Anchiſes magnum cratera corona induit *lib.7.vers.*Crateras læti ſtatuunt, & vina coronant.*Lips.d.lib.3.antiq.lect. fol.119.* 45 *eleg.3.* 46 *Virgil.æneid. lib.1. vers.* Dixit,& in menſam laticum libauit honores.*lib.5.vers.* Fundit humi. *Plaut. in Curcul. act.* 1. *sc.* Flos veteris vini *vers.*Venus. 47 *lib.2.eleg.18.* 48 *Lipsius ant.lect. lib.3.fol.105. Adden. ad* Pancir.

rer.

rer. mem, lib.1. tit.51. 49 *Hor.lib.1.od.7.* 50 *lib.1.od.37,* 51 *lib.4. od.2. epod. & serm. lib.2. sat.6.lib.1.ep.14.idem apud* Plin.*lib.6.ep.9. Virg. eglog.2.in fin.*Matern.*apud Tacit. seu Quintil. de Orator.fol.643.* 52 *lib.10.ep.47.et 96.vide Claudian.epigr.de sene Veronensi.* 53 Horat.*lib.2.sat.8.Varr.in sat.menip.Gell.lib.13.cap.11.* Macrob. *Saturn.lib.1.c.7.Adden.ad* Panc.*lib.1.de reb.mem. tit.51.* 54 *lib.5.epig.66.* 55 *lib.1.epig.72.lib.9 epig.95.Bud.de Ass.lib.5.fol.563.*

Vide Plut. in conu. sept.sapien.& in sympos iac. Rosin.antiq.rom.lib.5.c.20. vsque 24. Petr. Ciaccon.*de Triclin.siue de modo conuiuandi apud prisc. rom.& de conuiu. apparat. ibique Fulu. Vrsin. Io. Manelph. in mensa* Romana. Henr. *Boss. in cœna asella.de oscill conuiual. Stuchium lib.antiq. conuiual. Mercurial in Gymnast. lib.1.c.11. Matthæum Corte de prandijs & cœnæ modo.Casal.de proph rom. rit.cap.25. Vinc. Butium de calid. frigid. ant. potu. Bruxerin.Dypnosoph.lib.* Zenophon. *de conuiu.* Plat. *in conuiu. Athen. Dypnos. lib. per tot. Stat. in* Epul. *Domit. de eodem lib. 8. ep. 39. 50. Suet.in Octau. cap.70. 74. 75. in Claud. cap. 32. 33. in Ner. cap.11. 12. 13. in Vitell. cap.13. in Vesp.cap.19.Dion. &* Xiphil. *in Domit. Iuuen. sat.5. per tot.& sat.11.Lamprid.in* Heliogab.*Lips. antiq.lect.lib.3.per tot.vbi mores conuiuales. & de magnit.vrb.lib.4.c.9.vbi de antiq. parsimonia, &*

lib.2.epig.69.lib.3.ep.3. epig.49. lib.4. epigr. 78. *lib.5.epigr.* 45. *lib.* 9. 79. *magnificam, lautamque. lib.3.ep.*81. 22. *lib.*12. 48. *Diuitem, sed inanem lib.*7. 47. *lib.*4. 78. *Micam. lib.* 2. 59. *Cibos. lib.* 2. *ep.* 37. *lib.* 3. 59. 76. 81. *lib.* 5. 30. *lib.* 7. 77. *lib.* 10. 48. *lib.* 11. 32. 53. *lib.*13. *ep.*5. *& sequ. Potiones lib.* 13. *ep.* 108. *& sequen. Niuatas lib.* 5. *ep.*75. *Pocula lib.*6. 35. *lib.*8.*ep.*6. *lib.*10.49. *lib.*11.12. *lib.*12.28. *lib.*14. 93. *& sequen. Potores lib.* 6. 86. 89. *lib.* 9. 95. *Mensæ materiam lib.* 14. 89. 90. *ebrietatem lib.*11. *ep.* 83. *lib.* 3. 81. *librorum suorum recitationem inuitatoribus permissam. lib.*2. *epigr.* 27. *ibique Ramirez lib.* 3. *ep.* 44. 49. 50. *lib.* 11. *ep.* 53. *Pers. sat.* 1. *vers.* Romulidæ saturi. *Plin.lib.*9. *ep.*34. *Suet.in Aug. cap.* 85. *in Claud. cap.* 41. *Memoriam mortis lib.* 2. *ep.* 56. *Spongiam ad mensas tergendas lib.* 14. *ep.* 144. *vsus, & consuetudines lib.* 3. 81. *lib.* 5. 45. *lib.* 6. 89. *lib.* 7. 47. 78. *lib.*9. 95. *lib.*10. 48. *lib.* 8. 65. *lib.*11. 53. 12. 32. *lib.*12. 61. *Valer. Max.lib.*2. *cap.*1. *tit.de nupt.de honore impenso senib.de maiorib. dantibus exempl. de modo comedend. antiq.* Pancir. *lib.* 1. *rerum memor. tit.* 25. *ibique Salmuth. Vide latè leges latas aduersus laxum cœnarum apud Macrobium Saturn. lib* 3. *cap.*17. *Epulum Domitiani Stat. lib.*4. *Silu. Adrasti regis cœnam. id. Thebaid. lib.* 5. *vers.* 510. *cum seqq.*

ibique insignem pateram vers. 540. *& seqq. Cleopatræ,*Lucan.*Phars. lib.*10.*vers.* Ipse locus templi, *cum multis seqq.*Petr.*Bertrand.de ara cap.*19. *num.*1.2.*vbi de ara conuiuij, & conuiualis aræ sacerdote.*

HISTORIA

POtantibus ergò cunctis ad consessum adpropero virorum ætate præstantium, & experimentis. Horum est munus sacram tueri Antiquitatem, custodiam illustrium, malorumque facinorũ exhibere 1, atq; docere modum componẽdi mores ad alienas virtutes 2. Licèt assisterent Herodotus, Thucidides, Zenophon, Pausanias, Trogus, Curtius, Dares, Dictes, ac præcipuè Dio, cum Xiphilino, Dyonisius Halicarnasseus, atque Plutarchus; cœtus componebatur à Cæsare, Hirtio, Oppio, Cornẽlio nepote, Salustio, Liuio, Paterculo, Valerio Maximo, Suetonio, Lucano, Plinio, Silio Italico, Tacito, Floro, Suetonio Spartiano, Gallicano, Trebellio, Capitolino, Vopisco, Victore, Eutropio, Sexto Rufo, Ammiano, Macrobio, Orosio, innumerisque alijs. Hi concordes Tacitum sic eloqui suasere. *Vrbem Romam à principio Reges habuere: libertatem, & Consulatum L. Brutus instituit: Dictaturæ ad tempus sumebantur, neque decemuiralis potestas vltra biennium, neque Tribunorum militum ius diù valuit: non Cinnæ, non Sullæ longa dominatio, & Pompei, Crassique potentia citò in Cæsarem: Lepidi, & Antonij arma in Augustum cessere, qui cuncta discordijs ciuilibus*

fessa nomine Principis sub Imperium accepit 3.

Indè conuenêre ad Populi Romani constituendum Imperium Fortunam cum Virtute contendisse 4; Fortunam, dum Persas, Assirios, Macedonas, cæterosque P*opulos derelinquens traiecto Tiberi, positis, vt credere par est, alis exutis talaribus, abiecta instabili, vestigiaque fallente pila, ita Romã ingressa est, vt constãter permãsura* 5: dùm Romulo, Remoque in profluẽtem abiectis *Tyberinus amnem repressit, & relictis catulis Lupa vagitum secuta vbera admouit, matremque se gessit* 6: dum fugam Quiritium Sabinis impellentibus repressit, eosque stare coegit 7: Dum anseres pro Capitolio excubare constituit 8: dùm Gallos domesticum excitans bellum ab vrbe reuocauit 9: dũ Annibalem in diuersum abstulit 10: propterea haud ingrati Romani non vnam, sed plures ædes posuere Fortunæ 11.

Cũ virtute, non quidẽ Religionis 12; sed Amoris Patrię, quà, *Bruto primo Cõsuli magnò stetit suã Populo obiecisse libertatẽ* 13: Curtius semetipso lacum oppleuit 14: Horatius hostes scisso ponte reiecit 15: Sceuola incensa dextera fugauit 16: tercenti Fabij 17, Decijque 18 semetipsos deuouêre: Camillus licèt expulsus, *hostes à tergo aggressus, adeò cecidit, vt omnia incendiorum vestigia gallici sanguinis inundatione*

dele-

deleuerit [19]: Torquatus filij ſanguine fecit manare ſecures [20]: Genitius Cippus, nè ſui reditu Reſpublica periclitaretur, vti fuerat reſponſum, perpetuum ſibi indixit exilium [21]: Ælius Prætor picum vita ſibi felicitatem, Reipublicæ infortunium portendentem, dentibus in conſpectu Senatus laniauit [22]: Rutilius Cenſorinus iterùm Conſul creatus *Populum, qua potuit grauiſſima oratione corripuit, quòd eam poteſtatem nimis magnam bis ſibi contuliſſet* [23]: Fabius Maximus, *quàm potuit conſtanter cū populo egit, nè maximū Imperiū in ſua familia cōtinuaretur* [24]: *Turannius exactæ diligentiæ ſenex, qui poſt annum nonageſimum, cum vacationem procurationis à C. Cæſare vltrò accepiſſet, componi ſe in lecto, & velut exanimem à circumſtante familia plangi iuſſit* [25].

Atque fœcundæ virorum paupertatis [26], præcipuè Publicolæ, *cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit* [27]: Menenij Agrippæ, qui, *niſi à populo collatis in capita ſextantibus funeratus eſſet ità pecuniæ inops deceſſit, vt ſepulturæ honore caruiſſet* [28]: Attilij Reguli, qui Imperator in Affrica, quia villicus ſeptem iugerum deſeruerat agellum petijt, *vt ſibi ſucceſſor mitteretur, nè deſerto agro non eſſet, vndè vxor, & liberi alerentur*: Cincinnati, cuius rura quantum domus hodie patuere: Æliæ familiæ, in qua ſex-

decim eodem tempore fuerunt, *quibus vna domuncula fuerat, & vnus in agro Veiente fundus minus multo cultores desiderans, quàm dominos haberet*, in qua *nullum ante scupulũ argenti fuit, quam Paulus Perse Rege deuicto Q. Ælio Tuberoni genero suo, quinque pondo argenti ex præda donaret, ac Princeps Ciuitatis existens, filiam ei nuptui dedit, cuius pecunia tàm ieiunos Penates viderat; quia ipse quoque adeò inops decessit, vt nisi fundus, quem vnum reliquerat, venisset, vxor eius dotem vndè reciperet non extitisset*: Cn. Scipionis, cuius filiæ indotatæ dotis summã ex ærario Senatus erogauit [29]: Manij Curij, qui pauciores seruos habuit, quã triumphos [30]: cæterorum tandèm Imperatorum, qui post benè nauatam Reipublicæ operam angustia rei familiaris ad aratra redire cogebantur triumphales agricolæ [31].

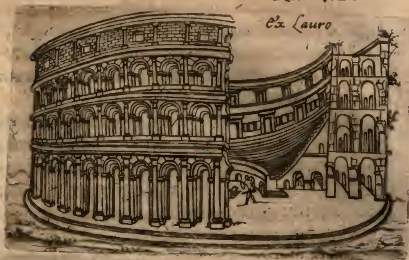
---

1 *Cic.pro Arch.& lib.2.de orat.Arist.reth.*1.*c*.5. *Diod.Sic.bibl.*2. 2 *Plut.in Timol.Diod.lib.*1.*in prohæm.Polyb.lib.*1 *in pr.& 3.* 3 *Tacit.ann.*1. *in pr.* 4 *Flor.in prohæm.lib.*1.*hist.Plut.de fortun. Rom. in princ.Ammian.Marcellin.li.*14.*n.*5.*Lips.de magn. rom.lib.*4.*c.*1. 5 *Plut.de fortun.Rom.* 6 *Flor.lib.*1 *cap.*1.*Plut.ibidem.* 7 *Flor. & Plutarc. ibidem.* 8 *Plutarc. ibidem Liu. lib.*5. *Flor. lib.*1. *cap.*13.

Ælian.

Ælian.de hist.anim.lib.12. cap.33. 9 *Plutarch. ibidem* 10 *Flor.lib.2.cap.6.Sext. Aur. Vict. de vir.illustr. Iuuen. sat.7. vers.* Quaque die miserum &c. 11 *Plut.de fortun. Rom. Rosin. antiq. roman.lib.2. cap.16. Hieron. Garimbert de fortun. lib.6. cap.1.* 12 *Symmach.lib. 10. ep. 54. Valer. Max.lib.1.cap.1.& 2. Diu. Ambr. ep. contra Symmach.Prudent.adu.Symmach.Diu.August. lib. de Ciuit. Dei per tot. Lactant.Firmian. in lib.Diuin. instit. Arnob.adu.gent.Minuc.Felix in Octau.Tertull.in Apologet.* 13 *Val.Max.lib.5. cap.6. Oros. lib.2.cap.5.Flor.lib.1.cap.9.Liu.lib.2.* 14 *Max. ibidem.Oros.lib.3.cap.5.Minuc.Felix in Octau. Flor.lib.1.c.10.Liu.lib.2. Max. lib.3. cap.2.* 16 *Liu. ac Flor. ibidem.Martial. lib.1. epig.22.* 17 *Liu.lib.2. Flor. lib.1.c.12. Dyon. lib.9.* 18 *Liu. lib.8.& 10.Val.Max.d.lib.5.c.6.Dyon.lib.9.* 19 *Flor.lib.1.c.13. Plut. in Camill. Liu.lib.5. Max. lib.4.c.1.Virgil.aeneid.6.vers.*Aspice Torquatū. 20 *Flor.lib.1.c.14.Liu.lib.8.* 21 *Val.Max. ibid. Ouid.met.15.vers 565.* 22 *Val.Max.d.lib.5.c.6* 23 *Val.Max.lib.4.c.1.* 24 Max. *ibid.Plut.in Fabio* 25 *Senec.de vit.beat.c.11.* 26 *Lucan.Pharsal.lib.1.vers.*Namque vt opes nimias &c. *cum seq.Plin.lib.33.c.1.2.3.10.11.Virg. eglog.2. vers.* hanc rem:*Ammian.*Marcell. *lib.14. hist.n.5. latè Horat.lib.2.od.15.Apul.apolog.1.f m. 165. Franc. Petrarch.de rem vtriusque fort.lib.1.dial.100. &*

AMPHITHEATRVM.

CONuocor intereà ad Amphitheatrum, vbi matutino spectaculo Spartacus Gladiatorum Antesignanus suos in arenam Commilitones quotãnis ineluctabili morituros lege producebat. Iamq; ostentata periturorum corpora, qui in verba Ducis *sacramentum iurauerant vri, vinciri, verberari, ferroque necari, & quidquid aliud ipse iussisset, domino corpora, animasque religiosissimè addicentes*, mortis suæ pompam duxère, quam prius in tabulis pictura descripserant 1: tum composita paria 2, arma munerario ostensa; hastis, rudibus prælusum 3, tubæ clangor editus terminalis 4, armaque versa 5. Certabat exindè

quisq; *in statu stare*, nè de gradu pelleretur 6: petebat hic aduersarium, eludebat alter 7. Laquearius pelliceo amictus vmbone 8, iniecto laqueo fugientem prosternit hostem. Pinnirapus, Samnisque mutuam in perniciem aduersis ictibus coeuntes 9, hostiles inter amplexus inanimes corruère. Mirmillo

Totus collucens veste, atque insignibus armis 10, piscis galea gestans effigiem 11, stricto ense infestum expectabat sibi Retiarium. Is tridente, ac rete munitus inermis cæterùm, ac sola tunica, galeroque contentus, arte quadam collectum, suspensumque dextera reteiaculum, in aduersarij caput iactabundus instabat, dumque mirmillo periculosum elusurus iactum, paulatim recedere videbatur, assa modulabatur voce populus

Piscem peto, non te peto, quid me fugis galle 12. Retiarius.

Postquam vibrata pendentia retia dextra,
Nequidquā effudit nudum ad spectacula vultū
Erigit, & tota fugit agnoscendus arena 13;

Donec collectum rete denuò vibrans implicitum, vulneratus & ipse, tridente confodit aduersarium; in vnaquaque victoria exclamāte Populo *Hoc habet*. Intereà *retiarij tunicati quinque numero gregatim dimicantes, sine certamine vllo, totidem secutoribus succubuerant*: *cum occidi*

cidi iuberentur, vnus resumpta fuscina, omnes victores interemit, ipso paulatim inter inanimes decidente [14].

Cum traheret Priscus, traheret certamina Verus
Esset & æqualis mars vtriusque diù;
Inuentus tamen est finis discriminis æqui;
Pugnauère pares, succubuère pares [15].

Cædes vndique miserorum corpora populabatur, nec ad pietatem mouit aduersarium arma submittens, nec populum digitũ tollens; nàm spectatores infesti nè pollicem præmere viderentur omninò conuertebant [16], quin etiam decumbentes quidam fortiter recipere ferrum iussi [17], iugulum vltrò præbere, prohibiti membra contrahere, vulnerique manus apponere [18]. *Hinc gladiator tota pugna timidissimus iugulum aduersario præstat, & errantem gladium sibi attemperat* [19]. Percussi quoque, iacẽtesque repeti iubebantur, & cadauera ictibus dissipari, nè quis simulata morte deluderet; ipsi quoque victores manus mittebant in vulnera, & sanguine se proluebant hostili [20]. Nõ opus ignito ferro, fustibusque, vt ad pugnam cogerentur ignaui, facem cunctorum pectoribus admouẽtibus Furijs. Parum profuère factiones threcum, & mirmillonum, mirmillo licet vltimos ediderit anhelitus: cũcti enim infestis spectatoribus, ad digitum, ac sine mis-

ibique insignem pateram vers. 540. *& seqq. Cleopatræ,Lucan.*Pharſ. *lib.*10.*vers.* Ipſe locus templi, *cum multis seqq.*Petr.*Bertrand.de ara cap.*19. *num.*1.2.*vbi de ara conuiuij, & conuiualis aræ sacerdote.*

HISTORIA

POtantibus ergò cunctis ad confessum adpropero virorum ætate præstantium, & experimentis. Horum est munus sacram tueri Antiquitatem, custodiam illustrium, malorumque facinorū exhibere 1, atq; docere modum componēdi mores ad alienas virtutes 2. Licèt assisterent Herodotus, Thucidides, Zenophon, Pausanias, Trogus, Curtius, Dares, Dictes, ac præcipuè Dio, cum Xiphilino, Dyonisius Halicarnasseus, atque Plutarchus; cœtus componebatur à Cæsare, Hirtio, Oppio, Cornelio nepote, Salustio, Liuio, Paterculo, Valerio Maximo, Suetonio, Lucano, Plinio, Silio Italico, Tacito, Floro, Suetonio Spartiano, Gallicano, Trebellio, Capitolino, Vopisco, Victore, Eutropio, Sexto Rufo, Ammiano, Macrobio, Orosio, innumerisque alijs. Hi concordes Tacitum sic eloqui suasere. *Vrbem Romam à principio Reges habuere: libertatem, & Consulatum* L. *Brutus instituit: Dictaturæ ad tempus sumebantur, neque decemuiralis potestas vltra biennium, neque Tribunorum militum ius diù valuit: non Cinnæ, non Sullæ longa dominatio, & Pompei, Crassique potentia citò in Cæsarem: Lepidi, & Antonij arma in Augustum cessere, qui cuncta discordijs ciuilibus*

deleuerit [19]: Torquatus filij sanguine fecit manare secures [20]: Genitius Cippus, nè sui reditu Respublica periclitaretur, vti fuerat responsum, perpetuum sibi indixit exilium [21]: Ælius Prætor picum vita sibi felicitatem, Reipublicæ infortunium portendentem, dentibus in conspectu Senatus laniauit [22]: Rutilius Censorinus iterùm Consul creatus *Populum, qua potuit grauissima oratione corripuit, quòd eam potestatem nimis magnam bis sibi contulisset* [23]: Fabius Maximus, *quàm potuit constanter cũ populo egit, nè maximũ Imperiũ in sua familia cõtinuaretur* [24]: T*urannius exactæ diligentiæ senex, qui post annum nonagesimum, cum vacationem procurationis à C. Cæsare vltrò accepisset, componi se in lecto, & velut exanimem à circumstante familia plangi iussit* [25].

Atque fœcundæ virorum paupertatis [26], præcipuè Publicolæ, *cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit* [27]: Menenij Agrippæ, qui, *nisi à populo collatis in capita sextantibus funeratus esset ità pecuniæ inops decessit, vt sepulturæ honore caruisset* [28]: Attilij Reguli, qui Imperator in Affrica, quia villicus septem iugerum deseruerat agellum petijt, *vt sibi successor mitteretur, nè deserto agro non esset, vndè vxor, & liberi alerentur*: Cincinnati, cuius rura quantum domus hodie patuere: Æliæ familiæ, in qua sex-

decim eodem tempore fuerunt, *quibus vna domuncula fuerat, & vnus in agro Veiente fundus minus multo cultores desiderans, quàm dominos haberet*, in qua *nullum ante scupulũ argenti fuit, quam Paulus Perse Rege deuicto Q. Ælio Tuberoni genero suo, quinque pondo argenti ex præda donaret, ac Princeps Ciuitatis existens, filiam ei nuptui dedit, cuius pecunia tàm ieiunos Penates viderat; quin ipse quoque adeò inops decessit, vt nisi fundus, quem vnum reliquerat, venisset, vxor eius dotem vndè reciperet non extitisset*: Cn. Scipionis, cuius filiæ indotatæ dotis summã ex ærario Senatus erogauit [29]: Manij Curij, qui pauciores seruos habuit, quã triumphos [30]: cæterorum tandèm Imperatorum, qui post benè nauatam Reipublicæ operam angustia rei familiaris ad aratra redire cogebantur triumphales agricolæ [31].

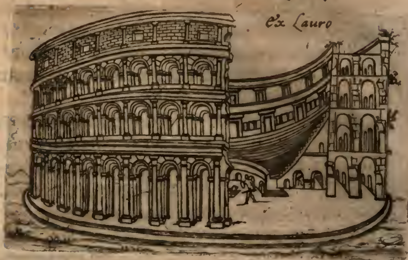
---

1 Cic. pro Arch. & lib. 2. de orat. Arist. reth. 1. c. 5. Diod. Sic. bibl. 2. 2 Plut. in Timol. Diod. lib. 1. in prohæm. Polyb. lib. 1 in pr. & 3. 3 Tacit. ann. 1. in pr. 4 Flor. in prohæm. lib. 1. hist. Plut. de fortun. Rom. in Princ. Ammian. Marcellin. li. 14. n. 5. Lips. de magn. rom. lib. 4. c. 1. 5 Plut. de fortun. Rom. 6 Flor. lib. 1 cap. 1. Plut. ibidem. 7 Flor. & Plutarc. ibidem. 8 Plutarc. ibidem Liu. lib. 5. Flor. lib. 1. cap. 13.

Ælian.

*Ælian.de hist.anim.lib.*12. *cap.*33. 9 *Plutarch. ibidem* 10 *Flor.lib.*2.*cap.*6.*Sext. Aur. Vict. de vir.illustr. Iuuen. sat.*7. *vers.* Quaque die miserum &c. 11 *Plut.de fortun. Rom. Rosin. antiq. roman.lib.*2. *cap.*16. *Hieron. Garimbert de fortun. lib.*6. *cap.*1. 12 *Symmach.lib.* 10. *ep.* 54. *Valer. Max.lib.*1.*cap.*1.& 2. *Diu. Ambr. ep. contra Symmach.Prudent.adu.Symmach.Diu.August. lib. de Ciuit. Dei per tot. Lactant.Firmian. in lib.Diuin. instit.Arnob.adu.gent.Minuc.Felix in Octau.Tertull.in Apologet.* 13 *Val.Max.lib.*5. *cap.*6. *Oros. lib.*2.*cap.*5.*Flor.lib.*1.*cap.*9.*Liu.lib.*2. 14 *Max. ibidem.Oros.lib.*3.*cap.*5.*Minuc.Felix in Octau. Flor.lib.*1.*c.*10.*Liu.lib.*2. *Max. lib.*3. *cap.*2. 16 *Liu. ac Flor. ibidem.Martial. lib.*1. *epig.*22. 17 *Liu.lib.*2. *Flor. lib.*1.*c.*12. *Dyon. lib.*9. 18 *Liu. lib.*8.& 10.*Val.Max.d.lib.*5.*c.*6.*Dyon.lib.*9. 19 *Flor.lib.*1.*c.*13. *Plut. in Camill. Liu.lib.*5. *Max. lib.*4.*c.*1.*Virgil.æneid.*6.*vers.*Aspice Torquatū. 20 *Flor.lib.*1.*c.*14.*Liu.lib.*8. 21 *Val.Max. ibid. Ouid.met.*15.*vers*565. 22 *Val.Max.d.lib.*5.*c.*6 23 *Val.Max.lib.*4.*c.*1. 24 Max. *ibid.Plut.in Fabio* 25 *Senec.de vit.beat.c.*11. 26 *Lucan.Pharsal.lib.*1.*vers.*Namque vt opes nimias &c. *cum seq.Plin.lib.*33.*c.*1.2.3.10.11.*Virg. eglog.*2. *vers.* hanc rem:*Ammian.*Marcell. *lib.*14. *hist.n.*5. *latè Horat.lib.*2.*od.*15.*Apul.apolog.*1.*f m.* 165. *Franc. Petrarch.de rem vtriusque fort.lib.*1.*dial.*100. &

AMPHITHEATRVM.

COnuocor intereà ad Amphitheatrum, vbi matutino ſpectaculo Spartacus Gladiatorum Anteſignanus ſuos in arenam Commilitones quotãnis ineluctabili morituros lege producebat. Iamq; oſtentata periturorum corpora, qui in verba Ducis *ſacramentum iurauerant vri, vinciri, verberari, ferroque necari, & quidquid aliud ipſe iuſſiſſet, domino corpora, animaſque religioſiſſimè addicentes*, mortis ſuæ pompam duxère, quam prius in tabulis pictura deſcripſerant 1: tum compoſita paria 2, arma munerario oſtenſa; haſtis, rudibus prælusum 3, tubæ clangor editus terminalis 4, armaque verſa 5. Certabat exindè

quisq; *in statu stare*, nè de gradu pelleretur 6: petebat hic aduersarium, eludebat alter 7. Laquearius pelliceo amictus vmbone 8, iniecto laqueo fugientem prosternit hostem. Pinnirapus, Samnisque mutuam in perniciem aduersis ictibus coeuntes 9, hostiles inter amplexus inanimes corruère. Mirmillo

Totus collucens veste, atque insignibus armis 10, piscis galea gestans effigiem 11, stricto ense infestum expectabat sibi Retiarium. Is tridente, ac rete munitus inermis cæterùm, ac sola tunica, galeroque contentus, arte quadam collectum, suspensumque dextera reteiaculum, in aduersarij caput iactabundus instabat, dumque mirmillo periculosum elusurus iactum, paulatìm recedere videbatur, assa modulabatur voce populus

Piscem peto, non te peto, quid me fugis galle 12. Retiarius.

Postquam vibrata pendentia retia dextra,
Nequidquã effudit nudum ad spectacula vultũ
Erigit, & tota fugit agnoscendus arena 13;

Donec collectum rete denuò vibrans implicitum, vulneratus & ipse, tridente confodit aduersarium; in vnaquaque victoria exclamãte Populo *Hoc habet*. Intereà *retiarij tunicati quinque numero gregatim dimicantes, sine certamine vllo, totidem secutoribus succubuerant*: *cum occidi*

cidi iuberentur, vnus resumpta fuscina, omnes victores interemit, ipso paulatim inter inanimes decidente [14].

Cum traheret Priscus, traheret certamina Verus
Esset & æqualis mars vtriusque diù;
Inuentus tamen est finis discriminis æqui;
Pugnauère pares, succubuère pares [15].

Cædes vndique miserorum corpora populabatur, nec ad pietatem mouit aduersarium arma submittens, nec populum digitũ tollens; nàm spectatores infesti nè pollicem præmere viderentur omninò conuertebant [16], quin etiam decumbentes quidam fortiter recipere ferrum iussi [17], iugulum vltrò præbere, prohibiti membra côntrahere, vulnerique manus apponere [18]. *Hinc gladiator tota pugna timidissimus iugulum aduersario præstat, & errantem gladium sibi attemperat* [19]. Percussi quoque, iacẽtesque repeti iubebantur, & cadauera ictibus dissipari, nè quis simulata morte deluderet; ipsi quoque victores manus mittebant in vulnera, & sanguine se proluebant hostili [20]. Nõ opus ignito ferro, fustibusque, vt ad pugnam cogerentur ignaui, facem cunctorum pectoribus admouẽtibus Furijs. Parum profuère factiones threcum, & mirmillonum, mirmillo licet vltimos ediderit anhelitus: cũcti enim infestis spectatoribus, ad digitum, ac sine mis-

Venatus humiles vidit leonum,
Quos velox leporum timor fatigat,
Dimittunt, repetunt, amantque captos,
Et securior est in ore præda 28.

At quia *fuere multi, qui dirigere volebant sagittas*, *immissi sunt centum leopardi Libici, centum denique Siriacæ, centum damæ, & vrsi simul trecenti* 29, ac genus omne ferarum. Hic

Sus fera iam grauior maturi pignora ventris
Emisit fœtum vulnere facta parens 30.
Præceps sanguinea dum se rotat vsus arena,
Implicitum visco perdidit illa fugam 31.

Etiam leonem feminea vidimus actum manu 32, & supplicem elephantum 33. Nec defuit, qui sagitta doctissimus, vt Commodus olim, *è Peridromo ceruos, damas, aliaque cornigera præter tauros currens pariter ipse, atque insequens impetebat, ac præuenta fuga certissimis ictibus prosternebat. Leones verò, & pantheras, aliaque id genus nobilissima animalia currens in orbē supernè iaculis confodiebat sic, vt nec telum quisquam secundum, nec vulnus viderit, nisi lethale: nam vt primùm se fera concitauerat statim illam vel in fronte, vel in corde sauciabat, nullo prætereà vsus scopo, neque ad aliam corporis partem telo destinato; sic vt pariter cum vulnere ipso conficeretur. Idem aliquandò sagittas lunatæ cuspidis in maurusias struthos contorquebat, quæ & pedum*

celeritate, & alarum quasi velis ocissimè fereban-tur sic, vt summum contingeret collum, atque ità capita amputaret, vt exsectis ceruicibus (qui teli impetus fuerat) aliquandiù tamen viuentibus, similem cursum continuarent. Quin & pantheram in arenam casu acerrimo, quæ scilicet eductum quemdam comprahenderat sic; vt iamiàm laniaturæ videretur, ità opportuno vulnere consequutus est, vt interfecta bellua hominem seruauerit, ac dentiũ quoque aciem, cuspide ipsa iaculi præueniret. Leones itèm cauea centum eductos, totidem missilibus vniuersos occidit, ità suo ordine iacentibus corporibus, vt numerari facillimè singula possent, nullo scilicet superacuo incidente telo 34.

Tandèm

Conueniunt vrsi, magna quos mole ruentes
Torua lycaonijs Helice miratur ab astris:
Perfossique ruunt, Populo pallente, leones,
Quales Mygdonio curru frenare Cibele
Optat; & Herculei mallent fregisse lacerti,
Obuia fulminei properant ad vulnera Pardi 35

Posteà damnatos, quos Pluto commodauerat, ità exhibuere, vt insigne aliquod sua morte repræsentarent; propterea

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus,
Assiduam nimio pectore pauit auem.
Nuda Caledonio sic pectora prabuit vrso,
Non falsa pendens in cruce Laureolus 36.

Iun-

Iunctam Phasiphen Dictaeo credite tauro,
Vidimus 37.
Dedalum immiti laceratum ab vrso 38
Icarum primos inter conatus decidentē 39. ac
Quidquid in Orpheo Rhodope spectasse Theatro
Dicitur: namque.
Repserunt scopuli, mirandaque silua cucurrit,
Quale fuisse nemus creditur Hesperidum.
Affuit immixtum pecudum genus omne ferarū,
Et supra vatem multa pependit auis;
Ipse sed ingrato iacuit laceratus ab vrso 40.
Has tamèn inter pœnas Alcidem taurus in astra tulit 41.

Immissa interim per tubos aqua lusere naumachiam: hinc omnia monstra fluctus ostensa, tunc

-----*vidit in vndis*,
Et Thetis ignotas, & Galathea feras.
Vidit in aequoreo feruentes puluere currus;
Et Domini Triton ipse putauit equos;
Dumque parat suis ratibus fera praelia Nereus
Abnuit in liquidis ire pedester aquis 42.
Indè
Lusit Nereidum docilis chorus aequore toto;
Et vario faciles ordine pinxit aquas.
Fuscina dente minax, nexu fuit anchora curuo
Credidimus remum, credidimusque ratem;
Et gratum nautis Sydus fulgere Laconum;
K 2

Lataque perspicuo vela tumere sinu 43.
Lasciui subitò confligunt equore lembi,
Stagnaq; remigibus spumāt inuersa canoris 44
Quin etiam
Cum peteret dulces audax Leandrus amores,
Et fessus tumidis iam premeretur aquis,
Sic miser instantes affatus dicitur vndas;
Parcite dum propero, mergite dum redeo 45.

Equi posteà, tauri, aliaque mansueta animalia introducta, quæ in aquis facere didicerant, & quæ in terra consueuerant 46. Hoc *spectaculo* Classis in speciem Siculæ, & Rhodiæ *concurrerunt, duodenarum triremium singulæ, excien-te buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam emerserat* 47. Abfuit inhonestum conuiuium, cæteraque turpia, quæ in Amphitheatro excogitauerat Nero 48.

---

1 *Petron. satiric. Horat. serm. 2. sat. 7. Senec. epi. 7. & 37. Quintil. apud* Lips. *sat. lib. 2. cap. 19.* 2 *Plin. lib. 8. c. 12. Lips. d. c. 19.* 3 *Symm. lib. 2. ep. de Canib. Lips. d. c. 19.* 4 *Virgil. æneid. lib. 5. vers.* At tuba commissos. *Lips. ibid.* 5 *Tertull. de spectac. vers.* Inuersis armis pugnasse gladiatores. 6 *Senec. de consolat. ad Polib. vers.* omnes scient. 7 *Lips. ibid. c. 20.* 8 *Isidor. apud Lips. d. lib. 2. c. 13.* 9 *Lips. d. lib. 2. c. 11.* 10 *Virgil. æneid. lib. 10.* 11

Fest.

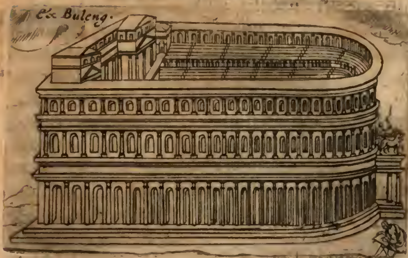
Fest. in verb. retiario.*Lypſ.d.lib.2. cap.10* 12 *Feſt.d.verb.*retiario. 13 *Iuuen.ſat.8.Val. Max. lib.1.tit.de ſomn.* 14 *Lipſ. d.lib.2.cap.21.Suet in Calig.c.30.* 15 *Martial.de ſpectac.epig.29.* 16 *Lipſ.d.c.21.Prudent.de Veſtal.verſ.*& quoties victor.*Lipſ.d.lib.2.c.22.* 17 *Cic.pro ſex.verſ.* ipsũ verò quod accuſat. 18 *Senec.ep.30.Cic.tuſc.2. verſ.*quis mediocris gladiator.*Sen.de tranquill.* 19 *Senec.ep.30.* 20 *Lamprid.in Commod.Lipſ.d. lib.2.c.22.* 21 *Suet.in Caſ.c.26. Mart. de ſpect. epiſ.29.ibique Ramir.de Prado.* 22 *Lipſ.d. lib.2. c.23.* 23 *L.Flor.hiſtor.lib.3.c.20.Plut. in Craſſ. Liu.lib.95.96.97.Oroſ.lib.5.c.24. Diu.Auguſt. de Ciuit.Dei lib.4.c.5.* 24 *Martial de ſpectac. epig. 9.& epigr.22.* 25 *ibid. epigr.19.* 26 *ibid. epigr.6.* 27 *Martial.lib.4.epigr.35.Senec.de ira lib.3.c.43.* 28 *idem lib. 1.ep. 105.* 29 *Flau. Vopiſc.in Prob. Crinit.lib 12.c.7.* 30 *Martial.de ſpectac.epig.12. 13.& 14.* 31 *Martial.ibid.epigr 11.* 32 *Martial.ibid.epigr.6.* 33 *ibid. ep.17.* 34 *Herodian. lib.1.c.15.* 35 *Sidon.Apoll.carm.......* 36 *Martial.de ſpectac. ep.6.* 37 *Martial. ibid. epigr. 5.* 38 *Martial.ibid.ep.8.Sueton.in Ner.c.12.* 39 *Sueton.ibid.* 40 *Martial.ibid. ep.21.* 41 *idem ibid. ep.16.* 42 *Martial.ibid ep.28.* 43 *Martial. ibid. epigr.26.* 44 *Claudian.panegir. in Manl. Theod. conſul.* 45 *Martial. ibid. ep.25.* 46 *Ziphil. in Tito.* 47 *Suet.in Claud.c.21.* 48 *Ziphil.in Ner.*

Cæterum vide Mart. ep. lib. 1. per tot. & lib. 8. ep. 30 cum simil. de pugil in arenam à Domit. reducto; Mart. lib. 9. epig. 90. de eod. pugil. Virgil. lib. 5. æneid. D. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 1. c. 32. ibique Lud. *Viu. Vide* Lips. *de amphyt. & saturnal. serm. seu de gladiat. Martial d. lib. de spectac.* Herod. *& Xiphil. in* Commod. *Flau. Vopisc. in* Prob. *Sueton. in Cæsar. c. 39. in August. c. 43. 44. 46. in Calig. c. 13. in Claud. c. 21. in Neron. cap. 12. in Tit. c. 7. in Domit. cap. 4. Claudian. paneg. de Manl. Theod. cons. in fin. de gladiatoribus, l. si quis 6. §. sed etsi, 6. ff. iniusto, l. si quis 25. §. si quis 3, ff. acq. hær. l. 1. ff. abigeis. Paul lib. 5. sentent. tit. 17. §. 3. l. vn. C. Theodos. ad l. Fabiam. Senec. epist. 7. 30. 37. tit. C. Iustin. de Glad. pen. toll. de venationis munere l. aut damnum 8. § quicunque 11. & § seruos 12. ff pœnis: Ramir. ad Mart. lib. 4 epig. 25. tit. C. Theod. Iustin. de venat. ferar. D August. de Ciu. Dei lib 4. c. 5. vb de fugitiu. gladiat. potentia.*

THEA-

THEATRVM.

HInc ad amęniora procedens locum petij, vbi ſubitarijs gradibus, & ſcena in tempus extructa in ocio negotium eſſe videbatur. Hic cuneis populo oppletis, *cumque ſederent ſacerdotum omnium, magiſtratuumque Collegia, Pontifices maximi, & maximi Curiones: Quindecemviri laureati, & Diales cum apicibus flamines: Augures interpretes diuinæ mentis, & voluntatis; nec non & caſtæ virgines perpetui nutrices, ac conſeruatrices ignis: cunctus populus, & Senatus; Conſulatibus functi* Patres; *Dijs proximi, atque Auguſtiſſimi Reges*; vno verbo,

Cum plebs, & minor ordo, maximuſque
Sancto cum duce candidus ſederet 1.

Chorodidascalis, Sophocle, Euripide, Eschilo, Menandro, atque Aristophane, Plautus iocosis nobilis salibus in scęnam prodiens repræsentauit, Iouem facere Histrioniam in Amphytrione: sub Imperio vxoris mirere vicentem senem in Asinaria: Euclionem ob aurum conditum plurimis sollicitatum malis in Aulularia: plus inscientem quem fecisse, quam scientē boni; etenim Dij nos quasi pilas homines habent, in Captiuis: miris ludificatos ludis, amantem senem in Casina; militem męchum in Milite glorioso, faciles Amatores à Scorto in Bachidibus, & Truculento; Lenonem in Persa, Penulo, & Curculione: Patrem filio, riualem mirificè ab vxore correptum in mercatore: inopiam luxuriæ comitē in Trinummo: Parentis exenteratum marsupium lepidè in Epidico: Amantibus tempestatem fęliciter excitatam in Rudente: officiosæ vxoris symbolum in Sticho: errores ob formæ similitudinem in Menecmis: partum in Cistellaria suppositum; senes à seruulis expilatos in Mostellaria, & in Pseudolo.

Terentius indè socco indutus grauiori docuit: quid casus valeat ad euertenda pericula in Andria: Iuuenum amatorum amentiam in Eunucho: parentum nimis austerorum vitia in Heutontimerumenon: fratri periculosam

fidem

fidem in Adelphis:à casu quandoque diffidia coniugum oriri in Hecira: parentum auiditatem honestis filiorum amoribus superari in Phormione.

Hinc Seneca cothurnatus in scenā prodiens, ampullasque proijciens, & sexquipedalia verba, mesto retulit eiulatu vxoris lacessitæ molimina in Medea: nec Regna socium ferre, nec tædas scire in Thebaide, Hercule Oeteo, & Agamemnone: scelere vindicatum scelus in Thyeste: funestos incesti amoris exitus in Hyppolito: violenta neminem Imperia continuisse diù in Hercule furente: Regno nullam fidem in Hecuba, & Octauia: multos ad fatum venisse suum, dum fata timent in Oedipo.

Inducta est Affranij togata, quæ Incendium inscribitur [2]. Canaces parturiens, Orestes matricida, Oedipus excœcatus, Hercules insanus [3], Paridis iudicium [4]. *Quid plura? reperi in ijs multos sales, argumenta lepidè inflexa, ac nodos lucide explicatos, personas rebus competentes, sententias vitæ congruentes, ioca non infra soccum, seria non vsque ad cothurnum, raræ apud eos corruptelæ, & vti errores concessi amores, nec eò minus, & leno periurus, & amator feruidus, & seruulus callidus, & amica illudens, & vxor inhibens, & mater indulgens, & patronus obiurgator, & sodalis opitulator, & miles præliator; sed & parasiti*

edaces, & parentes tenaces, & meretrices procaces 5. Tribuere *Regi fastum, oratori vim dicendi, mulieri simplicitatem, pedestrem sermonem plebeio, insolentem forensi* 6. Quid plura? *Deos ipsos in iocis, & strophis risimus, nempè mœchum Anubin, masculam* Lunam, *& Dianam flagellatam, & Iouis mortui recitatum testamentum, & tres* Hèrcu*les famelicos irrisos* 7. At, dùm pulpita maiori præmebantur cothurno, Grallatores adhibiti, qui Deos, Heroasque repræsentaturi, pedibus ligneis, ventre facticio, veste peregriua, ac voce monstrosa, terribiles, & maximi viderentur 8, eodemque tempore quandoque machinis tonitrua excitabantur 9. In anteludijs exhibita, saltatrix duodecim orbes sursum iactans, ac suo ordine decenter excipiens 10. Alter, qui pedibus tanquàm manibus vtebatur: Adolescens enim absque humeris, pedibusq; perinde ac manibus in rebus omnibus vtebatur, pedibus arcum tendebat, mittebat sagittas, tuba canebat 11. Qui super enses insiliebant, eosque deglutiebunt 12. Tunc *circularem aspeximus, equestrem spatham praacutam mucrone infesto deuorasse; ac mox eundem inuitamento exiguæ stipis, venatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima viscera condidisse. Et ecce ponè lanceã ferrum, qua bacillum inuersi teli ad occipitium per inguinem subit, puer in mollitiem*

deco-

decorus insurgit, inque flexibus tortuosis eneruam, & exossam saltationem explicat cum omnium, qui aderamus admiratione. Diceres Dei medici baculo, quod ramulis semiamputatis nodosum gerit serpentem generosum lubricis amplexibus inherere [13]. Qui per Rotam figularem se se traijciebant; in eaquæ, mota celerrimè, sedentes scribebant, legebant, atq; ludebant [14]; qui ignem sponte sua exoriri, atque existere faciebant [15]. Qui contum in fronte quasi arborem radicitùs humi defixam gerebant: qui *puerulos in ima pertica luctantes inter se exhibebant* [16]. Qui alienis humeris vecti institêre, donec ex multis hominibus quasi arx fieret; puerque in humeros altioris insiliret [17]. *Adolescens honestè natus* ea *tamèn* ratione, *vt ostenderetur*, *quod erat bipedali minor, librarum septemdecim*, *ac vocis immensæ* [18]. Elephas digladians, arma in altum proijciens, ac decenter excipiens [19], promuscide stipem poscens [20], canis cœcus in turba suos cuique annulos reddens, atque adulteros indicans, prægnantesque [21]. Canis alter Mimo fabulas agens, plures personas, actusque continentes [22]. Indè homines, qui in caput præcipites se deuoluebant [23]. Qui in vtrem inflatum, ac lubricè perunctũ vno insiliebant pede ad terram sæpè, deuexo pondere corruentes [24].

Et qui more auium sese iaculatur in auras,
Corporaque ædificant celeri crescentia nexu,
Quorum compositam puer augmentatus in artem
Emicet, & vinctus plantæ, vel cruribus hærens
Pendula librato figat vestigia saltu 25.
Mobile ponderibus descendit pegma reductis,
Inque Chori speciem spargentes ardua flammas,
Scena rotat varios effingit mulciber orbes
Per tabulas impunè vagus, pictæque citato,
Ludunt igne trabes, & non permissa morari,
Fida per innocuas hærent incendia turres 26.

Interludia præstitere saltatores. Hos inter Batyllus comicè saltauit lusus Panis, & satiri cõmessantis 27, nec nõ varios intra soccos amores. In his

O quoties mutata suo se fœmina gestu
Vidit, & erubuit, totaque mota fuit 28.

Huius imitator Plancus *ceruleatus, & nudus, caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus Glaucum saltauit* 29. Cyclops quoque in scena comparuit 30. Pylades indè cothurnatus tumenti, incitata, ac turbulenta saltatione, vno corpore plures animans personas 31, eadem die nunc Athamanta furentem, nunc Ino metuenté expressit, modo fit Atreus, indè Thyestes, post Egysthus, deindè Aerope 32. Intereà

Quæ resonat cantor motibus ille probat.

Pu-

Pugnat, ludit, amat, bacchatur, vertitur, adstat,
Illustrat verum, cuncta decore replet.
Tot linguæ, quot membra viro. Mirabilis est ars,
Quæ facit articulos ore silente loqui 33.

Pyladis artificio non concedens alter eximius saltator, tibijs, choroque silentibus, ipse tantùm saltauit Veneris, & Martis adulterium: Solem furtiui concubitus proditorem: Vulcanum insidiosis vinculis vtrumque coercentem: Deos assistentes spectaculo: Venerem suffuso rubore pudefactam subuerentem, & meticulosius Martem supplicantē, ac propterea quascumq; alias fabula partes complectitur, adeoque munus impleuit suū, vt à barbaris etiam intelligentibus fuerit exclamatum. Audio, ò homo, cuiusmodi facias, neque enim tantùm video, sed videris ipsis loqui manibus 34. Ne referam.

Quis melius vibrata puer vertigine molli
Membra rotet; verrat quis marmora crine supino
Quis magis enodes laterum distorqueat artus,
Quis voci digitos, oculos quis motibus aptet 35.

Pyrrhicam saltauerunt Asiæ, Bithiniæque Principum liberi 36.

Post ludijs funambulos vidimus, qui tenuissimū suspenso filum aggrediuntur vestigio 37, eadem securitate, qua per supinos pueros currunt 38. Soliti, dum fune in summa nituntur,

anxios caueæ concitare clamores : cùm iàm iàm casuri videbantur 39, ac præcipites in orchestram deferri 40.

Indè per aereum pendens audacia funem
Ardua securis scandit proscenia plantis,
Indè feras volucri temeraria corpora saltu
Transiliunt, mortisq; inter discrimina ludunt 41.

His accesserunt elephanti, qui per funes incessere 42, lecticas etiam ferentes, aliaque miranda patrantes 43. Quin etiã *notissimus Eques Romanus Elephanto supersedens per cathadromum decucurrit* 44. *Institutum deindè certamen Græcæ, Latinæque facundiæ, quo victoribus victi præmia contulere, eorumdemet laudes componere coacti. Hi autem, qui maximè displicuissent, scripta sua spongia*, linguaue delere iussi, nisi ferulis obiurgati, aut *flumine proximo mergi maluissent* 45.

Deindè *præter Citharedos certauere chorocitharistæ, & psilocitharistæ* 46. Hos inter Nero impetrata venia *sine mora nomen suum in albo profitentium citharedorum iussit adscribi; sorticulaque in vrnam cum cæteris demissa intrauit ordine suo: vtque constitit peracto principio Nioben se cantaturum pronunciauit, & in horam ferè decimam perseuerauit* 47. *In certando verò ità legi obediebat; vt nunquam excreare ausus, sudorem quoque frontis brachio detergeret* 48 : certauit indè qui tibiã animabat flatu, qui plectro pulsabat chelym.

Et

Et qui magna leui detrudens murmura tactu
Innumeras voces segetis moderatus aenæ,
Intonat erranti digito, penitusque trabali
Vecte laborantes in carmina concitat vndas 49.

At

Quid dicam citharistrias, choraules,
Mimos, Schenobatas, Gelasianos,
Cannas, plectra, iocos, palem, rudentem 50.

Machinatores, qui pegmata per se surgentia excogitauere, & tabulata tacitè in sublime crescentia, & alias ex inopinatò varietates, aut dehiscentibus, quæ coherebant, aut his, quæ distabant sua sponte coherentibus, aut his, quæ eminebant paullatim in se residentibus 51.

Paucis complectens vniuersa. Non defuere missilia 52, non factiones. Adstitère Præstigiatores, Aceabularij: Ij, qui per cathadromum decurrerent, cernuarent, Petauristę, Petaminarij, Grallatores, Phonasci, Pantomimi, Crotochoraulæ, Citharedi, Satiri, Lentuli, Tibicines, Parasiti, Atellani, Dictiosi, Ridiculi, Rapsodi, Vrbicarij, Psaltriæ, Sabulones, Planipedes, Mimi, Mastigophori, Apinarij, Moriones, Miriones, Sanniones, Choreutæ, Iambi, Eclij, Musici, Poetæ, Curiones, Præcones, Agonarchæ 53. Transactis fabulis, argentum qui dedit, vt ego suspicor, vltrò iuit nuptum 54.

1 *Arnob.adu.gent.lib.4.fol.127.Martial.lib.4. epig.2.* 2 *Suet.in Ner.c.11.* 3 *Suet.ibid.cap.21.* 4 *Lāprid.in* Heliog. 5 *Apul.Flor.lib.3.* 6 *Plut. in comparat.Aristophanis, & Menandri.* 7 *Tertull.in Apolog.* 8 *Iustin. mart. epist. ad Zenam. Buleng.de theatr.lib.1.c.33.* 9 *Plut.Simposf.lib.4 cap.2.* 10 *Zenoph.in cōuiu.* 11 *M.Manil.Astronom.lib.5.vers.* Ille potens curuo pede. *Ziphil. in Aug.* 12 *Clem.Alex.strom.lib.7.Plut.in apophtegm.* 13 *Apul.metam.lib.1.f.m.33.* 14 *Zenoph. in Simposf.* 15 *Athen.Dypnosf lib.1.c.10.* 16 *D. Chrisost.de iur. iur.* 17 *Buleng. de theatr. lib.1. c.31.* 18 *Sueton.in Aug.c.43.* 19 *Plin.lib.8.c.2* 20 *Sueton.ibid.c.53.* 21 *Diacon.lib.16.Zonar.& Cedren.in Iustin.Buleng.de Th.lib.1.c.30. Ælian. de hist.an.lib.2.c.11.* 22 *Plut. de animal.solert.* 23 *Buleng. ibid. c. 32.* 24 *Buleng.ibid.* 25 *M. Manil.Aronom.* 26 *Claudian. panegir.de Manl. Theod.consul.* 27 *Plut.simposf.lib.7.c.8.* 28 *vet. epig.apud Buleng.de th.lib.1.c.43.* 29 *Vell.Paterc.lib.2.* 30 *Crinit.de hon.disc.lib.17. c.3.* 31 *Plut.simposf.lib.7.c.8.* 32 *Lucian.de saltat.Sidon. Apoll.metr.23.vers.272.* 33 *vet.epigr.apud Buleng d.lib.1.c.43. l.43. §. vlt.ff. act. empt.l.27.ff. oper.libert.* 34 *Lucian. de saltat.* 35 *Claudian: in Eutrop.lib.2.* 36 *Sueton. in Cæs. c.39. Dio de Claud.lib.60.* 37 *Tertull. de Pudicit.* 38 *Diu. Grisost.de iur. iur.* 39 *Plin. lib.9. ep.26.* 40 *D.*

Chris.

Chrisost.serm.de humil. 41. *Pruden.adu. Symmach.apud Buleng.de th.lib.*1. *c.*35. 42 *Suet. in Galb.c.*6. 43 *Plin.lib.*8.*c.*2. 44 *Suet.in Ner.c.*11. 45 *Sueton.in Calig.c.*20.*in Domit.c.*4.*Macrob.Saturnal.lib.*2.*c.*4.*Horat.carm.lib.*1.*od.*1. *vers.* impune,*& sermon.lib.*1.*sat.*4. *& lib.*2. *ep.*1.*Stat.*2. *Silu. Martial. lib.*3.*epig.*99.*lib.*4. *epigr.*10. *lib.*9. *epigr.*59. 46 *Sueton.in Domit. c.*4. 47 *Suet. in Ner.c.*21. 48 *Sueton.ibid.cap.*24. 49 *Claud. in paneg.de Manl.Theod.cons.in fin.* 50 *Sidon. Apoll.carmin.*23.*vers* 300. 51 *Sen. ep.*88.*f.*364. 52 *Suet.in Ner.c.*11. 53 *Buleng.de Th.lib.*8.*c.*29 *& seqq.* 54 *Plaut.in prolog. Casin. & Pen. Liu. lib.*2.

*Vide Buleng.de Theatr.per tot.Vitruu.lib.*5.*c.*5. 6.7.8.9. *Suet.in Cas.c.*39.*in Octau.c.*43.*&* 44.*in Calig.c.*18.*in Claud.c,*21.*in Ner.c.*11.12.13.*Val. Max.lib.*2.*c.*1.*Mart.lib.*9.*epig.*29.*Cassiod.var.lib.* 4.*ep.*51.*Plin.lib.*6.*ep.*21.*Iuuen.sat.*6.*Sidon.Apoll. carm.*23.*vers.*263.*& seqq. ibique* Iacob.*Sirmond. C.Theod.de scenic.C.de spect.& scenic. D. August. de Ciuit.Dei lib.*1.*c.*31.*ibique Lud. Viu.lib.*2. *c.*8. *vsque* 15.*idemq; Viu.lib.*4.*c.*26.*Io.Sultoni Theatrales lud. Ericij Puteani chriptolog. chironom. antiquorum, seu de ratione gestuum. Rosin. antiq. lib.*5. *cap.*6.7.8.9.10.*&* 11.*Io.Th. Sprenger.de ludor. festiuit.De funambulis vide Tertull. de pudic. M. Manil. Astronom. lib.*5. *Arnob. lib.*2. *vers.*

quid Pantomimos. *Apul. Florid. lib. 4. verſ.* Funerepus *Firmic. lib. 8. c. 15. & 17. D. Chriſoſt. de iure iur. & de* Humil. *Niceph. Greg. lib. 8. Arrian. lib. 3. c. 12. Horat. lib. 2. ep. 1. Plin. lib. 8. ep. 26. laiè Bulēg. de Th. lib. 1. c. 35. De Hiſtrionica, ſeu muta ſaltat. Corn. Agrip de vanit. ſcient. c. 20. de ſtudio ſaltus, cantus, & hiſtrioniæ.* Macrob. Saturn. *lib. 3. c. 14. de Pantomima Ariſtenet. lib. 2. epiſt. 26. Petr. Bertrand. de ara c. 18. n. 6. 7. vbi de ara ſcenica.*

IVS,

Alexandri

Philippi

AD Senatum adpropero tādèm Heroum, qui Priennensi iustitia nobiles, atq; inculpata spectabiles integritate humanis moribus normam, legesq; tradere cōsueuerunt 1. Hi quos grauioribus rebus addictos non traxère *voluptates Circi furentis, caueæ insanientis, theatri lasciuientis* 2, *quidquid enim illic gaudenti populo dicitur iniuria non putatur, locus est, qui defendit excessum* 3, omisso litium strepitu; nàm *natalem colimus, tacere lites*, fuit exclamatū 4; dixerunt *esse quidē rem sanctissimā ciuilē sapientiam* 5, *ius à iustitia appellatum, artem esse boni, & æqui, cuius merito quis nos sacerdotes appellat; iustitiam namque colimus, boni, & æqui noti-*

tiam profitemur: æquum ab iniquo separantes, licitũ ab illicito discernentes; bonos, non solùm metu pœnarum, verum etiam præmiorum quoque exhortatione efficere cupientes, veram, nisi fallor, philosophiã, non simulatam affectantes 6: indè de iuris initijs, incrementis, ac varietatibus ità differuere.

Vetustissimi mortalium nulla adhuc mala libidine, sine probro, scelere, eoque sine pœna, aut coercitionibus agebant, neque præmijs opus erat, cum honesta suoptè ingenio peterentur, & vbi nihil contra morem cuperent, nihil per metum vetabatur. At postquã ex vi æqualitas, & pro modestia, ac pudore, ambitio, & vis incedebant, prouenère dominationes, multosque apud populos æternùm mansere. Quidam statim, aut postquam Regum pertæsum leges maluerunt. Hæ primò rudibus hominum animis simplices erant; maximèque fama celebrauit Cretensiũ, quas Minos; Spartanorum, quas Licurgus, ac mox Athenienfibus quæsitiores iàm, & plures Solon præscripsit. Nobis Romulus vt libitum comparauerat; dein Numa religionibus, & diuino iure populum deuinxit; repertaque quædam à Tullo, & Anco, sed præcipuus Seruius Tullus sanctor legum fuit, quis etiã Reges obtemperarent. Pulso Tarquinio aduersum Patrum factiones multa populus parauit tuendæ libertatis, & firmandæ concordiæ, creatique Decemuiri, & accitis, quæ vsque egregia, composita duodecim tabulæ finis æqui Iuris; nam secutæ leges,

& si

& si aliquando in maleficos ex delicto, sæpiùs tamèn dissensione ordinum, & apiscendi inlicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob praua per vim latæ sunt. Hinc Gracchi, & Saturnini turbatores plebis, nec minor largitor nomine Senatus Drusus; corrupti spe, aut in lusi per intercessionem socij: ac ne bello quidem Italico mox ciuili omissum, quin multa, ac diuersa sciscerentur, donec L. Sulla Dictator abolitis, vel conuersis prioribus, cum plura addidisset otium ei rei haud in longum parauit, statim turbidis Lepidi rogationibus, neque multò post Tribunis reddita licentia quoquo vellent populum agitandi. Iamque non modo in commune, sed in singulos homines latæ quæstiones, & corruptissima Republica plurimæ leges. Tum Cn. Pompeius tertium Consul corrigendis moribus delectus, & grauior remedijs, quam delicta erant, suarumque legum auctor idem, ac subuersor, quæ armis tuebatur, armis amisit. Exin continua per viginti annos discordia, non mos, non ius, deterrima quæque impunè, ac multa honesta exitio fuere. Sexto demùm consulatu Cæsar Augustus potentiæ securus, quæ triumuiratu iusserat aboleuit, deditque Iura quis pace, & Principe vteremur 7. Idem posteà successores plerique ad Iustinianum vsque legum latorem, & compilatorem fęlicitèr effecerunt. Meliores exindè sic leges enumerauêre.

1 *Sen. ep.*90. 2 *Tertull.lib.* 1. *in* Marcion. *Hieron.ep.ad* Marcell.*Symmac. lib.*1.*verſ.* Reſpice terrifici. 3 *Caſſiod.var.lib.*1.*ep.*27. 4 *Mart. lib.*10.*ep.*87. 5 *l.*1.*§.proindè,ff. extraord. cogn.* 6 *l.*1. *ff.iuſt.& iur.* 7 Tacit.*ann.*3.

*Vide l.*2.*de orig.iur.ibique Ventur.cęcum Geor. Eberlin. Anton.Garon.M.Anton.*Muret. *ll Romuli, Numæ*, Tull. *&* 12. Tabul.Cic. *libb. de legib. Io.* H*enr. Alſtedium Encyclopediæ lib.* 20. *c.*8. *Franc.* Hottoman.*in hiſt.Iur.*

RELIGIO.

Domitiani

Marci Aurelij

AD Diuos adeunto castè, pietatem adhibento: opes amouento; qui secùs faxit Deus ipse vindex erit. Separatim nemo habessit Deos, neuè nouos; sed ne aduenas, nisi publicè adscitos priuatim colunto. Constructa à Patribus delubra in vrbibus habento: lucos in agris habento, & larium sedes, ritus familiæ, patrumque seruanto. Diuos, & ollos, qui cælestes semper habiti sunt colunto; & ollos, quos endo Cælo merita vocauerint Herculem, Liberum, Esculapium, Castorem, Pollucem, Quirinũ: ast olla, propter quæ datur homini ascensus in Cælum, mentem, virtutem, pietatem, fidem, earumque laudum delubra sunto; nec vlla vitiorum sacra solemnia obeunto: ferijs iurgia amouento, easque in

famulis,operibus patratis habento. Itaq;vt ità cadat in annuis anfractibus descriptum esto, certasq; fruges, certasque baccas sacerdotes publicè libanto, hoc certis sacrificijs, ac diebus, itemque alios ad dies vbertatem lactis, fœturæque seruanto, id quod ne committi possit ad eam rem,& rationem cursus annuos sacerdotes finiunto,quæq; quique Diuo decoræ, gratæque sint hostiæ prouidento, Diuisq;alijs alij sacerdotes,omnibus Pontifices, singulis flamines sunto; Virginesque Vestales in vrbe custodiunto ignem foci publici sempiternum,quoque & priuatim,& publicè modo, rituque fiat discuncto ignari à publicis sacerdotibus.Eorum autem duo genera sunto:vnum, quod præsit cæremonijs,& sacris, alterum, quod interpratetur fatidicorum,& vatum effata incognita, quom Senatus,populusque asciuerit. Interprætes autem Iouis optimi maximi publici augures, signis, & auspicijs postera vidento, disciplinam tenento: Sacerdotes vineta, virgetaque, & salutem populi auguranto, quique agent rem duelli, quique popularẽ, auspicium præmonento,ollique obtemperanto, ollisq; Diuorumque iras prouidento, ijsque apparento;Cæsique fulgura regionibus ratis temperanto; vrbemque agros,& templa liberata, & effata habento,quæque augur iniusta, nefasta, vitiosa, diraue dixerit irrita, infectaque sunto, quique non paruerit capitale esto;fœderum,pacis,belli, induciarum oratores feciales iudices duo sunto, bella disceptanto. Prodigia, por-

portenta ad Etruscos, & Haruspices, si Senatusiusſit deferunto, Etruriaque Princeps disciplinam doceto, quibus Diuis creuerint procuranto, ijdem fulgura, atque obsina pianto; nocturna mulierum sacrificia ne sunto, præter olla, quæ pro populo ritè fient; nève quem initianto, nisi vt assolet Cereri græco sacro; sacrum commissum, quod neque expiari poterit, impiè commissum esto: quod expiari poterit publici sacerdotes expianto. Ludis publicis, quod sine curriculo, sine certatione corporum fiat, popularem lætitiam in cantu, & fidibus, & tibijs moderanto; eamque cum Diuum honore iunguntо; ex patrijs ritibus optima colunto. Præter Ideæ matris famulos; eosque iustis diebus, ne quis stipem cogito. Sacrum, sacroue commendatum, qui clepsit, rapsitue Parricida esto. Periurij pœna diuina exitium, humana dedecus. Incestum Pontifices supremo supplicio sanciunto. Impius ne audeto placare donis iram Deorum. Sanctè vota reddunto. Pœna violati moris iuris esto. Nequis agrum consecrato, auri, argenti, eboris sacrandi modus esto. Sacra priuata perpetua manento. Deorum manium iura sancta sunto. Hos Lætho datos Diuos habento, sumptum in ollos, luctumque minuunto 1. Deos optimos maximos modis pluribus excolunto, videlicet adoratione velato capite 2, inuocatione, Tēplis, delubris, ædibus, ædiculis, aris, hostijs 3, sacrificijs, conuiuijs 4; statuis, quadrigis 5, lucis, lumi-

nibus, thure, festis, priuilegijs, lectisternijs, deosculatione, iuramento, mercatibus, nundinisue 6, oblatione æris, & bellariorum. *Accendere lucernvm sabbathis, salutationibus matutinis fungi, & foribus assidere templorum : lintea, & strigiles Ioui ferre, & speculum tenere Iunoni* licitum esto 7 : Melius autem bona voluntate 8, bonisq; votis Deos venerantor 9.

Præcipuè verò Iunonem Caprotinis ferijs. Neptunum Neptunalibus, Furinalibus Furinam, Portunnum Portunnalibus, Vinalibus rusticis Venerem, Consum consualibus, Volcanalibus Volcanum, Opiconsium Deā Opiconsiuis, Vortumnū Vortumnalibus, medicinam Meditrinalibus. Fontinalibus fontem, Saturnalibus Saturnum, Angeronam angeronalibus; Larentinalibus Accam larentiam, Lares Compitalitijs, rubiginem Rubigalibus, Vestalibus Vestam, Mineruam Quinquatrijs, PaLIbus Palem, Cererem Cerealibus, Bacchum Liberalibus, Megalesijs magnam Deam 10. *Proximum à Dijs immortalibus honorem memoriæ Ducum præstanto, qui Imperium P.R. ex minimo maximum reddiderunt.*

Cum quid commendandum est Dijs vtuntor præcatione, cum exposcendū voto, cum soluendum gratulatione, cum inquirendum vel extis, vel sortibus, cum solemni ritu peragendum sacrificio, quo etiam osten-

ostentorum, & fulgurum procurationes denuncianttur [11]. *Deorum fabulas ne credunto* [12], *Deos peregrinos, prȩter Faunum ne colunto* [13], *nocturnas in templo vigilias nè habento* [14]. De Religione Senatus Iudex esto [15]. Sacras res, ac diuinas sacerdotes tractanto. Horum quidam singulis Dijs, quidam singulis eorum rebus, quidam omnibus Dijs, eorumq; rebus operantor: singulorum Deorum sacra curanto, Luperci Pani, Potitij Herculi; Sodales Titij Sabinis Dijs; Salii Marti; Flamines, Ioui præcipuè, Marti, & Quirino; Vestales virgines Vestæ sacra peragentes, & pro Populo Romano sacrificia facientes. Singulas res curanto; fratres Aruales, qui pro aruorum frugibus; Curiones, qui pro Curijs sacrificant; Augures Auspiciorum, Auspices extorum; Feciales, inter quos Pater patratus belli, & pacis disciplinam custodiunto. Duumuiri sibillini sacra librorum Sibillinorum, Rex sacrificulus sacra regia, Æpulones ludorum æpulare sacrificium adornanto. Pontifices omnes sacra omnia promiscuè peragũto, ac Religionem interpretantor. Hi Sacerdotum Principes, horum Rector esto Põtifex maximus [16]. Dialem flaminem sic creanto: Patricios confarreatis parentibus genitos tres nominanto, ex his vnum eligunto. Is, eaque, quæ in eius manum conuenerit è iure patrio

exeunto[17]. Vxore mortua Flaminio decedito[18]. Iouis flamini nefas esto sub Dio inungi[19], iurare[20], farinam, aut fermentum tangere[21], carnemque crudam[22], canem, atque capram, hosque nominare[23], hæderam tangere, ac per viam transire, vbi vitium propagines in sublimi sint protentę[24], magistratum suscipere, aut ambire: licitum tamèn esto lictorem habere, sellamque curulem[25]. Secretiora Religionis ne inuestiganto[26].

---

1 *Cic. de leg. lib.* 2. 2 *Plut. quæst. Rom.* 3 *Gell. lib.6 c.6. Plin. lib.33. c.3.* Petr. *Bertrandus de Ara.* 4 *Arnob. lib.7. fol.*201. *Apul. lib.*11 5 *Arnob. lib.*1. *fol.*33. 6 *l. annua* 20. *§. attia ff. ann. leg. Pausan. in Arcad. & in Phoc.* 7 Plin. *lib.8. ep.*8 *Senec. ep.*95. *vers.* quomodo Dij sunt colendi solet pręcipi *f.*404. 8 *Sen. ep.*95. *vers.* vis Deos propitiare? bonus esto. *ep.*116. *Pers. sat.*2. *Plin. in paneg. vers.* animaduerto enim & Deos, &c. 9 *Iuuenal. sat.*10 Horat. *od.*23. *lib.*3. *vers.* immunis. *Sen. d. ep.*95. *f.*404. *vers.* quomodo Dij colendi sint solet præcipi 10 *Ouid. in fast. Varro de ling. lat. lib.*5. *fol.*54. *Fest. Tertull. de spectac. & in Apol. Arnob. adu. gen. lib.*7. *fol.*201. *Suet. in Aug. c.*31. 11 *Val. Max. lib.*1. *c.*1. *in princ.* 12 *ll. Ro-*

muli

muli [13] *ibidem* [14] *ibidem* [15] *ibidem.Crinit. de hon.discip.lib.*13.*cap.*3. [16] *Sigon.de ant. iur. Ciu.Rom.lib.*1.*c.*19. [17] *Tacit.annal. lib.*4. [18] *Plut.q.*50. [19] *Plut.q.*40. [20] *q.*44. [21] *q.*109 [22] *q.*110. [23] *q.* 111. [24] *q.* 112. [25] *q.* 113. [26] *Symmac.ep.*36. *lib.*.... *Suet. in August. cap.* 93. *Liu.lib.*40.

Vide Lilium *Girald.de Dijs gent. Carthar. de imag. Deorum, Natal. Corn. Mithol. lib. Auber. de Dijs gen.Choull de Relig.antiq.Rom.Pōpon.Let. de magistr. Rom. lib.*2.*Io.Bapt.Casal.de prophan. Rom.rit.c.*1.*usque* 17. Io.*Boccac.in* Geneal. D *eo. Volaterr.de sacerd.rom.Rosin.antiq rom.lib.*2.*&* 3. *per tot.*Lact*ant.Firmian.libb diuin.instit.D.Aug.de Ciu.Dei.Arnob.aduers.gent.Tertul.in apolog.Symmac. lib.* 10.*ep.*54. *Prudent.adu.Symmac. & alibi Andreā Domin.Flocc.lib.*1.*per tot.Cic.de nat.Deor. & de diuinat.Panc.rer.mem. lib.*1.*tit. de sacr & sacrific.*Paul. *Merulā in hist. de Dijs veter.de Comit. legib. & sacerdot.Rom.de sacrific. ritib. apud veter.Thomasin.de donarijs, seu tabell. votiu. de diebus festis apud Roman.Hieron.Boss.de lectisternijs vet.Rom.ac de Roma feriata,vbi pr.de fer. & fest. dieb.Rom.*2.*de sacrif.*3.*de lud. & spectac. Panuin. de antiq.superst. sacrif. augur.auspic. sortib. sacris epulis. Lucian.in Dial.de sacrific.Auson.in eglogar. fol.mihi* 119.*vbi de ferijs Romanis.*

HOMINIS INITIVM.

EVm, *qui in vtero est, perindè ac si in rebus humanis esset, custodiunto; quoties de cõmodo illius quæritur* [1]. *In decem mensibus perfectum partum gigni Ius, ratumque esto* [2]. Septimo mẽse nasci perfectum partum receptum esto [3]. Nata prole nummum in ærarium Iunonis Lucinæ inferunto [4], ac filium in actis profitentor [5]: natus cum quis fuerit, si non seruus, ingenuus esto, vel libertinus [6]: matris conditionem quoad libertatem, in cæteris patrem sequitor [7]. *In patris familias sui manu potestate statem, mancipioue esto* [8], eique obsequitor [9]. Patri familias ius vitæ, ac necis [10]; terque filium [11], filiam semel venundandi, excepto flami-

flamine diali, & virgine Veſtali, poteſtas eſto 12: octauo puellis, nono die luſtrico nomina pueris imponunto 13: alicula clamyde primò 14, indè prætexta 15, ac bulla veſtiunto 16: turpiculam rem quandam eorum collo ſuſpendunto, *nè quid obſtet bonæ ſcauæ* 17: prætextatis vtentes verbis corrigunto, pudicè educanto 18, virtutibus imbuunto 19, à balneis, & publicis lauationibus arcento 20, Herculem iuraturos domum exire iubēto 21: comam puero geſtare fas eſto 22: ludi pueriles ſunto pila 23, par impar 24: nuces 25, tali 26: fritillus 27, ac buxum torquere flagello 28: filios patruis educandos danto 29, pueri ad præſcriptum diſcunto 30: infantem dicunto vſque ad ſeptimum annum 31; puerum vſque ad decimum quartum 32, proprium, & parentis, amicorumque natalem diem celebrandi ius eſto 33: pubertatis initium eſto anno duodecimo in fœminis, decimo quarto in maſculis 34: puberes prætexta, ac Bulla depoſita 35, coma reciſa 36, albaque toga, ac virili induta, nummo in ærarium Iuuentutis illato, tyrocinium ſolemnitèr celebranto 37, forum adeunto, primamque barbam deponunto 38, hoſque dies ſolemnes habento. Tunc maſculi nuces abijciunto, bullam Laribus, pupas Veneri virgines donanto 39, teſtandi,

administrandi, matrimonijque contrahendi ius habento 40.

---

1 *l.qui in vtero 7. & l.26. ff. stat. hom.* 2 *l. 12.tab.34.Ouid.fastor.lib.1. vers* quod satis est vtero. 3 *l.septimo mense ff.de stat.hom.* 4 *Dion. Halicarn.lib.4.* 5 *Martial.lib.epig.25.ibique Ramirez adducens Capitol.in Gordian. vers.* filium Gordianum nomine Antonini.*Capitolin.in Marco Aurel.vers.*inter hæc liberales causas.*Iuuen. sat.9.vers.82.l.Imperatores §. mater grauida ff. de probat.* 6 *tit.instit.de ingen. & libert.* 7 *l.cũ legitimè ff.de stat.hom.l.in successione 48. C. de Decur. Vlp.in frag.tit 5.tit.instit.de ingen. in princ.* 8 *tit.instit.de patr. pot. Vlp.in frag.tit.5.* 9 *Cassiod. var. lib.2. ep.14.* 10 *l.12.tab.32.* 11 *l.12. tab.33. Vlp.in fragm. tit.10.* 12 *ll.Romuli. Tacit.lib.4.ann.f.137.Lips.de vesta.* 13 *Plut.quæst. Rom. 102. Suet. in Ner. cap.6.Macrob. saturnal. lib.1.cap.6.* 14 *l.vestis 23.§.1 ff.de aur.& arg.leg. Pancirol.rer.mem.lib.1.tit.43.* 15 *Macrob.saturnal.lib.1.cap.6.* 16 *Plutarc. quæst. Romana 101. Macrob.ibid.Persius sat.5.* 17 *Varr. de ling. lat. lib.6.Casal.de prophan.Roman.rit. cap.14. & de sacr.Christian.ritib.c.48.* 18 *Iuuen. sat.14. vers.* nil dictu fœdum, visuque. 19 *Pers.sat.3.Horat. carm. lib.3. od.2. Senec. de consolat. ad Helu. cap.*

*c.*16.*verſ.*ab his ad nepotes quoq; reſpice. 20 *Iuuen.ſat.*2.*propè fin.* 21 *Plutar.q.Rom.* 18. 22 *Horat. lib.*4.*od.*10.*Mart.lib.*2.56.*lib.*3.58. *lib.*10: 62.*Perſ.ſat.*1.*verſ.* Ten cirratorũ centũ. *Petron. ſatiric.verſ.*Videmus ſenẽ caluũ tunica veſtitũ ruſſea inter pueros capillatos ludentem pila. *& paulò poſt.* A quam poſcit ad manus, digitoſque paululùm aſperſos in capite pueri terſit. *Perſ.ſat* 3. *ibi*: quibus indetonſa iuuentus 23 *Petron ſatiric.vbi ſupra.Senec.de benef.lib.*2.*c.*17. *verſ.*volo Criſippi. 24 *Horat.ſat.*2.*verſ.*Ludere par impar. 25 *Senec. de conſtantia cap.* 12. *Martial.lib.*4.*ep.*66.*lib.*5.*ep.*85.*lib* 13.*ep.*1.*lib.*14 *ep.*18.*Perſ. ſat.*1. *verſ.*tunc cũ ad canitiẽ. *Ouid. de nuce verſ.*quatuor in nucibus. *Catull.in nuptijs, Iul.& Manl.* 26 *Perſ.ſat.*3.*verſ.*iure etenim id ſummum.*Mart.d.ep.pr.* 27 *Martial. lib.*5. *ep.* 86.*lib.*4.*ep.*14.*d.ep.pr.* 28 *Perſ.d.ſat.*3.*verſ.*iure etenim. 29 *Perſ.ſat.*1.*verſ.*cum ſapiunt patruos *Horat.lib.*2.*ſat.*3. *verſ.* ſeù rectè hoc voluit. 30 *Senec.ep.*94. 31 *l.ſi infanti C.de iur.delib.Cenſorin.de die natal. c.*13. 32 *principium tituli, inſt.quib.mod.tut.fin.* 33 *Dio in Traian.*Martial. *lib.*3. *ep.*6.*vide ſup.verbum decimum num.*3. 34 *Macrob.in ſomn.Scip.lib.*1.*c.*6.*idem ſaturnal.lib.*7.*c.*7.*Tertull.de virgin.veland.* Plat. *lib.*2. *de legib.Vlpian.in fragm.tit.*2.*principium tit.inſtit.quibus mod.tutel.finiatur*, *l.* 1.*C. quando tutor.* 35

*Adden.ad Panc.lib.*1*.rer.mem.tit.*43. 36 *Horat. lib.*4*.od.*10*.Adden ad Panc.ibid.* 37 *Dion.*Halic. *lib.*4. 38 *Pancir.ibid.* 39 *Plut.in* Lucull.*Petron. satiric. vers.* prætereà grande armarium. L*ips. annal.Tacit. lib.*14*.Suet.in Neron. c.*12*.in Calig. c.*10*.Martial.lib.*3*.ep.*6*.ibiq; Ramir.* 40 *Martial. lib.*3*.ep.*6*.Pers. sat.*5. 41 *tit. instit.d.l.Fus. Canin.toll.princ.tit.instit.de nupt.*

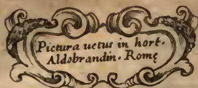
*Vide Caranzam de part. Auson.de ratione puerper maturi in eglogario fol.m.*190*. Censorin.de die nat.per tot.*Hippocr.*lib de nat.puer.de temp.human. part. Macr.in somn.Scip.lib.*1*.c.*6*.Censor. ibid. Senec.ep.*110*.de genijs singulis hominibus attributis.* P*etr.Bertrand.de ara c.*17*.vbi de genijs,eorumque aris.de prætext.verb.Crinit.de honest.discipl.lib.*20 *cap.*7*.Franc.Robortell.de nomin.Roman.*Pannin*.de antiq.*Rom*.nomin.Sigon.de nomin.*Rom.Ios.*Castalio de antiq.puer prænom.Maiorag.de nomin.prop.vet. rom.*Gell.*lib.*10*.c.*4*.Plin.lib.*11. *c.*37. *&* 45. *quod nomina non sunt positiua, sed naturalia. Plut. de lib.educ.libb.ff.*26.27*.per tot.tit.C.de patr.potest.de adopt. de emancip. de ingrat.lib. de infant. exposit. Basilicor.lib.*34*.tit.*1*.de adoption. & adoptat. &c. Arist.de econom.de instruend.fil.*Plat. *lib.*7*.&* 8*.de legib.Lucian.in Anacarsi,seu de* Gymnas*.de pubertate,seu tyrocin.Artemid.lib.*1*.c.*56*.*Ioannes *Theodor.Sprenger.de dignit. Capill. de facultatibus, & prærogatiuis puberum.*Pers*.sat.*5*.ibi*

Cum

Cũ primũ pauido custos mihi purpura cessit,
Bullaq; succinctis laribus donata pependit;
Cum blandi comites, totaq; impunè suburru
Permisit sparsisse oculos iã candidus vmbo;
Cumq; iter ambiguũ est, & vitę nescius error
Deducit trepidas ramosa in compita mẽtes,
Me sibi suppositui, teneros tu suscipis annos.

NVPTIAE.

NVptias præparanto ſponſalibus,hæc cō-firmāto arrha,& oſculo 1. Nuptias ſecundum leges contrahunto ciues, ſerui contubernium 2. Patricijs cum plebeijs connubij ius nullum eſto 3, ac Senatoribus, eorumque filijs cum libertinis 4: vxorum duo ſunto genera, vxorum tantummodò, & matrum familias,quæ viri conueniunt in manū:primas obtinento vſu,& confarreatione, ſecūdas coemptione 5: nuptias captis augurijs contrahunto 6: non tamen parentalibus,Maio menſe 7, ferijs 8, Kalendis, Nonis, Idibus, Iunijs exceptis 9. Spōſam tota cōuocata bule 10, prius delatam ad Fortunam virginalem 11, recta, lanea-

laneaque indutam tunica, laneo præcinctam cingulo [12]; eius coma hastæ cuspide discriminata [13], senis crinibus ornatam [14], coronatãque [15], flammeo obnuptam velo [16], matris è gremio simulatu raptu deductam [17]; aqua,& igne contactis [18], præcinentibus tybijs [19]: quinque prælucentibus è rubo facibus [20], adlatis tribus assibus [21], colo,fuso,stamine [22], eiusque vtensilibus à Camillo in Cumero [23]: dote statuta [24], inuocato Thalassione [25], vespere [26], ad viri domum floribus, frondibusque exornatam deducunto [27]. Pronubi eam, cum interroganti *quænam es*? responderit, *vbi tu Caius ego Caia* [28], supra limen transportanto [29]; ibi stipe oblata, postibus lana contactis, adipeque vnctis [30], clauibus receptis [31], nucibus abiectis [32], adhibitis iugo [33], cœna nuptiali, prętexatis verbis, fescenninisque cantionibus [34], cum pelli lanatæ consederit [35], pronubæ vniuiræ, sponsa non pulchriores [36], ad lectum deducunto genialem, sponsi confectum toga [37]: cò introducta, face puero prę-luci subtracta, iugalibus DIs inuocatis [38], cingulo virginali soluto [39], in tenebris viro cõgreditor. Postridiè repotij die cænato, dona accipito, atque in viri domo mulier sacrificato. Nouæ nuptæ prima die capillatos mariti pueros tondunto [40]: vxoriam solemnita-

rem nec in ius vocatione impediunto 41 Vxor lanificio, textrinæ addicta esto; Viro, neque molito, neque coquito 42; honestatem colito, vitia defugito 43; si temetum biberit adulterij crimini subdita esto 44; viri osculo crimen inuestiganto 45; adulteram vita, ac dote priuanto 46; cæterùm vxorem alũto, atque defendũto 47: pro ea in principio anni solemne iuramentum Censoribus exhibento 48; viri dignitatem vxoribus communicãto 49, domiciliumque 50; fortunarum, & sacrorum sociam habento 51; donatio inter virum, & vxorem 52, inter generum, & socerum 53, prohibita esto: rure, aut peregrè domum redeũtes mariti premittunto, qui eos adesse significent 54: matronæ domi suæ sacellum Bonæ Deæ ornantes mirtum ne inferunto 55; nuptias contrahenti plura priuilegia sunto. Cui nascentur trigemini alimenta ex publico ad eos vsque ad pubertatẽ alendos præstanto 56; domesticas contentiones in Templo Deæ Viriplacæ componũto 57; vno contentam matrimonio corona pudicitiæ honoranto 58; vxori virum relinquere nefas esto, viro vxorẽ relinquere ius esto 59: vxoris vicem, licèt parum honestè concubina habeto 60: hanc ab vxore solo delicto sepãrato: concubinam ne habento 61. *In vxore grauissimum esto genus iniuriæ*

habere

habere pellicem [62]. Virum, & vxorem eodem sepulcro claudunto [63]: natura liberos nō habenti, eos lege comparandi ius esto [64].

---

1 *Alex.Nou.de sponsal.tit.ff.de sponsal.Varro de* L.L.*lib*.5. *f*.66. 2 *princ.tit.inst.de nupt.Caius instit.lib*.1.*tit*.4. 3 *ll*. 12.*tab*.38.*Flor.lib*.1.*c*.25 4 *l.lege* 23.*l.si quis* 27.*l*.44.*ff.rit. nupt*. 5 *Cic. in Top.in pr.Boet.ibid.Arnob. lib*.4. *vers.*vxores Dij habent,&c.P*lin.lib*.18.*c*.3.*Apul.lib*.10. *Gell. lib*. 18.*c*.6.*Casal.de prophan.rom.rit.c*.22.*Vlp.in frag. tit*.9.*Corn.Tacit. lib*.4. *annal. l.vxorem ff.de rit. nupt.l.ex parte* §.1.*ff. verb.oblig. l.si concubina ff. rer.amot.Carol.Sigon.de antiq.iur.ciu. Rom. lib* 1. *c*.9.*Franc.*H*otoman.in formul.apud quem est formula coemptionis in manum*. 6 *Valer.Max.lib*. 2. *c*.1.*Iuret.cum ibi not.in cōment ad* S*ymmach.ep*.14 *lib*.4. 7 *Plut.q.rom*.86. 8 P*lut.q. rom*.105. 9 *Macr. sat. lib*.1.*c*. 16. 10 *Plin.in ep.ad Traian. Bud.de Asse lib*.5.*fol*.632. 11 *Arnob. adu. gent. lib*.2.*fol*.77. 12 *Plin.lib*.8.*c*.48. *Panc.rer. mem. lib*.1. *tit*. 54. 13 *Plut. in Romul. & q. Rom*.87. *Ouid*.2.*fast.vers.*hæc tibi quæ cupide, &c.*Fest. Arnob.vbi sup*. 14 *Fest in verb* lenis. 15 *Tertull.de coron.milit*. 16 *Tertull.de virgin. velan. Martial.lib*.11.*ep*.79.*lib*.12.*ep*.42. 17 *Apul.li*.4. *metam*. 18 *Fest.in verb.*facem. *Varr. lib*.4. *de*

ling.lat. 19 *Terent. in Adelph. Claudian. in epithal.* 20 *Plut.q.rom.2.*Martial.*lib.12. epigr.42.* 21 *Non.marcell.* 22 *Plut.q.31. Plin.lib.8.c.48.* 23 *Varro de l.l.lib.6.f.80.* 24 *Mart.lib.12.ep.42 l.1.cum seqq.ff.iure dot.* 25 *Plut. q.31. Mart. d. lib.12.ep.42.Plut.in Romul.Franc.*Hottom.*in formul.vbi ponitur formula carminis in ducẽdis nuptijs, atque ominis nuptialis:* 26 *Val.Max.lib.1.c.5 Catull.in epit.verſ.*veſper ades. 27 *Catull.de nupt.Pelei.* 28 *Plut.q.30.Quintil.lib.1.c.7.* 29 *Plut.q.29.Catull.in epit.verſ.*transfer: 30 *Plin. lib.28.c.9.& lib.20.c.2.Seru.ſuper 4.æn.* 31 *l.12. tab.40.Feſt.* 32 *Mart. lib.1.ep.36. lib.5. ep.85. Virgil.eglog.8.* 33 Horat.*carm.lib.2.od.5.in princip.* 34 *Claud. in nupt.*Honorij,*& in feſcenninis. Guttierius de faſcino dub.1.n.6.* 35 *Feſt.in verb.* in pelle. 36 *Sidon. Apoll. lib.2. ep.10.* 37 *Arn. lib.3.ad.gent.* 38 *Arnob.lib.4.aduerſ.gen.fol.*110. 39 *Catull. in nupt.Iul. & Manlij verſ.* te ſuis tremulus.*Ouid.in ep.Phijllid.ad Demophon.verſ.*cui mea virginitas. 40 H*orat.2.ſermon. ſat.3. Symmach.lib.7.ep.19.Iuret.ibid.Gell.lib.2.c.24. Martial.li.11.ep,79.Plut.q.85.* 41 *l.2. ff.in ius vocan.* 42 *Iuuen.ſat.6.* 43 *Senec.de conſol. ad* Helu. *c.16. verſ.*Non ſi maximum ſæculi malum;*& c.vlt.* 44 *ll. Romuli.Val.Max.lib.2.c.1.Arnob.d.lib.4.Lactan.Firmian.lib.1.c.22.* 45 *Plut.q.6. Arnob. d. lib.4.* 46 *l.ſi adulterium §.* Imperator. *l.mari-*

tus

tus ff.ad l.Iul.de adult. 47 *§ patitur instit. de iniur.* 48 *Adden.ad Panc.lib.1.tit 51.Tacit.lib.16 annal.* 49 *l.1.ff.Senator l.mulieres C.dignit.lib.12.* 50 *l.exigere 65. ff.iudic.l.1.§.si vir ff.ad Sill.Plut. sympos.lib.4.* 51 *ll.Romuli.* 52 *Plut.quaest. rom.7. l.1.2.3.ff.donat.inter vir.& vxor.* 53 *Plut.q.8.l. 3.§.ab vxoris ff.eod.* 54 *Plut. q.9.* 55 *Plut. q.20.* 56 *Iuuen.sat.9.ibi*

Nullum ergo meritū est ingrate, ac perfide? nullū
Quod tibi filiolus, vel filia nascitur ex me?
Tollis enim, & libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri: foribus suspende coronas,
Cū pater es, dedimus quod famae opponere possis.
Iura parentis habes, propter me scriberis haeres
Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.
Commoda praeterea iunguntur multa caducis,
Si numerum, si tres impleuero, &c.

princ.tit.Inst.excus.tut.l.2.C.qui num.liber.se excus.ll.Tull. 57 *Valer. Max.lib.2.c.1.* 58 *Valer. Max lib.2.c.1.* 59 *ll.Romuli.* 60 *l.pr. cum sequ. ff.concub.* 61 *Paul.sentent.lib.2.c.20.* 62 *Senec. epist.95.* 63 *Apul.lib.8.metam.vers* Tunc propè familiares miseræ Charites. *Val.Max.lib.4. c.6. Martial.lib.1.epig.117.lib.10 ep.71.Val.Flac.lib.5 vers.* Quod tamen externis. *latiùs Ramirez ad d. epig.117.princ.tit.instit.de adopt.Caius lib.1.tit.5 Vlpian.in fragm.tit.8.*

Vide Barnab.Brisson.de rit.nupt. Hyeron. *Boss.in*

Himetalassio, vbi de sponsal. & nupt. in Claui Caio, vbi de matrim. & diuort. in lusu geniali, vbi de epitalam. Casal. de prophan. rom. rit. cap 22. & 23. Rosin. antiq. rom. lib. 5. c. 31. & 32. Auson. in Centone nuptial. Andream Tiraquell. de legib. connubial. Lucan. Pharf. lib. vers. Festa coronato non pendēt limine serta, &c. *vbi Catonis, & Mariæ renouatum coniugium describitur, ac solemnitas nuptiarum non adhibita. Suet. in Ner. c. 28. vbi de Sporo, qui nupsit Neroni. Tacit. lib. 15. ann. ibi.* Inditum Imperatori flammeum, missi auspices duo, & genialis torus, & faces nuptiales, *de Nerone, qui nupsit* Pythagoræ. *Iuuen. sat. 10. de Messalina, quæ nupsit Silio ibi.*

----dudum sedet illa parato,
Flammeolo; Tyriusq; palā genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo, veniet cum signatoribus auspex.

Plura apud Petr. Fab. Semestr. lib. 2. c. 23. Senec. in Medea scen. 2. per tot. vbi ponuntur omnes solemnitates nuptiales. Claud. de nupt. Honorij, *& Mariæ. Fescennina in nupt. eiusdem. epitalam.* Palladis, *& Celerinæ. Sidon. Apoll. in epitalam.* Ruricij, *& Iberiæ, atque Polemij, & Araneolæ. Panc. lib. 1. rer. mem. tit. 59. ibiq; Adden. Car. Sigon. de antiq. iur. ciu. Rom lib. 1. c. 9. Martian. Capell. de nupt.* Phylologiæ, *Tertull. de pudic.* Plutar. *coniugalia præcep. Mart. lib. 4. epig. 13. vbi felicitatem auspicatur, lib. 12. ep. 42. vbi*

ritus

ritus describit nuptial. & lib.10. ep. 35 vbi ponit honestas leges inter vir. & vxor. Arist. in econom. lib. 2 c 2. & lib. 3. c. 4. vbi sunt leges viri ad vxorē, & vxoris ad virum. Sidon. Apoll. lib. 1. ep. 5 in fine. Plin in paneg. Leuin. Torrent. in comment. ad l. Iul. & Papiam de marit. ordin. C. Theod de nupt de secundis nupt si secundò nupserit, si nuptiæ ex rescripto petantur. Tit. ff. de sponsal ritu nupt. iur dot. pact dotal. fund. dotal. donat. inter vir & vxor. diuort & repud sol matrim. &c. De impens. in reb. dotal. factis rer amot. act. agnosc. liber. inspicien. ventr. si ventris nom. &c. Adopt & mācip concub. Cod. libb. 5. vsque 28 tit. instit. de nupt. Vlp. in fragmen. tit. 9. Caium instit. lib. 1 tit. 4. & 5. Basilicor. lib. 28. tit. 1 2 3. 4. Gell. lib. 4. c. 3. vbi de pellice, & diuortio D. Augustin de Ciuit. Dei lib. 3. c. 13 ibiq; Viu. vbi de primis coniugijs Romanorum, & lib 14. c. 16. vsque 23. Tertull. de virgin. veland de habitu muliebri, de cultu fœminarum, de pudicit. D. Greg. Nazianz. de præceptis à virg. seruand. D. Augustin de honest mulier. Hugo de S. Vict de nupt. carn. & spiritual.

OFFICIA

Vitelly

D*Emissam ad talos togam in vrbe habento* 1. Seruorum, candidatorumque 2, deportatorum, interdictorum aqua, & igni 3, tunica vestis esto; alba plerisque, honorem candida quæsituris. Togæ pallium subijciunto 4: prætexta Magistratuum, bulla triumphantiũ gestamen esto; eadem in vsum puerorum nobilium vsurpanto ad omen, & vota concilianda virtutis 5: viri muliebri veste non vtuntor sine vituperatione 6; saltantes togam ne induunto 7; soleis vtuntor 8, pileum, bragas, maioresque crines in vrbe ne gestanto 9; at pileo vti licitum esto in sacris, ludis, saturnalibus, peregrinatione, militia, noua libertatẽ,

senio,

ſenio, ægritudine [10], in ſerui venditione [11], noctu [12]: Rei barbam, & capillos promittunto, tollunto abſoluti, indè ad Iouem Capitolinum gratiam acturi pergunto [13]; purpura priuati ne vtuntor [14]: nephas eſto nudare ſe loco ſacro, aut coram patre, ſoceroue [15]: barbam radunto, comam tondunto [16]: Senatui, equeſtrique ordini annuli aurei, plebeiis, ſeruiſque ferrei ſunto [17]: neque libera, neque ſerua, neque claro genere natus, à pube vſque ad trigeſimum quintum annum vinum bibunto [18]: ne quis præſentibus fœminis obſcœna verba facito [19]. *Si fidem iureiurando firmarit ne fallito* [20]: obſonandi quidquid velint facultas non eſto [21]. *Cęnis ne quid volucrum ponunto, præter vnam gallinam, quæ non eſſet altilis* [22]. Cum menſa tollitur aliquid ſuper eam relinquunto [23]; foris non cęnanto abſq; filijs pueritiam etiamnũ attingentibus: *Iuuenes vtriuſque ſexus nullum nocturnum ſpectaculum frequẽtanto, niſi cum aliquo maiore natu propinquorũ* [24]; lucernam non extinguunto, ſed vltrò conſumi ſinunto [25]; Patritijs iuxtà Capitolium habitare nefas eſto [26]; coniunctorum diſſenſiones cariſtijs dirimunto [27]; publica negotia ne reuelanto [28]; viro potentiſſimi nominis, atque auctoritatis via decedunto, aſſurgunto, caput reuelanto, vehiculo deſiliunto, deindè

ſalutanto 29: iuniores ſenioribus aſſurgunto, eoſque ad ſimilitudinem Deorum colunto 30: ne ſe inter Conſulem, æ proximum lictorem, quamuis officij cauſa vnà progrederetur, interponunto, filio duntaxat puero excepto 31: ſuperiorem ſalutantes, dominum, regemque vocanto; inferiorem, aut parem proprio nomine compellantor 32: hominem, ſi ſit opus, indice indicanto, medio, infamique digito ne monſtranto 33: pollicem conuertentes necem, comprimentes vitam ſignificanto 34: digitorum crepitu matellam expoſcunto 35: ciues nobilioribus artibus operam danto, cæteras ſeruis relinquunto. Ciuem Romanum verberibus cædi nefas eſto 36: hoſpitalitatem colunto, eiuſq; teſſera innocenter vtuntor 38: ab hoſpitalitate in Prouincijs profeſſores artium liberalium excuſanto 39: amicitias annuis largitionibus excolunto 40, præcipuè ſaturnaliorum tempore, & natalitio die 41. Res geſtas, ſtemmata, & familiæ nomina in porticibus exponunto 42: pecunias, reſque præcioſas, ſcripturas etiam apud ædem ſacram deponere ius, faſque eſto 43: tabulas publicas ærario adſeruanto 44: in pecuniã virtutis cauſa ludere licitum eſto 45: quod fælix, fauſtũque eſt albo colore 46, nigro; quod infælix eſt ſignãto 47: Ædium fores intrinſecùs aperiunto

to 48 : *Pinge duos angues pueri facer eſt locus, extra meite* 49 : exteris niſi latinè reſponſa danto 50 . *Publica inſtituta, priuata pietate potiora iudicanto* 51 : filij publicis in muneribus, ac functionibus patrē nō agnoſcunto 52 : annum Ioui, menſes Iunoni conſecranto 53 : initium anni antiquum à Martio , nouum à Ianuario auſpicantor 54, ac concelebranto, eoque inuicem ſe Romani colunto, ſalutanto , numiſmata alter alteri, cæteraque omnifariam munera miſſitanto , ſummique magiſtratus conſpicuā ſibi, & ſolemnem purpuram induunto 55 : tria principia menſis non eodem dierum numero diſtincta ſunto. Poſtridiè Kalēdas, Nonas, Idus peregrinari fas nō eſto 56 . In menſes annum, in dies menſem diſtribuunto . Dies omnes, aut feſtos habento, aut profeſtos , aut interciſos : feſti Dijs dicati ſunto, in ijſque exercento ſacrificia, ludos, epulas, ferias; profeſti hominibus dicati continento feſtos, comitiales, comperendinos , ſtatos, prœliares . Interciſi Dijs, hominibuſque communes quaſdam continento horas, quibus fas non eſt ius dicere 58: media nox diei initium eſto 58 : Horas ſerui Dominis denuncianto 59 ; Accenſi, & præcones in iudicijs 60: duodecim horæ diei , totidem noctis inæquales ſunto 61 . Harum

Prima ſalutantes, atque altera continet hora ,

Exercet raucos tertia causidicos.
In quintam varios exercet Roma labores,
Sexta quies lassis, septima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octaua palestris,
Imperat extructos frangere nona toros.
Hora libellorum decima est Eupheme meorum,
Imperet ambrosias cum tua cura dapes.
Et bonus ætherio laxatur nectare Cæsar,
Ingentique tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos, gressu metire licenti,
Ad matutinum nostra Thalia Iouem 62.

Tempora diei hæc ſunto: media nox, de media nocte, gallicinium, conticinium, diluculum, manè, ad meridiem, meridies, de meridie, ſuprema veſpera, crepuſculum, prima face, concubium, ad mediam noctem 63. Salutatio matutina eſto aue, veſpertina ſalue 64: Maiores onera Reipublicæ ſubeunto 65, eamque defendunto. Militi priuilegia 66: ſtrenuò dona, coronaſque danto 67: querneam ciuium ſeruatori 68, ac poſt vigeſimum ſtipendium honeſtam tribuunto miſſionem 69: qui ſacramento militari non tenentur ius interficiendi, aut vulnerandi hoſtis non habento 70: fortiũ virorum eſto magis mortem contemnere, quã odiſſe vitam 71. *Veſtimini moribus togatis, exuito barbariem, abicito mentium crudelitatem* 72.

1 *ll. Romuli,& Numæ.Mart.lib.*3*.ep.*1. 2 *Plut.q.*40. 3 *Plin.lib.*4*.ep.ad Cornel. Mutian.* 4 *Valer.Max.lib.*2*.c.*1. 5 *Macrob.ſat. lib.*1*.c.*6. 6 *l.titia* 38. §.1.*ff. aur. arg. leg.* 7 *Mart. lib.*2*. epig*...... 8 *Plaut.in* Trucul.*act.*2*. ſcen.*Num tibi nam. 9 *l.*1.2.3.4.*C. Theod. de habit. quo vti opor.intra vrbem.* 10 *Io.Bapt.Caſal.de proph. roman.rit.c.*20.*Mart.lib.*11*.ep.*7*.lib.*14*.ep.*1*.Senec.ep.* 18. 11 *Gell.lib.*7*.c.*4*.Martial.lib.*11.7*.lib.*14.1. *Senec.ep.*18. 12 *Suet. in Ner. c.*26. 13 *Mart. lib.*2 *ep.*37.74*.ibiq,Ramir.* 14 *Caſſiod lib.*1*.var. ep* 2*.l.temperent.l.purpuræ C.de veſt.holoſeric.* 15 *Val.Max.lib.*2*.c.*1. 16 *Pāc.rer mem.lib.* 1 *tit* 44. *Io.Theod Sprenger de dignit capillorum.* 17 *Plin. lib.*33 *c.*1 *l.*1.2 *C.de iur ānul.aur.* 18 *Ælian.de var hiſt lib.*3 *c.*34*.Athen l.*10 *c.*13. 19 *ll.Romuli* 20 *l.* 12*.tabul.*104. 21 *Ælian.de var.hiſtor. lib.*3*.c.*34. 22 *Plin.lib.*10*.c.*50. 23 *Plut.q.*67. 24 *Suet in Aug.c* 31. 25 *ibid.q.*33*.&* 75. 26 *idem quæſt.*91. 27 *Val.Max.lib.*2*.c.*1. 28 *Val. Max.d.lib.*2*.c.*1. 29 *Val.*Max.*d.lib.*2*.c.*1. *Plut. q.*10*.Senec.ep* 64*. in fin.verſ.* ſi Conſulem videro. 30 *Gell.lib* 2*.c.*15*.Val.Max.d.lib.*2*. c.*1. *l. ſemper. in ciuit. ff.iur.immun.* 31 *Valer.*Max.*d l.*2*.c.*1. *de more quē maiores,etc.* 32 *Mart.li.*1.113*.lib.*2 18*.&* 68*.lib.*6.88. 33 *Perſ.ſat.*1*.verſ.*Eſt pulcrum.*Apul.lib.*2*.met verſ.*Dabo vobis intemeratæ veritatis;*Iuuen.ſat.*5*.verſ.*119*. & ſat.* 10.

*verſ.*52.*Mart.lib.*1 *ep.*1.*ibique* Ramirez,*lib*.2.*ep.* 28.*lib*.5.*ep*.13 *lib* 6 *ep*.70. 34 *Iuuen.ſat*.3. *verſ.* munera nunc edunt 35 *Ramirez ad Mart lib.* 3.82. 36 *Saluſt.in coniurat.Catilin.fol.mihi* 42. 37 *l.*1. *§.* 5. *ff. his, qui effud.* 38 *Caſal. de prophan. roman. rit. cap.*21. 39 *l.medicos* 6.*C. profeſſ.& medic.* 40 *Mart.lib*.3.36.*lib*.4. 46. *lib*.7. 52 *lib*.8.71.*lib*.13 *et* 14.*per tot.Perſ.ſat*.1 *Horat. lib* 1.*od* 19. 41 *Mart.lib* 7.20.21.22.*lib*.10.87 *Horat.lib* 4.*od*.11. 42 *Spart.in Seuer.Petron.ſatiric.verſ.*interrogare atrientem cæpi.*Vopiſc. in Carino verſ.*memorabile maximè. *Plin. lib* 35. *c* 2.*Iuuen. ſat*.8.*Senec.de benef. lib*.1. *c*.28. *verſ.* qui imagines in atrio exponunt.*vide ſup.verb.* 1.*num*.6.*&* 7. 43 *Herodian.lib*.1.*c*.14 *ibi de incendio templi* Pacis,*atq; vnà rerum priuatorum. Cic lib*.2.*de legib.verſ.* ſacrilego pœna eſt. *Iuſtin.lib*.32.*in fin Varr.lib* 4.*de L.L.in fin Suet in Cæſ.c*.82.*in Aug.c*.101.*Tacit.lib.*1.*ann. verſ.*nihil primo Senatus die.*Plut in M.Anton.Val. Max. lib*.7.*c*.8.§.2.*Mart.de ſpect.ep*.7.*verſ.* Templa, vel arcano demens ſpoliauerat auro; *ibique latè Ramirez l. diui Seuerus* 5.*ff. ad l.Iul. peculat.l*.3. *ff.tab.exhib.l.cum pater* 77.§.*donationis* 26. *ff.leg.* 2. 44 *Lipſ ad Tacit.ann*.5.*in verb.* Iunius Ruſticus componendis patrum actibus. 45 *l* 2. *ff.aleat.Io.Theod.Spreng.de lud.feſtiuit.* 46 *Perſ. ſat*.1. *verſ.*literas per me equidem. *ſat*. 2. *in*

prin-

princip. 47 *Perf. sat.* 4. 48 *Plut. in Poplic.* M. *Anton.Muret.var.lect.lib.*2. *c.*17. 49 *Pers.sat.*1. 50 *Max.d lib.*2.*c.*1. 51 *Val.Max.d.lib.*2.*c.*1. 52 *Gell.lib.*2. *cap.*2. 53 *Plut q.*77. 54 *Plut. q.*19. 55 *Herod.lib.* 1. *c.*16.*Sueton. in Tiber. c.*34. *Symmach lib* 10.*ep.*28.*ibiq; Iuret.* 56 *Plut. q.*24. & 25. 57 *Macr.sat.lib.*1 *c....* 58 *l. more romano, ff. ferijs.Plutar.q.*84. 59 *Mart. lib.*8.*ep.*67. 60 *Varr.de L.L.lib.*5 *f.*70.*Plin.lib.*7.*c.vlt.Macr.sat. l.*1. *c.*30.*Brisson. de form. lib.*5.*fol.*479. 61 *l.*2. *ibiq; DD.ff.verb. sign.* 62 *Mart.lib.*4.*epig.*8. *l.*2. *ff.verb.sign.ibique Cuiacc.* 63 *Censor. de die nat. c.vlt* 64 *Franc.Hottoman in formul. antiq.* 65 *l.*1 & 3.*ff.mun.& honor.* 66 *l.*1. *cum seq. ff. re milit.tit.instit de milit. test. ibique DD.* 67 *Pācr. rer.mem.lib.*1.*tit.*55. 68 *Plutar.q.*92. 69 *Rosin.lib.*10.*c.*30. 70 *Plut.quæst.* 39. 71 *Q.Curt. Mart lib.*11.57.*Max. lib.*3. *c.*2. §.3 *Senec. ep.*24. 72 *Cassiod.Var.lib.*3 *ep.*17.

*Vide de officiorum gradu Gell.lib.*5.*c.*13.*de vestibus Romā Plin lib* 8.*c.*48.*Rossin antiq.li.*5.*c.*25. *vsque* 30.*Hieron.Boss. de romana toga,de Senator. Lato clauo.* Lazar *Baiffium de re vestiar. Baisium de re vestiar.Octau.Ferrar.de re vestiar. Tertull. de pall. de habitu muliebr. de cultu fœmin. ac de corona milit.tit.C.Theod.de habitu,quo vti opor.intra vrbem.Artemid.lib.*2.*c.*3.*de vest.& mund.omnis gener.Ald.*Manut.*de quæsit.per epist. tract. de*

toga, trabea, & tunic. tit. ff. de aur. arg. mund. ornam. unguen. vest. vel vestim. legat. Hotthom. in dialog. de barba. De anno secundum Romulum, Numam, Iulium, Augustum, Macrob. Saturn. lib. 1. c. 12 13. 14. de Kalendis, Idibus, ac Nonis c. 15. Censor. de die natal. de ann. Rom. cap, 20. de mẽsib. cap. 22. de dieb. c. 23. de partib. dierum c. 24. de hom. ætat. cap. 13. Gell. lib. 3. cap. 2. de natal. die, & anno lib. 5. cap. 17. de atris diebus, & relig.

MA-

MAGISTRATVS.

IVsta Imperia ſunto, ÿſque Ciues modeſtè, ac ſine recuſatione parento, Magiſtratus nec obedientem, noxium Ciuem multa, & vinculis, verberibuſque coercento, ni par, maiorue poteſtas, populuſue prohibeſſit, ad quos prouocatio eſto: cum magiſtratus iudicaſſit, irrogaſſitq; per populum multæ pœnæ certatio eſto. Militiæ ab eo, qui imperabit prouocatio ne eſto, quodque is, qui bellum gerat imperaſſit ius, ratumque eſto. Minores magiſtratus partiti iuris plures in plera ſunto. Militiæ, quibus iuſſi erunt imperanto; eorumque tribuni ſunto. Domi pecuniam publicam cuſtodiunto, vincula ſontiũ ſeruanto, capitalia vindicanto; æs, argentum, aurumue publicè ſignanto, lites contractas iudicant

quodcumque Senatus creuerit agunto, suntoq. Ædiles coeratores vrbis annonæ, ludorumque solemnium, ollisque ad honoris amplioris gradum is primus ascensus esto. Censores populi euitates, soboles, familias, pecuniasque censento. Vrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor, populiq; partes in tribus distribuunto; exin pecunias, æuitates, ordines partiuntor, æquitum, peditumque prolem describunto, celibes esse prohibento, mores populi regunto. Probrum in Senatu ne relinquunto, bini sunto. Magistratum quinquennium habento, reliqui magistratus annui sunto, eaque potestas semper esto. Iuris disceptator, qui priuato iudicet, iudicariue iubeat Prætor esto, is iuris ciuilis custos esto; huic potestati parento; quotcumque Senatus creuerit, populusue iusserit tot sunto: Regio imperio duo sunto, iique præeundo, iudicando, consulendo, prætores, iudices, consules appellantor, militiæ summum ius habento, nemini parento, ollis salus populi suprema lex esto. Eundem Magistratum ni interfuerint x. anni, ne quis capito; æuitatem annali lege seruanto; ast quãdo duellum grauius, discordiæue Ciuium escunt ænus ne amplius sex menses, si Senatus creuerit idem iuris, quod duo Consules tenento; isque aue sinistra dictus populi magister esto. Equitatum quicumque regit habeto par ius cum eo quicumque erit iuris disceptator. Ast quando consulatus est, magistratusue populi, reliqui magistratus ne sunto, ollique

ex

ex se produnto, qui comitijs creare consules ritè possint: imperia, potestates, legationes, cum Senatus creuerit, populusue iussit ex vrbe exeunto. Duella iusta iustè gerunto. Socijs parcunto; se, & seruos continento; populi sui gloriam augento, domum cum laude redeunto. Rei sua ergo ne quis legatus esto. Plebs quos pro se contra vim auxilij ergo decem creassit, tribuni eius sunto, quodque ij prohibessint, quodque plebem rogasint ratum esto: sanctiq; sunto: neue plebem orbam tribunis relinquunto. Omnes magistratus auspicium, iudiciumque habento, ex queis Senatus esto; eius decreta rata sunto. Ast ni potestas par, maiorue prohibesit S. C. praescripta seruanto: is ordo vitio vacato, caeteris specimen esto: creatio magistratuum, iudicia populi iussa, vetita, suffragia cum consciscerentur, optimatibus nota, plebi libera sunto. At si quid erit, quod extra magistratus curatore oenus sit, qui coeret populus creato, eique ius coerandi dato. Cum populo, patribusque agendi ius esto Consuli, Pratori, Magistro populi, Equitumque, eique, quem produnt Patres, Consulū rogandorum ergò, tribunisque, quos sibi plebes rogassit ius esto cum patribus agendi; ijdem ad plebem, quod censuerint ferunto: quae cum populo, quae cum patribus agentur, modica sunto. Senatori qui nec aderit, aut causa, aut culpa esto: loco Senator, & modo orato, causas populi teneto: uis in populo abesto. Par, maiorque potestas plus valeto. Ast si quid tur-

baſſitur in agendo, fraus auctoris eſto: interceſſor rei malæ, ſalutaris ciuis eſto : qui agent auſpicia ſeruanto, auguri publico parento: promulgata, propoſita in ærario cognita agunto; nec plus, quam de ſingulis rebus ſemel conſulunto : rem populum docento : doceri à magiſtratibus, priuatique patiuntor. Priuilegia ne irroganto: de capite ciuis, niſi per maximum comitiatum, olloſque, quos cenſores in partibus populi locaſſint, ne ferunto, donum ne capiunto, neue danto, neue petenda, neue gerenda, neue geſta poteſtate: quidquid earum rerum migraſſit noxiæ pœna par eſto. Cenſores fide legem cuſtodiunto, priuata ad eos acta referunto; nec eo magis lege liberi ſunto 1. Inter maiores Vrbicos ſunto Dictator, Magiſter equitum, Conſules, Interrex, Cenſores, Prætor, Ædiles, Quæſtores, Tribunus plebis: minoribus vrbicis adnumeranto Triumuiros capitales, nocturnos, monetales, magiſtroſque vicorũ: extra ordinem ſunto Decemuiri legibus ſcribundis, Tribuni militum conſulari poteſtate, Præfectus Vrbi, Annonæ, & Vigilum 2. Cenſores magiſtratum quinquẽnẽ habento, reliqui annui ſunto 3. Magiſtratus omnes iudicium, & auſpicium habento 4; Dictatores, Conſules, Tribuni militum, Conſulares Prætores non poteſtatem ſolum, ſed Imperium habento: Cenſores ædiles, Quæſtores Tribuni plebis poteſtatem tantùm 5. In magi-

magiſtratibus alijs habento vocationem, alij præhenſionem, alij neutrum, vocationem, qui Imperium habent, & Lictorem; qui poteſtatem, & viatorem præhenſionem; neutrum qui neque lictorem habent, neque viatorem [6]. Prouincijs ſuperſunto Prætores [7], Præſides, Proconſules, Legati [8], Comites [9], atq; Quæſtores [10]. Militibus præſunto Dux, Imperator, Duumuiri Nauales, Tribuni militum, Centuriones: magiſtratibus miniſtranto Apparitores, Scribæ, Lictores, Viatores, Accenſi, Statores [11]. Magiſtratus obeundi cauſa *ab excellenti virtute progreſſum ætatis expectari non oportere* credunto [12].

---

1 *Cic.de leg.lib.3.l.2 §.poſt orig.iur.ff.de orig. iur.* 2 *l.2.§.33.ff.orig.iur.* 3 *Cic.lib.3.de legib.* 4 *Car.Sigon.de antiq.iur. ciu. Rom. lib.1. cap.20.* 5 *Sigon.d.lib.1.c.20.* 6 *Sigon.ibid.* 7 *l.2.§.capta ff.orig.iur.* 8 *titt.ff.de offic.Præſid. Proconſ. & legat.* 9 *l.vn.C.comitib.qui prouinc.regunt lib.12* 10 *l.vn.ff.off.quæſt.* 11 *Varr.de L.L.lib.5.fol.70* 12 *Cic.philipp.5.*

Vide l.2.ff.orig.iur.atque DD.ibid.tit.ff. de Senat.cum treſdecim.ſequentib. Roſin. lib. 7. per tot. Obert.Goltz.de orig.& ſtat.Pop. Rom. deque magiſtratuum apud Roman.initiis, & mutat. Paul. Me-

rul.in hist.magistr.rom.Guid.Panc.in Notit.dignit. vtriusque Imper.atque de orig.& antiquit.Equitum Andr.Dominic. Flocc de magistr.Rom. lib.2. per tot. Pompon.*Letus lib.1.de magistr.Rom.Volaterran.de magistr.Roman.Alciat.de magistr.& off.Rom.*Lips. *de magnit.Pop.Roman.Ianum Guglielm.de magistrat.Reip.Rom.Georg. Varnop. de magistr. veter. Pop.Romani Io.Pirrhum de magistr.Roman.Car.Sigon.de antiq.Iur.ciu.Rom.et de ant iur.Prouin.*

IN-

INTERITVS.

INteritum aut naturalē, aut ciuilem existimanto [1]. *Mortem omnia similiter soluere* credunto [2]. *Centum anni finis vitæ longæui hominis sunto* [3]. Immortalitatem verò quandam ciuilitèr nouissimis verbis sibi in hærede procurare licitum esto [4]. *Vti quisque legassit super pecunia, tutelaue suæ rei ità ius esto* [5]. Testamentorum tria sunto genera [6]; per æs,& libram [7]; in procinctu [8]; & Kalatijs comitijs [9]; legatorum quatuor, per vindicationem, per damnationem, per sinendi modum, & per præceptionem [10]; filius bonorum paternorum suus hæres esto [11]; Agnati indè proximiores hæreditatem obtinento [12]; hæredes in omnibus

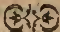
testatorem repræsentanto [13]; morientiū proximiores ore spiritum excipiunto [14], oculos claudunto [15], annulos detrahunto [16].

---

1 *l.1.& toto tit.ff.cap.minut. inst.de c. dimin. in princ.& per tot.* 2 *§. deinceps Auth. de Nupt. l.1.C.si reus,vel accus.Senec.ep.91.vers.*Nihil priuatim,nihil publicè stabile est:tam hominum, quàm vrbiū fata voluuntur. *Vide sup.verb. 3. num.264.vsque 269.* 3 *l.an vsufructus,ff. vsufructu,DD.ibid.Censorin.de die nat.c.17. ibique Lindembrog.Senec de consol.ad* Marc. *c.20. vers.* licèt mihi vaces.*ep.74. vers.* honestam vitam ex centum annorum numero in quantum voles corripe:*Cuiacc.in tract.de diuers.temp. præscr. & term.c.34.* 4 *de hac publicè dixi,& latiùs scripturus sum Omnipotentia ciuilis decad.6. per tot. præcipuè c.2.* 5 *l.12.tab.22.l.verb.leg.ff.verb signif.§.disponat Auth.de nupt.* 6 *princ.tit. instit. de testam.Vlp.in fragm.tit.20.* 7 *ibidem Cic.2.de legib & in topic.ibique Boet.Anton.August.emēdat. lib.2.c.8.Suet.in Ner.c.4.* 8 *Vlpian.ac Iustin.ibid. Plut.in vita Coriol.* 9 *Gruch.de comit. Sigon. de ant.iur.ciu. Rom. lib.1.c.12.& 17.Vlp. & Iustin. ibid.* 10 *§.legatum,instit.de leg.Vlp.in fragm.tit. 24.Sidon.Apoll.lib.6.ep.12.Barth. Chesius interpr. Iur.lib.1.c.19.* 11 *l.12.tabul.23.princ. tit. Instit.*

*de exhared.liber.l.*30.*ff.lib.&* Posth.*Caius lib.*2.*instit. tit.*3. *Apul. apol.*2. 12 *l.*12. *tab*.25. *Vlp. in fragm.tit.*26.*princ. tit.Instit.de legit.agnat. success. l.lex.*12.*tab.ff.de suis,& legit.hared.* 13 *l.haredē* 59.*l.hareditas,l.nihil aliud,ff.reg.iur.§.*1.*Auth.de iur.à moriente prastito.* 14 *Senec.de breuitate vit: vers.* Cæsar Patruus meus . *Auson. in Parental. carm.*23.*vers.*illa manus.*Suet.in August. cap.*89. *Cic.verrina* 5.*vers* matresq; miseræ. *Virg.æn.*4. *vers.*abluam & extremus *Senec. de consolat. ad Marciā c.*2.*& ep.*30.*Cyprian.serm. de cana vers.* sed in eodem articulo. 15 *Ouid.*4.*Trist.eleg.*3 *vers.*supremoque die.*& in ep. Ariadna ad Theseū vers.*ergò nec.*Lucian. lib.*3. *Pharsalia vers.* ille caput labens. *Ouid. lib.*3.*amor. eleg.*8. *vers.* hic certè manibus.*Virg.æneid.*9. *vers.* hæu terra.*Ouid.in ep.Penelop. ad Vliss.vers.* Dij precor . *Senec.controu lib.*9.*cap.*4.*Val.*Max.*lib.*2.*c.*1. 16 P*lin.lib.*23.*c.*1.*Suet.in Tiber.cap.*73. *Valer.*Max. *lib.*7.*c.*9.*Kircman.de funer.Rom. lib.*1.*c.*4.

Vide ff.libb 28. *vsque* 38.*tit. instit. de Testam. ordin.cum sequen.vsque ad tit.de oblig.lib.*3.

F V N V S.

MOrientibus modum,& rationem funeris præſcribere ius eſto 1. Corpus cõclamatum 2, ablutum 3 à Funeris 4, vnctum 5 à Pollinctoribus 6, veſtitum toga 7, candida, vel alba 8, ſiue propria ſuæ dignitatis 9, coronatum 10; ad veſtibulum domus 11, cupreſſu 12, piceaue 13 ornatũ, capite, pedibuſque foras ſpectantibus 14, collocanto. Septẽ exactis diebus 15, indicto funere, populum per præconem ad funus euocanto. Indè præcedentibus inſignibus honorum, dignitatumue geſtarum,armis, donis vrbium, & legionum, coronis, quas defunctus meruiſſet 16, ſpolijs hoſtium 17, expreſſis cera vultibus, & decoris

maio-

maiorum, totiusq; familiæ simulacris 18, muneribus edendis, seruis pileatis 19; tuba maioris, tibia minoris ætatis funeribus præcinente 20; prælucentibusque funalibus 21; proximiores 22, virilis sexus, cadauer ditiorum lectis 23, cæterorum feretris 24, noctu 25, deferunto. Cadauer sequuntor liberi, filij velatis, filiæ nudis capitibus, passisque crinibus 26, Propinqui, affines, amici 27, pulla veste lugentes 28. Hos populus, qui confluxerit penulatus 29, non tamèn ignotus sequitor 30: cunctis plangendi modum Præficæ danto 31, Illustres viros in forū ad rostra deferunto 32; ibi filius, vel proximus 33, defunctum, eiusq, maiores, proximioresque 34; hisque impotentibus, vir sapientissimus laudato 35: indè ad sepulcrum, seu rogum extrà vrbem 36, nisi legibus defunctus solutus sit 37, deferūto: ad funus pertinentibus ex æde Libitinæ deductis 38, eiusque in ærarium nummo illato 39, rogum construunto Libitinarij. Rogum *ascia ne polito* 40; nec *vino respergito, aliaue sumptuosa respersione* 41; *murrhatam potionem mortuo ne indito, neue longas coronas, accerrásue adhibeto* 42; vni plura funera ne facito, neue lectos plures inferto 43. *Seruilis vnctura tollitor, omnisq; circumpotatio. Rogum, Bustumue nouum propius sexaginta pedes ne adijcito ædes alienas inuito Domi-*

no 44. Defuncto supra rogum deposito, eique oculis à proximiori apertis 45, muneribusque collatis 46, capillis, rosis, floribusque 47, rogum proximior auersus face 48 incendito: rogum funebri decursione lustrato 49: inferias ante rogum facere ius esto, vel victimis, hostijsque 50, siue hostibus 51, siue bustuarijs gladiatoribus 52. *Homini mortuo non ossa legito, quo post funus fiat*, præterquam si peregrè, aut militiæ mortuus sit 53; busto rogo, cineres, ossaque legunto 54; amici, & propinqui 55, vrna recipiunto 56, ac monumēto condūto 57; Præfica dicente *Ilicet* domuitionem paranto *terram leuem, quietem, pacem* præcantes, dicentesque voce solemni, *vale vale, nos te ordine, quo natura permiserit subsequemur*: aqua lustrātor, ignem supergrediūtor 58: tenuuioris fortunæ virum vespillones exportanto vespere, & sine pompa 59; acerba funera oculis subtrahūto, neque laudationibus, aut pompa detinento 60; infantes, & fulguritos cremare ius nou esto 61, eos subgrundio condunto 62. Hos vbi fulmine icti fuerint eodem loco sepelliūto 63, nullis factis iustis 64. Funus ne impediunto, neue in ius vocanto funus ducentem familiare, iustaue mortuo facientem, prosequentesque cadauer 65; sepulcra ne violanto 66; cadauer, ossaue ne inquietanto 67. A cinc-

cineribus mortuorum abſtinĕto manus [68], locus, in quem mortuum hominis corpus infertur religioſus eſto DIs manibus, genijſque defunctorum [69], ob id mortuum in alienum fundũ nè inferunto [70]; mortuis parentanto in. ferijs, epulis, & ludis [71], publicè feralibus [72] Februario menſe [73], priuatim nouendialibus [74], ac denicalibus [75]; cæterũ ſepulcra coronis, & floribus exornanto [76]: funeſtam dicunto familiam, cum, neque cadaueri iuſta fecit, neque ipſum humauit [77]. *Mulieres genas nè radunto, neue leſſum funeris ergò habento* [78]. *Puerũ trimo minorem lugere nefas; natu grandiorem non plures menſes, quam annos vixerit ad decem vſque lugere fas eſto* [79]. Vxor maritum decem menſes lugeto, ſi intra id nupſerit vaccam prægnantem Diuis parentum ſacrificato [80]; vxores viri lugere non compellunto [81]: eum, qui ad Patriam delendam venerit, nè lugeto [82]; neque minutum capite [83]; eum, qui pro Republica ceciderit in perpetuũ per gloriam viuere intelligunto [84], in luctu barbam, & capillos dimittunto [85], funebris veſtis, pulla viris, alba fœminis eſto [86]; Principum in funeribus iuſtitium indicũto; tunc læta omnia vitato, abſtinento publico, fugiunto conuiuia, focum non inſtruũto [87], ſepulcra Principum ſacra ſunto [88]. Luctũ ante tempus finiũto, po-

pulus ędis dedicatione, cũ Censores lustrum condiderint, cum votum publicè susceptum; Priuati cum liberi nati sunt, cum honos in familiam venit, cum parens, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit, cum desponsa est; cum propiore quis cognatione quam is, qui lugetur natus est, cum in casto est, omniquę gratulatione 89. *Ob incursum fluminis, vel metum, corpus iam perpetuæ sepulturæ traditum, solemnibus redditis sacrificijs, per noctem in alium locum transferre ius esto* 90.

---

1 *Corn.Nepos in vit.Pompon.Att.Tacit.ann.lib.* 15.*de Seneca loquens. Suet. in Othon. cap.*11.*in Aug.c.vlt.Dio.lib.*71.*de eod.Aug.Plin lib.*9.*ep.*19. *Barnab.Brisson.de form.lib.*7.*f.m.*671.*cum ibi not. Kircm.de fun.Rom.lib.*1.*c.*4. 2 *Prop. lib.*4. *vers.* at mihi non oculos.*Ouid.Trist.lib.*3.*eleg.*3. *vers.* nec mandata dabo.*Senec.de tranquill.c.*11. *Auson.in Genetliac.ad Nepot.vers.*adnuito.*Seru.sup. li.*6.*an.Lucan.lib.*2.*Pharsaliæ vers.*attonitè. *Apul. de Philosoph.vers.*vt optimi medici.*Kircman. d. lib.*1.*c.*13. 3 *Apul. lib.*8. *vers.* tunc properè familiares.*Sidon.lib.*3.*ep.*3.*Ælian.de var.hist.lib* 4. *c.*1.*Tertullian.in Apolog.c.*42.*Virgil.*6.*æneid. Kircm.d. lib.*1.*c.*6. 4 *Seru.ad Virgil. æn.*9. *vers.* nec te tua funera mater. *Muret. ex Ennio vers.*

Tar-

Tarquinij corpus bona fęmina lauit, & vnxit. 5 *Plin.lib.*5.*ep.*16.*Apul.apolog.*1. *Plin.lib.*13.*c.*1. *Perſ.ſat.*3.*verſ.*hinc tuba candelę &c.*Apul.flor.* 4.*verſ.*iam miſeri illius membra *Kircm.d.lib.*1. *c.*7. *l.funeris* 37.*ff.relig.& ſumpt.fun.l.& ideò* 7.§. *illud* 3 *ff.in rem verſ.Ramir.ad* Mart.*lib.*3.*ep.*12. 6 *Kircm.d. lib.*1. *c.*9. 7 *Iuuen.ſat.*3.*verſ.* pars magna Italiæ.*Sidon lib.*3.*ep.*3.*Mart. lib.*9.*ep* 58. *Apul.lib.*1. *Florid. verſ.* nam illic quoque. *l. fil. famil* 19.*ff.de in rem verſ.* 8 *Artemid.lib.*2.*c.*3. 9 *Polib lib.*6.*Liu.lib.*5.*verſ.* Romæ interim. 10 *Artemid.lib.*4.*c.*49.*Clem.Alex.ſtromat.lib.*2. *c.*8. *Tertull.de corona milit.Lucian.in dial.de luct. Kircm.d.lib.*1.*c.*11. 11 *Virg æneid.*11.*verſ.* ſic ait illacrymans:*Suet.in Auguſtæ.*100. 12 *Plin. lib.* 16 *c.*30.*Seru.ad* 4 *æneid. Feſt.* 13 Plin. *lib.* 16. *c.*10. 14 *Plin.lib.*7.*c* 8.*Perſ.ſat.*7.*verſ.* hinc tuba candelæ,&c. 15 *Seru.ad* 4. *æn.verſ.* prætereà ſi nona dies. 16 *l.*12.*tab.*96. *Plin. lib.*10. *c.*43.*lib.*21.*c.*3.*Cic.*2. *de legib.* 17 *Dyon.* Halic. *lib.*8.*in funere Coriolani.* 18 *Plin.lib.*35.*c.*2.*Cic.* 2.*de orat.Val.Max.lib.*8.*c.*15.*Tacit. annal. lib.*3. *de fun.*Liuiæ *lib.*4.*de fun.Druſi,Dio lib.*58.*de fun. Liuiæ* 19 *l.vnica.§. ſed & qui Domini.* C. *lat.libert.tollen.* 20 *Seru lib.*5. *æn. Stat. Thebaidos* 6. *verſ.*tum ſignum luctus:*Kircm.lib.*2 *de fun.rom. c.*5. 21 *Perſ.ſat* 3.*verſ.*hinc tuba candelę,&c. *Tacit.lib.*3.*annal.verſ.* dies quo reliquiæ. *Mart.*

lib.8.epig. 43. 22 *Seru super 6.æn. Horat. lib.2. sat.5.Plin lib 7.c.44.Valer.Max.lib 7. cap* 1 23 *Dyonis li 4.Corn.Nep in vita Pōpon Attic.* 24 *Liu. lib* 1 *de sorore* Horatij. *Ouid lib.2. fast.de Lucretia lib 6. metam de Filomela,Tibull.lib* 1 *eleg.*1. *&* 3. *Petron.sat.vers* non contenta. 25 *Seru. ad lib.* 11.*æn. vers.* de more vetusto. *Donat in Andria. Terentij.Fest in verb.*Vespillones. 26 *Liu lib.*1. *de soror.*Horatij *Ouid. lib.2. Fest.de Lucr. & lib.6. metam.de Filomela.Tibull.lib.*1.*eleg.*1.*&* 3.*Petr. in sat.vers.*non contenta. 27 *Sen.de tranquill. vitæ c.*12. 28 *Lucian.de luct. Kircm.lib.*2.*c.*11. 29 *Lamprid in Comm.* 30 *Kircm.de fun lib.*2.*c.*10 31 *Fest.in verbo* Præficæ.*Varro de* L.L.*lib.6.f.*85 *Lucian.in luctu.Kircm.lib.*2.*c.6.* 32 *Dion.*Halic. *lib.*4.*de fun.Ser.Tullij* Horat *lib.*1.*sat.6 Apul.metam lib.*2.*vers.* ecce iam ad vltimum. 33 *Plut. in Fab.de eius filio.Liu.lib.*2.*Dion.*Halic. *lib.9. de fil.Appij.* 34 *Dion.lib.*5.*Polib.lib.6.Cic lib.*2.*de legib.&* 2.*de orat.* 35 *Appian.lib.*1.*de fun. Sillæ. Plin. lib.*11.*ep.*1. 36 *l.*12.*tab.* 86. *Kircm. lib.*2. *c.*20.*&* 21. 37 *Kircm lib.*2.*cap* 26. *Plut. q.*79. 38 *Plut.q.*26. 39 *Dion.*Halic.*lib* 4. 40 *l.*12.*tab.* 87. 41 *l.Numæ.l.*12.*tab.*91. 42 *l.*12. *tab.*94.*et* 98. 43 *l.*12.*tab.*99. 44 *l.*12.*tab.*100. 45 *Plin. lib.*11 *c.*38.*Crinit.de honest.discip.li.*18.*c.*12. 46 *Kircm.lib.*3.*c.6.* 47 *Propert.lib.*1.*eleg.*17.*Kirch. lib.*1.*c.*11.*& lib.*2.*cap.*15. 48 *Virgil. lib.6. vers.*

auersi

auersi tenuere faces. *Seru. ibid.* 49 *Virg. æn.* 11. *vers.* te circum accensos. *Stat lib 6 Thebaid. vers.* tunc septem numeris. *Flacc. lib 3. Argonaut. vers.* indè ter armatos. *Dio lib. 56. de fun. Augusti lib. 59 de fun. Drusillæ. Appian. de bell ciu lib 1. de fun. Sillæ. Xiphil in Seuer. Herodian. lib 4. c. 2.* 50 *Virg. lib. 11. vers.* multa bouum. *Plin lib 4. ep. 2.* 51 *Tertull de spectac. vers.* nam olim quoniam animas. *Virg. lib. 11. vers* vinxerat. 52 *Lips. lib. 1. c. 8 sat. seu de gladiator.* 53 *l. 12. tab. 90.* 54 *Tibul. lib 3. eleg. 2. Virg lib. 5. vers.* postquam collapsi. 55 *Proper lib 4. eleg. 1. vers* ossaq; legisti. *Sen. lib 2. de ira. Plut in problem. Suet. in Aug. c. 100. Ouid. ep. Hipermnestræ ad Lincum vers.* & sepeli. *Tibull. lib. 1. eleg. 3 Senec. de consolat. ad Heluiam cap. 2.* 56 *Spart. in Seuer. Eutrop. lib. 8. de Traian. Ammian. Marcellin lib. 18. Virg. lib. 6. vers.* ossaq; lecta cado. *Xiphil. in. Seuer. Proper. lib. 2. eleg. 12.* 57 *Kircm. lib. 3. c. 8.* 58 *Fest. in verb.* aqua. *Kirch. lib. 3. c. 9. Suet. in Domit. c. 17. Eutrop. in Domit. Fest. in verb.* Vespillones. 60 *Tacit. annal. 13. Plut. de consolat. ad vxor. Auson. in parental. ep. 10.* 61 *Plin. lib. 7. c. 16. lib. 2. c. 54.* 62 *Kirch. lib. 1. cap. 13* 63 *Artemid. ibid. lib. 2. c. 3. Quintil. declamat. 264. vers.* quo quis loco fulmine ictus fuerit. 64 *Numa Pompil apud Fest. in verbo* occisum. 65 *l. 2. ff. in ius vocand.* 66 *l. 1. cum sequ. ff. sepulcr. viol.* 67 *Cassiod. var. li. 4. ep. 18.* 68 *Cassiod lib. 4*

ep.34. [69] *§religiosũ,instit. de rer. diuis.* [70] *d.§. religiosum.* [71] *Kircm. lib.4. c 1.4.8.* [72] *Fest. Varr. lib.5. de ling. lat. Ouid. lib. 2. Fast. Liu. lib.1.* [73] *Cic. lib.2. de legib. Plut q.34.* [74] *Fest.* [75] *Kirch. lib.4. c. 1.* [76] *Herod. lib.4. c.8. f.195.* [77] *l.28. in fin. ff. stipul. seru. Hotthoman. in verb. iur.* [78] *l.12. tab. 89. Cic. lib.2. de legib Artemid. lib.1. c.30.* [79] *ll. Numæ* [80] *ll. Numæ. Ouid. fast. 1. vers.* Per totidem menses. [81] *l. vxor ff. his qui notãtur infam.* [82] *l libertos 11. § non solent, ff his, qui notant infam.* [83] *tot. tit. instit. de capt. diminut.* [84] *§. filij autem instit. de excusat. tut. vel curat. Arist.2. polit.* Tull. *Philippica* 9. [85] *l. item apud Labeonem §. generaliter 27. ff iniur. Liu. lib.1. decad.6.* [86] *Plut. q.26. Herodian. lib.4. c.2. Stat. in lacrim. Etrusci vers* huc vittata coma. [87] *Kircm. lib 4. c. 11.* [88] *Herodian lib 3. c.15. fol. 174 lib.4. c.1. fol. 175.* [89] *Fest. Kirch lib. 4 c. 12* [90] *Paul recept. sent. lib.1. tit. 21 ibique Cuiacc.*

Vide principaliter Io. Kirchm. de funer. Rom. deindè Lucian. de luctu. Rosin. lib.5. c.33. Io. Meursium de funer. Fælic. Osium de sepulcr. & epitaph. Etnicorum. Porcacch. de funer. Iacob. Reuard. lib.2. var. c.4. Io. Bapt. Casal. de proph. rom. rit. c.26. per tot. Petron. satiric. vers. Matrona quædã Ephesi, *vbi extraordinarius matronæ luctus describitur, atque eius causa accidens non vulgare. Plin. lib.10 c.43. vbi de solemni funere corui loquacis. Martial.*

lib.

lib.10.epig.97. vbi paratum describitur funus pro moriente, qui conualuit. Senec. de consol. ad Marc. vbi probat compescendum esse pro mortuis luctum. Epitaphia. Mart. lib. 10. 71. lib. 1. epig. 89. lib. 6. 66. 68. 85. lib. 7. 39. cum sim. Tit. *digestorum de relig. & sumpt. funer. de mor. infer. Polib. lib. 6. fol. mihi 653. Mart. lib. 11. epig. 92. Suet. in Cæs. c. 84. Auson. in parental. de mortuorum cęnis, epulisque funebribus. Artemid. lib. 4. cap. 84. De Pompeij funere, ac sepultura Lucan. Pharf. lib. 8. in fine. de veterum Christianorum sepulcris, atque sarcophagis, latè in Roma subterranea, post alios* P. *Paulum Aringam.* Lud. *Viues ad D. Aug. de Ciuit. Dei lib. 1. c. 12. Petr. Bertrand. de ara cap. 24. vbi de ara sepulcrali, & Manium.*

CONSECRATIO.

IMperatores, qui meritis excelluere inter Diuos ſic referunto. Eſto tota vrbe quaſi luctus quidam feſtæ celebritati promiſcuus. Functum vita corpus, ritu hominũ ſumptuoſo funere ſepeliunto: ceream indè imaginem defuncto ſimillimam ſuper lectũ eburneum, ſublimem, veſtibus ornatum aureis, in Regiæ veſtibulo proponunto. Septem diebus continuis circa lectũ ſedento, à leua Senatus atrato, à dextera matronæ digniores, inornatæ, veſtibus albis, exilibus indutæ, ac merentes; medici quaſi laborantem morbo quotidiè viſitantes, tandèm mortuum prænuncianto. Lectum indè humeris iuuenes nobiliſſimi per

viam sacram in vetus forum deferunto: ibi Illustr. puerorum, ac fœminarum chorus hymnos, peanasque in defunctum canito lamentabiliter; lectum indè ad Campum Martium deducito. Piræ ibi magnificè constructæ in secundo tabernaculo collocāto. Ciues aromata, suffimenta, cunctaque odorata certatim Principis honori deferunto. Equester ordo certa lege, ac recursu, motuque Pyrrichio, numeroque, in orbem decurrūto: Currus ordine decenti circumagunto Rectores purpurati, ducum omnium personas, Romanorumq; Principum illustrium repræsentantes: facem postremò successor Imperij tabernaculo admoueto: tùm cæteri omnes ignem illicò subijciunto [1], Aquila virorum, pauo fœminarum in consecrationibus è supremo tabernaculi fastigio emissa, defuncti animam in Cælum deducito. Tùm consecrato templa, aras, flamines, sodales, cæteraque diuinitatis insignia iure tribuunto [2].

---

1 *Herod.lib.4.c.2.* 2 *Kircm.lib.4 c.vlt.Tac. ann.*11. *vers.* templum, & cælestes religiones decernuntur.

Vide Herodian.d.lib.4.c.2. Kircm.de fun.Rom. lib.4.c.13.& sequ.Franc. Suerz. cap.Deorū, Dea-

rumque ex vet.numismat. ex museo Ortelian historic.narratione illustrata.Buleng.de Imperat.Ortelij Deorum, Dearumque capita, ac de stellis, & homin. in stellas conuersis., de Dijs fabulos. Antiq. Suet.in Cæs.c.85.Casal.de vet.sacr.christ.rit.c.70. Materiam latiùs examino in tractatu, quem inscribo, De Romana hominum Consecratione.

Im-

IMbecillitas mea non patitur, vt cæteras vobis referā leges, quas enumerauere dignissimas, nempè quoad res sacras, Pompiliam de Vestalibus, Posthumiam de sacrificiis, Liciniam de Decemuiris sacris faciundis, Ogulniā, Domitiam, & Iuliam de Sacerdotijs, Papiniam de consecratione.

Quoad Magistratus in genere Iuliam Annalem, Corneliam de ordine Magistratuum, Gabiniam Tabellariam de magistratibus mādandis, Valeriam, Duiliam, & Horatiam de prouocatione, Cassiam, & Sentiam de Patritijs adlectis, Obutiam de magistratibus.

Quoad magistratus in specie Semproniam, & Treboniam de prouincijs, Gabiniam de legationibus, Iuliam de liberis legationibus, Lectoriam de plebeiis magistratibus.

Quoad singulos magistratus Regiam de potestate Imperatoris, Liciniam de Consulibus plebeiis, Publiam de Cēsoribus ex plebe, Æmiliam, & Clodiam de Censoribus, Lectoriam de Prætore vrbano, Bebiam de quatuor Prætoribus, Duiliam, Valeriam, Horatiam, Liciniam, Asiniam, Aureliam, Treboniam, Corneliam de tribunitia potestate, Atiliam, Marciam de Tribunis militum, Ebutiam de Centumviris, vel Decemuiris, Deciam de Duūuiris naualibus, Clodiam de scribis questorijs.

Quoad Comitia, Eliam, & Clodiam de obnunciatione, Fusiam de auspicijs, Cęciliam,& Didiam, atque Liciniam, & Iuniam de legib. ferendis, Papiniam Tabellariam de legibus, Meniam de legibus, Corneliam de legibus soluto, Hortentiam de nundinis, Papiam de comitialibus, Gelliam, Iuliam,& Papiriam de Ciuitate Romana, Liciniam, & Muciam de ciuibus regẽdis, Maniliam, Corneliam, & Sulpiciam de libertinorum suffragijs, Marciam,& Semproniam de suffragijs, Semproniam de Ciuibus Romanis.

Quoad Iudicia, Semproniam, Seruiliam, Liuiam, Plautiam, Corneliam, Aureliam, Pompeiam, Iuliam, Cassiam Tabellarias, Obutiam de centumuiralibus iudicijs, Corneliam de ædict.perpetuis, Tarpeiam, Oterniam, & Papiriam de mulctis, Hortensiam de nundinis fastis, Iuliam de patronorum numero, Vatiniam de alternis consilijs.

Quoad actus ciuiles, Corneliam de connubio, Papiam de nuptijs, Iuliam Miscellam, Iuliam de fundo dotali, Attiliam, Iuliam,& Titiam de tutor.dand. Claudiam de tutel.fęmin. Lectoriam de curatoribus, Fusiam, Caniniam, & Glitiam de testamentis, Iuliam, Velleiam de posthumis, Voconiam de mulierum hæreditate, de quarta portione Falcidiam, de manu-

numiſſ. Eliam, Statiam, Fuſiam, Caniniam, Iuliam, Iuniam, Petroniam, Vectipubliciam, Viſcelliam, Scriboniam de libertate, Iuliam de rebus creditis, Titiam, Publiciam, & Corneliã de ſponſione, de nexu Petiliam, Luciniam de alienatione in fraudem, Iuliam de bonis cedendis, Atiniam de vſucap. Maniliam de quinque pedibus, Thoriam de agris, & paſcuis, Quintiam de aquæductu, Rhodiam de iactu, Papiriam, Numulariam, Clodiam de victoriatis, Maniliam de vigeſima.

Quoad mores, & diſciplinam Orchiam, Fanniam, Didiam, Liciniam, Corneliam, Antiam, Æmiliam, Iuliam Sumptuarias, Cinciam muneralem, Duiliam, Meneniam, Genutiam fœnebres, Claudiam de nauibus, Mæuiam de funeribus, Iuliam de pudicitia, & de maritandis ordinibus, Oppiam de ornamentis mulierum, Roſciam, & Iuliam Theatrales, Corneliam, Publiciam, & Titiam de ludo, vel ſponſione, Clodiam de Collegijs, Ceciliam Metellam de fullonibus.

Quoad criminum coercitionem Variam Apulleiam, Corneliam, Celiam, Tabellariam, Iuliam maieſtatis, Pompeiam de parricidijs, Corneliam de ſicarijs, & veneficis, de vi Plautiam, & Pompeiam, Iuliam de vi publi-

ca, & priuata, Iuliam de adulterijs, & ſtupro, Scatiniam de impudicis, Corneliam de iniurijs, Aquiliam de damno iniuria dato; Repetundarum, Atiliam, Calphurniam, Seruiliam, Corneliam; Iuliam de ambitu; Petiliam, Corneliam, & Bebiam, Calphurniam, Pompeiam, Iuliam, Tulliam, Fabiam, Maniliam, Liciniam, Corneliam Teſtamentarias, Fabiam de plagiarijs, Iuliam de annona, peculatus, & de reſiduis, Remmiam de calumniatoribus, Caſſiam de damnatis.

Quoad rem militarem Corneliam de captiuis, Iuniam, & Semproniam militares, Mariam, & Porciam Triumphales. Quid referam Senatus C. Æmilianum, Apronianum, Articuleianum, Claudianum, Daſumianum, Iuncianum, Largianum, Libonianum, Macedonianum, Heronianum, Numianum, Orphitianum, Pegaſianum, Pytonianum, Plancianum, Rubrianum, Sabinianum, Syllanianum, Tertullianum, Trebellianum, Velleianum, Turpilianum, Vitraſianum, Voluſianum, cæteraque [1].

Non mihi, ſi linguæ centum ſint, oraque centum,
Ferrea vox eſſet percurrere ſingula poſſem [2].

Tanta eſt fauces obſtruens meas fælix rerum copia vetuſtarum. Ergò vos, vos inquam, dicite fęlices animæ, atque hunc ſtudioſum Anti-

tiqui-

tiquitatis confeſſum veſtris erudite documentis. At ſi vobis non datur *Superas euadere ad auras, cæptis adſpirate meis*, mihique ſaltem aſſiſtite, veſtras in iure præſertim Antiquitates per annum, & vltra locuturo. Interim quæ quiſque ipſorum

Admonet, & magna teſtatur voce per vmbras, in verba conferens pauciſſima,

Diſcite Iuſtitiã moniti, & non temnere Diuos 3. Sic narratione completa, nihil vobis antiquius ſit 4, quam corruptis moribus antiquatam, colere Antiquitatem, viuendo antiquis moribus 5, Veterum inuenta 6, iura antiqua 7 conſeruando.

---

1 *Ant. Aug. de L.L. & S.C.* 2 *Virgil. 6. Æneid.* 3 *Virgil. ibidem.* 4 *Suet. in Claud. cap.* 11. *in Vitell. cap.* 15. 5 *Macr. ſaturn. lib.* 1. *cap.* 5. 6 *Caſsiodor. var. lib.* 6. *ep.* 23. 7 *Idem lib.* 11. *ep.* 8.

Vide quoad Iuriſprudentiam, legeſque Cicer. de leg. Anton. Auguſt. de legib. & Senat. Conſult. Fulu. Vrſin. not. ad leg. & Senat. Conſult. &c. Vdalric. Zaſ. cathalog. leg. antiqu. ibique Charondam. Hottoman. partit. iur. ciuil. Hiſt. iur. de verb. iur. index leg. Roman. magi-

ſt

ſtrat. Roman. iuris conſult. deſcript. formul. iur. vet. Barnabam Briſſon. de formul. de rit. nupt. & ſelect. iur. ciuil. antiq. Pompon. Lat. de leg. Roman. Paul. Merul. de comit. legibuſque ad leges duodecim tabul. Vide Sigiſm. Freierab. Romæ initia, & progreſſus P. Azzonium ad ſing. ll. duodecim tab. Dioniſ. Godofred. in epitom. fragment. l. 12. tab. Nicolaum de Leyo de leg. duodecim tab. Riccard. Vit. Batiniſtoch. ad leg. Decem virorum. Carol. Sigon. de antiq. iur. Ciu. Roman. & Prouinciarum. Nomocanon. Photij cum Comment. Theodor. Balſamon. Anton. Clar. Silu. Comment. in lib. ſing. leg. morum, & Canon. iur. antiq. Valentem Forſterum de hiſt. iur. ciuil. roman. Roſin. antiq. Rom. lib. 8. per tot. ac præcipuè corpus iuris ciuilis.

Quoad res Romanas Varron. de L. L. Sext. Pomp. Feſt. Non. Martell. Polyb. Liu. Dion. Halicarnaſſ. Tacit. Plaut. Plutarch. in vitis præcipuè, & in Quæſt. Roman. Sueton. Valer. Max. Dion. Eutrop. Patercul. Ouid. in faſt. præcipuè, ſimileſque. Iuſt. Lipſ. Turneb. Adolph. Occum inſcript. antiq. Broiſſard. Georg. Fabrit. Paul. Manut. de antiquit. Roman. Thom. Demſter. Marlian. in Topograph. Guid. Pancirol. de Notit. vtriuſque imper. & de reb. mem. Hieronym. Boſſ. de Rom. feriat. Andr. Fulu. Blond. Ioan. Baptiſta Caſal. de prophan. rom. rit. Robortell. de rep.

rep. Rom. Rosin. de ant. Rom. Io. Frider. Heruart. Admirandorum etnicæ Theolog. Gerard. Voss. de Theolog. Gentil. Kirchman *de Fun. Rom. Gaspar. Aluer. lib. qui inscr. Roma in ogni stato Iac. Laur. Antiq. Vrb. Splend.* Paul. *Merul. topog. antiqu.* Rom. *Sigon. de fast. Rom. Gruch. de Comit. Roman. Obert. Goltz. de re nũmul. Erit. de numismat. antiqu. Guid. Panc. de numism. Ant. Augustin. Aen. Vic. de iisdem* Petr. *Ciaccon. de ponder. de mensur. de num. Bud. de Asse. Fulu. Vrsin. de familiis Roman. & de Triclinio. Fortun. Licet. de lucer. antiq. Georg. Longus de annulis signatoriis. Aldourand. Stephanolog. de admirandis, de numismatibus, de talentorum differentiis, animaduersiones super picturas monstrificas, & prodigiosas, de equleo antiquorum, de cerusa, & tabulis ceratis, de mensarum differentiis, & de triclinio.*

Quoad orbis antiquit. vniuersi vide Henric. *Canis. Nouiomag. antiq. lect. tom. 6. Andr. Franchemberg. instit. antiq. & histor. Bartol. de Pisis de docum. antiquit. Lambert. Daneum Antiquit. prim. mund.* Iacob. Reuard. *coment. prisc. iur. antiquit. Ginston. Taumatographiam, Aerodii rer. ab omni antiquit. iudicatar. pandectæ, Lipsiũ inscript. antiq.* Ian. *Gruter inscript. antiq. totius orbis cum Scaliger. & Velser. Thesaur. antiquit. Vbert. Goltz. Guid. Panc.*

de reb. mem. Alex. Sard. de morib. Polyd. Virgil. de inuent. rerum. Plin. Aelian. de var. histor. Suid. Atheneum. Iul. Polluc. Hesychium, Lucianum, Plutarc. Strabon. Gell. Thucidid. Pausan. Trog. Diog. Laert. & cæteros, quos sequens index complectitur.

FINIS.

Index Auctorum, qui in VETVSTATIBVS allegantur.

Athenens
Auberius
D. Augustinus
Antonius Augustinus
Leonardus Augustinus
Auienus
Auenzra
Sext. Aurelius Victor
Ausonius
Petrus Azzonius
Cesar **B** Agaspe
Lazzarus Baiffius
Theodorus Balsamo
Basilicorum lib. 60
Ioann. Gorop. Becanus
Beda
Bellonius
Philippus Beroaldus
Petrus Bertrandus
Bidermannus
Ioannes Bissellius
Paulus Blondus
Ioannes Boccaccius
Boetius Seuerinus
Henricus Bossius
Theodorus Bozius
Iulius **C** Aesar
Caius

Hen-

Henricus Canisius
Iulius Capitolinus
Caranza
Hieronimus Cardanus
Ioan. Baptista *Casalius*
Bartolomeus Cataneus
Cassiodorus
Ioseph Castalio
Catullus
Cedrenus
Cornelius Celsus.
Censorinus
Ludouicus Charondas
Bartolomeus. Chesius
Athanasius Chircherus
Gulielmus. Choul
Petrus Ciacconius
Cicero
D. *Ciprianus*
Claudianus
D. *Clemens Alexandrinus*
Codex Iustinianeus
Codex Theodosianus
Columella
Natalis Comes
Constantinus Manasses
Cornelius Agrippa
Cornelius Celsus

Cornelius Nepos
Cornelius Tacitus
Mattheus Corte
Petrus Crinitus
Osualdus Crollius
Iacobus Cuiaccius
Q. Curtius
Lambertus Daneus
Martinus Delrius
Dio Cassius
Diodorus Siculus
Diogenes Laertius
Dionisius Halicarnasseus
Dioscorides
Donatus
Georgius Eberlinus
Enricus
Sebastianus Erizzius
Ecclesiastes
Ecclesiasticus
Eusebius
Eutropius
Petrus Faber
Georgius Fabricius
Ioann. Baptista Ferrarius
Octauius Ferrarius
Sext. Pompeius Festus
Festus Rufus Auienus

Iulius

Ianus Gulielmus
Guilandinus
Guttierrius
HEliodorus
Heringius
Herodianus
Herodotus
Io: Georgius Heruartus
Fridericus Heruartus
Hesichius
Hesiodus
D. Hieronimus
Hieron
Hippocrates
Homerus
Horatius
Franciscus Hottomanus
Hyginus
Io: de INdagine
Io : de S. Thoma
D. Io : Chrisostomus
Io: Vincentius Imperialis
Flauius Ioseph
D. Isidorus Hispalensis
Isocrates
Iulius Paulus
Franciscus Iuretus
Andreas Iunius

Iu-

	Iustinus
	Iuuenalis.
Athanasius	K*ircherus*
	Kirchmannus
	L*actantius Firmianus*
	Lampridius
Secundus	*Lancellottus*
Constantinus	*Landus*
	Lapides antiqui
Andreas	*Laurentius*
Iacobus	*Laurus*
	L. L. 12. *tab.*
	L. L. *Numæ*
	L. L. *Romuli*
Pomponius	*Letus*
	Leuinius Lemnius
Fortunius	*Licetus*
	Lindenbrogius
Matthæus	*Lippenius*
Iustus	*Lipsius*
	Liranus
	Liuius
	Lucianus
	Lucretius
	M*acrobius*
Petrus	*Maffeius*
	Maioragius
Thomas	*Maluenda*

Marcus

Marcus	*Manilius*
Aldus	*Manutius*
Constantinus	*Manasses*
Marcus	*Martinus Brixianus*
	Marlianus
	Martialis
	Martianus Cappella
Petrus	*Martir*
	Matthiolus
Ioannes	*Meursius*
Pomponius	*Mela*
	Mercurialis
Paulus	*Merula*
	Metellus sequanus
	Minucius Felix
Franciscus	*Modius*
Conradus	*Mullerus*
	N*Atalis Comes*
D. Gregorius	*Nazianzenus*
	Nicephorus Gregoras
	Nicetas choniates
Ianus	*Nicius*
Christophorus	*Nitedula*
	Nonius Marcellus
	Numismata Veterum
Oddus	O*Ddus*
Paulus	*Orosius*
Abraham	*Ortelius*

Petrus

Petrus Osius
Ouidius
PAcuuius
Honuphrius Panuinius
Guidus Pancirolus
Pandectæ
D. Paulus
Iulius Paulus
Pausanias
Aulus Persius
Franciscus Petrarca
Petronius
Philomatus
Photius
Pierius Valerianus
Pindarus
Io. de Pineda
Io. Pyrrhus
Plato
Plautus
Plinius Iun.
Plinius Sen.
Plutarchus
Polemon
Polybius
Polidorus Virgilius
Poliænus
Iulius Pollux

Dauid

Dauid de Pomis
Porcacchius
Io. Baptiſta Porta
Antonius Poſſeuinus
Guillelmus Poſtellus
Valerius Probus
Procopius
Propertius
Prudentius
Claudius Ptolemæus
Henricus Puteanus
Ioſeph QVercetanus
Quintilianus
Io: Baptiſta RAmirez de Prado
Iacobus Ramuſius
Reuardus
Reuſnerus
Reinerius
Philippus Reiſterus
Ioannes Reſendius
Andreas Reſendius
Cælius Rhodiginus
Riccius
Franciſcus Robortellius
Franciſcus Rodericus Iepes
Ioannes Roſinus
SAlmuth, ſiue add. ad Pãc.
Saluſtius

Fran-

Franciscus Sanctius
Franciscus Sanzouinus
Alex Sardus
Iul. Cesar Scaliger
Erasmus Schimidius
Valer. Schndlius
Dominicus Segnerus
Nic. de Seio
Metellus Sequanus
Seneca
Ioannes Seruilius
Seruius
Marcellus Seuerolus
Sidonius
Carolus Sigonius
Iacobus Sirmondus
Sleidanus
Silius Italicus
Solinus
Sozomenus
Ezechiel Spanhemius
Spartianus
Io Theod. Sprengerus
Statius
Franciscus Stellutus
Henricus Stephanus
Robertus Stephanus
Stobeus

Strabo

Strabo
Stuchius
Franciſc. Suerzius
Suetonius
Suidas
Ioannes Sultonus
Symmacus
Cornelius Tacitus
Ioannes Taiſnerus
Terentius
Tertullianus
Codex Thedoſianus
Thucidides
Tibullus
Andreas Tiraquellus
Leuinius Torrentius
Trebellius Pollio
Tricaſſius
Io. Antonius Tritonius
Trogus
Andreas Turnebus
Ioannes Tzetzes
Pierius Valerianus
Valerius Max.
Valerius Probus
Robertus Valturius
M. Terentius Varro
Georgius Varuopius

Franciscus Vatablus
Vegetius
Velleius Paterculus
Thomas Velserus
Æneas Vicus
Virgilius
Vitruuius
Riccardus Vitus
Io. Ludouicus Viues
Volaterranus
Gerardus Vossius
Fuluius Vrsinus
Xenophon
Xiphilinus
Vdalricus Zasius
Zonaras
Zosimus
Theodorus Zuingerus

FINIS.

Lector memento:

ADDERE.

Verb. 1. n. 1. Martial. lib. 7. ep. 18. Spanhem. de vsu, & præst. numism. f. 6. ibid. n. 12 Bud. in pand. par. 2. fol. 173. V. 2. n. 55. Senec de benef. lib 7. c. 7. V. 4. n. 61. Gell. lib. 14. c. 6. V. 7. n. 10. Stat. Thebaid lib. 6. per tot. V. 10 fr. Thadd. Perusin. de triplici conuiu. V. 15. Gerard. Voss. de Theolog. Gentil. V. 21. Stat. Thebaid. lib. 6. vbi funer solemn. & Ludi. Bud. in Pand. f. 492. V. 22. Blond lib. 2. Rom. triumph. Gerard. Voss. vbi sup. Porcach. de funer. Antiq. c. 5. & 6. Marcell. Seuerol de Apotheosi, seu de Consecrat. Imperat. antiq. librum summa plenum eruditione, ac mox. edendum.

DELERE

F. 9. vers. vlt. 48. f. 23. v. 21. iis f. 103. v. 2. quod f. 137. v. 13. ut.

LEGERE

F. 2. v. vlt. Dictum f. 15. v. 26. vt f. 16. v. 6. quinetiam f. 20 v. 17. pocula. f. 22. v. 15. cœnationum. f. 32. v. 2. Xeusini. f. 5. v. 14. 261. v. 28. 263. f. 48. v. 17. liquor f. 54. v. 5. § de murrhinis f. 57 v. 1. Xeusis v. 13. relatus à Salmuth f. 61. v. 26. Ian. Nic. f. 62. v. 7. Genebrardus. f 63. v. 9. edict. f 65. v. 25. egregia f 67. v. 9. mirabilibus. f 72. v. 3. in altissima turri. f 75 v 23 victurus. f. 76. v. 14. carpento f 79. v. 18. psittacorum. f 80. v. 8. summum v 21 ceruos. f. 88. v. 5. multitudo. f. 99. v 3. AC v. 19. recipiam? f. 102. 26. currum. f. 110. v. 1. herbatica. f. 114. v. 6. spiritus v. 13 cupiuntque dolent. v. 28. Aetheteum. f. 126. v. 3 colligit. f. 127. v. 27. faciunt v. 28. incundissimè f. 135. v 10. Xenophon. f. 154. v. 11. peregrina v. 22. deglutiebant f 156 v. 5. faltu. f. 158. v 14. eorundemmet v. 17. chiurgari. f. 159. v. Acetabularij. f. 168. v 22. Cæli f. 170. v. 4 lucernam v. 13. Opiconsinam f. 173. v. 9. Natal. Com f. 182. v 27. separanto f. 190. v 3. ac proximum f. 191. v. 28. continet. f. 198. v. 15. Magistratus. f. 203 v. 5. sibi v. 22. Kalatis f. 208. non. f. 220 v. 5 Hortensiam f. 221. v. 5. Licinians.

